

AARBOG 1942

D. S. K. Aarbog 1942

Udgivet af

Foreningen af
danskssindede sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18

ved

Johs. Clausen

H. Hunger

A. P. Møller

Eftertryk kun med D. S. K.s Tilladelse

Trykt i Hejmdal's Trykkeri, Aabenraa
1942

INDHOLD	Side
D. S. K Aarbog 1942	5
Den første August 1914.....	6
Europas Haab? Menighedens Haab?	7
Ilddaaben	10
Vi driller Majoren	13
Da Søren fik »sit Avtæjt« ordnet	16
Vi hentede Løjtnanten ude mellem Linjerne	18
Min Internering paa Dänholm.....	19
»To af de stille i Landet«.....	22
Min Ven, Gustaf	23
Kammeratskab (Set. Eloj-Vermandovillers)	26
Gi' Satan haj -.....	26
Min Barndoms Strand	27
Minder fra Krigen. Paa Forpostkamp i Polen	28
En Sommeraften ved Reims	31
Kammeratskab	36
Da Dybbølberget blev saa højt - saa højt.....	37
Hvordan jeg oplevede Krigen.....	38
Drei Tage Mittelarrest.....	43
En Digter efterlyses	43
Jul i Krigsfangenskab	44
Mich friert's	49
Vise fra Flandern	50
En Hjemkomst.....	51
I tysk Militærfængsel	52
Prrr - ned a' Vognen!	54
» - men han ha' et godt«	55
Hvad et Menneske saar, skal han ogsaa høste	58
Til Kammerater af Btl. 33	59
Hvorledes jeg fik Navneforandring	60
Ramasan	61
En Misforstaaelse	67
To Landsmænd mødes	68
Jeg kunde ikke andet	69
»Lilika« - Minder fra Rumænien	70
»Ach was, so einen Namen gibt's überhaupt nicht!«	72
Ingen Fremmedord	73
Koncert i Zarren.....	73
Pionertjeneste ved Kronprinsens Hærgruppe.....	76
Lützows vilde Jagd	78
Portbuen i Le Transloy	79
I Frankrigs Jord	92
Vi D.S.K.er	93

(4) Der er nu gaaet 6 Aar siden Kronprins Frederik og Kronprinsesse Ingrid for første Gang tog Sommerophold paa Graasten Slot. Aar efter Aar er de kommen herved og har gennem deres Færden vunden alles Hjerter. De er, som en gammel Kone gav Udtryk for ved en Fest, ved hvilken Kronprinsessen var til Stede, »som en af vore egne«.

Ja, vi føler, at Kronprinseparret hører hjemme iblandt os. De har bidraget til at binde Baandet mellem den sønderjydske Befolkning og vort Kongehus endnu fastere og inderligere. Vi D.S.K.'ere vil ønske, at Kronprinseparret endnu i mange Aar hver Sommer vil bo iblandt os, thi den sønderjydske Befolkning betragter dem »som en af vore egne«.

D. S. K. Aarbog 1942.

(5) Aarbog 1941 fik en god Modtagelse. Hele Oplaget, 3500 Eksemplarer, blev solgt. Vi takker alle Kammerater, som sendte os de mange gode Bidrag, saa Bogen kom til at svare til sit Formaal, at samle og opbevare de Minder, som vi har fra Krigens lange og tunge Aar. Og mest er det jo Mindet om god Kammeratskab, som præger Bogen. Det er jo ogsaa det, der var den store Oplevelse, det som vi alle husker med Glæde.

Saa udsendes da hermed Aarbog 1942, den anden i Rækken. Ogsaa den bringer et Utal af Minder, Minder om tunge, alvorsfulde Timer, men ogsaa Minder om godt og trofast Kammeratskab. Som den første Aarbog er ogsaa denne Aarbog skrevet i en Tid, da en Verdenskrig, frygteligere end den, vi maatte være med i som aktive Deltagere, raser over Jorden. Vi udsender Aarbog 1942 i Haabet om, at denne frygtelige Krig snart maa være forbi, at vi snart igen maa komme ind under fredelige og lykkelige Forhold, hvor alle gode Kræfter tages i Brug i et frugtbringende Genopbygningsarbejde.

Udvalget takker de mange Kammerater, som har sendt os Bidrag ogsaa til denne Aarbog. Der er stadig Bidrag, som ikke kommer med. De opbevares i Foreningens Arkiv til kommende Aarbøger. Vi ønsker, at ogsaa Aarbog 1942 maa bidrage til at binde Baandet mellem os gamle, dansksindede sønderjydske Krigsdeltagere fastere og inderligere, at den maa styrke os i Viljen til under alle Forhold i kammeratligt Samarbejde at gøre en Indsats for det Land, der er vort og som vi vil vie alle vore Kræfter.

Og saa forbereder vi os paa den næste Aarbog: Aarbog 1943.

AARBOGSUDVALGET

Den første August 1914.

(6) Himmelske Fader, hør vore Bønner,
skærm du os alle, vort Hjem og vor Jord.
Skærm du vor Hjemstavn, værn vore Sønner,
værn du vor Moder, Landet i Nord.

Himmelske Fader, Ufreden raser,
kvæler en Verden i jernhaarde Favn.
Lande og Byer rives i Laser,
Ufreden tænder varslende Bavn.

Tusinde Aar har hensvundne Slægter
værnet om Grænsen i trangfulde Kaar.
Slesvigske Sønner, trofaste Vægter,
altid ved Ledet kampberedt staar. —

Sønner fra Slesvig følger de Pligter,
som de i Arv fra Fædrene tog,
lænkbundet kæmpes, aldrig de svigter,
omend i Kampen Dødstimen slog.

Tusinde Hjemstavn frygter med Smerte
Tiden, som kommer med Døden i Favn,
angst og forpint med sønderknust Hjerte,
frygter de Krigens varslende Bavn.

Hjælp os, o Herre, hjælp os i Nøden,
værn du vort Land, vort Hjem og vor Jord,
lænkebetyngtet gaar vi i Døden,
værne du Danmark, vor Moder i Nord. —

TH. LORENZEN,
Felsted.

Europas Haab? Menighedens Haab?

(7) I AURILLAC, den lille By i Auvergues Højland, hvor Sneen kunde glitre endnu i Højsommerens Sol paa Bjergene, mens der var mer end lunt i Dalene, var der ikke blot sønderjydske Krigsfanger, men ogsaa en Del franske Soldater, baade syge og sunde. Blandt de syge lagde vi Mærke til en stakkels Epileptiker, der kunde falde om i Krampe, bedst som han gik, og saa ligge nogen Tid i Fraade og Smerte, indtil Krampen tog af, og han atter kunde liste af, svag og ulykkelig.

Naar det ungdommelige Humør kom op i os Danske som nødvendig Modvægt mod Fangelivets Tristhed, kunde en og anden finde paa at kalde den syge Soldat for »Frankrigs sidste Haab«.

I saa Fald var Haabet jo spinkelt! Sejren mer end tvivlsom! – Men denne faldesyge Ungersvend kunde gerne være Tekst til adskillige Tanker om Haab eller Mishaab for mere end et enkelt Land.

– Hvad holder et Folk, en hel Verdensdel i Live? Og hvad er dets Haab? Og hvad bliver dets Fald? »De Tanker, jeg tænker om dig«, siger Herren, »er ikke Tanker til Ulykke, men til Fred, for at give dig en Fremtid og et Haab.« (Jeremias 29. 11). Den største Tanke, Gud har tænkt til Europas Fremtid og Haab, var Evangeliets Fredstanke. Den Dag, Paulus satte over det smalle Stræde mellem Lilleasien og Makedonien, er en af Europas største Dage. Han bragte Haabet til haabløse, svækkede Slægter. Romerriget var epileptisk, men friske Folk vandrede ind, og Evangeliet slog Rod hos dem; der fødtes et nyt Europa, dækket med Kirker, fra hvis Taarne Klokker kimed og kaldte til Lovsang fra Hjærter, hvor Frygt var forvandlet til Frimodighed, Mishaab til Haab.

(8) En skønne Dag var Evangeliet gaaet Europa saadan i Blodet, at det blev en Hjertets Trang at bringe det tilbage til det Land, hvorfra det var kommen, det »hellige« Land, som var bleven erobret og vanhelliget af Muhammeds Folk. Da fødtes K o r s t o g e n e! Og det just i Egnen dernede omkring Aurillac. I Byen Clermont samledes Skarerne; en Pave opildnede dem med sin Tale, saa de alle som en Mand udbød: Deo le volt! Gud vil det! Saa fæstede de Korsmærket paa deres Klæder – som vi nu har andre Mærker, vort DSK-Mærke f. Eks. med de 2 Løver – og drog afsted til Jerusalems Befrielse. Der er vel ingen Tvivl om, at Gud virkelig vilde dette af Europas kristne Folk.

Men alt kommer an paa, hvorledes den begejstrede Følelse omsættes i Handling. Det blev saa som saa. Megen uren Ild tændtes paa det Alter, megen Magtbrynde forvandlede Tjenersind til Herrevold, saa der naaedes mindre, end der burde.

Og dog var her noget af det rette. Kunde Europa have ændret de blanke Vaaben til Mundens varme Vidnesbyrd og paa denne Vis bragt sit bedste Eje til Hedninger, Muhamedaner og Israels Børn, saa havde vor Verdensdel udført sit vigtigste Ærinde i Historien, været »den gode og tro Tjener« og faaet Lykke i Forhold dertil, var bleven »sat over mere og havde vundet sin Herres Glæde«.

Nu blev det til, at man søgte at sætte sig over hverandre i indbyrdes Krige – den Magtbrynde, vi endnu ikke er færdige med – og især til, at Paven i Højmiddelalderens Aarhundreder satte sig over hele det kristnede Europa, hvis lavere Stænder maatte slæbe Rigdommen til Huse for den herskende Gejstlighed, alle Parter til Ulykke og ikke til Fred med en Fremtid og et Haab. Europa blev atter epileptisk; som man altid staar for Fald, naar man

svigter sit Kald. St. Peters Efterfølger kunde ikke sige, som Apostlen til den lamme ved Templet: Sølv (9) og Guld har jeg ikke! Men derfor heller ikke tilføje: I Jesu Kristi Navn, staa op og gaa! (Apost. Gern. 3,6).

Ind i denne Utroskab lød der dog saa igen de rette Toner fra de gudgrebne Sjæle. R e f o r m a t i o n e n s Mænd genfødte og rensede Evangeliet, saa det genlød i ny Kraft. Men Krige kom atter der med deres Magtstræb og blev som Frostnætter over blomstrende Træer. Kirken lammedes, mistede noget af Tjenersindets Magt over Hjerterne og dermed ogsaa Evnen til at bringe sit Budskab til de fjerne Landes farvede Folk.

Men naar Mennesker er utro, er Herren dog tro og finder Gløder i Asken og puster paa hver Gnist. Uden at glemme Zinzendorff, og hans missionsivrige Herrnhuter vil vi især mindes, at just i dette Foraar er det 150 Aar siden, Gud fandt en saadan Glød: den fattige engelske Skomager og Præst William Carey. Han blev saa opfyldt af M i s s i o n s s i n d e t, saa han ikke kunde følge Ordet: Skomager, bliv ved din Læst! Han var først og sidst en Herrens Præst. Under Modstand og Spot, endog fra andre Præster, talte han saa glødende om vor, Europas Forpligtelse og dybeste Ærind, saa han omsider naaede at faa dannet et lille Missionsselskab, der vilde sende ham til Indien.

Midt under den bloddryppende franske Revolution, hvor Landsmænd bragte Død over Landsmænd, gjorde Carey sig rede til at bringe Liv til de fjerne engelske Kolonier. Men saa lidt forstaaende var den engelske Offentlighed, saa han ikke engang kunde faa Lov at rejse paa et engelsk Skib. Det varmer danske Hjerter at faa at vide, at det blevet dansk Skib, »Kronprinsesse Marie«" (den senere Fr. 6's Gemalinde), der tog ham med. Og naaet derover fik han heller ikke Lov til at arbejde paa engelsk Omraade. Atter varmer det os at høre, at det blev i den danske Koloni Serampur, han fik Frihed til at virke. Og snart blomstrede en lille Menighed frem, der viste (10) Rigtigheden af Careys Valgsprog: Vov store Ting for Gud! Vent store Ting af Gud! I over 40 Aar virkede han uafbrudt, endog uden Hvilebesøg i Fædrelandet! En tro Sædemand, hvis Gerning bar Frugt. -

Mange tro Tjenere er gaaet ud med Evangeliet til de fremmede Verdensdele, baade før Carey og navnlig da efter ham. Men samtidig og endnu før, lige siden Amerikas Opdagelse, er der gaaet en Strøm af Erobringstog ud til de farvede Folk, der blev undertvungne og maatte afgive deres rige Jords Produkter til Herrefolkene der hjemme. Atter til Ulykke for begge Parter. Og til Hindring for det Evangelium, Mænd af Careys Art søgte at bringe dem. Synden følger Naaden i Hælene for at plumre og svække. Populært udtrykt: Hvor Gud bygger en Kirke, rejser Fanden en Kro. Og aldrig har vel da Europa været saa epileptisk som i dette Aarhundrede, hvor 2 Verdenskrige udmarver det, inden første Halvdel af Hundredaaret er udrunden. Hvordan kan en saadan Verdensdel udføre sit dybeste Ærind! »I vil bringe os et Evangelium om »Fred paa Jord« og øver selv den gigantiske Ufred! Og med hvad Ret hersker I over os og udsuger os? Er vi ikke Mennesker med Ret til vore Lande som I til eders?«

I denne Helvedslarm bliver Gud borte for mange Mennesker, dem med den svage Tro, den ringe personlige Erfaring af Kristenlivets Virkelighed i Hertet. De spørger: Hvor er Gud henne, at han tillader sligt? Er der slet ingen Mening at øjne, har Gud ingen Tanke med alt dette, saa der dog ogsaa ud af det kunde fødes en Fremtid og et Haab for hans Menneskebørn? Jo, et og andet kan nævnes. Forrige Krig bragte to Ting: M i n d r e t a l s r e t og J ø d e r n e s A d g a n g til deres gamle Fædreland. Denne Krig kan maaske, i Forlængelse af disse to Ting, bringe de f a r v e d e F o l k s R e t, dvs. begyndende Afvikling af Begrebet »Koloni« og deraf flydende s t ø r r e V e l v i l j e m o d d e t E v a n g e -

I i u m, der aabner Døren (11) til det evige Fædreland. Om Europa afstod fra sin Herremagt over sine Kolonier, og disse fik Lov at være sig selv, maatte de vel faa mere Øre at høre med overfor Missionærens Budskab. Uret lukker øret; Retfærd aabner det.

Men lad os ikke vente for meget! Hvordan gik det med Korstog, Reformation og Mission, med Mindretal og Jøder? Hvor er Geneve? Hvordan vil det gaa de farvede, naar de hvide atter kommer til Kræfter? Magtbrynden synes uudryddelig; Jagten efter Rigdom umættelig. Troen paa Fred, vunden ved blot jordiske Bestræbelser og Foranstaltninger, er ikke blot uhyre naiv, men er for kristne Mennesker i ligefrem Modstrid med den Linje, vor Bibel tegner af Udviklingen. »I skal høre Krig og Rygter om Krig. Folk skal rejse sig mod Folk, og rige mod rige, og der skal være Hunger og Jordskælv baade her og der. Men alt dette er Begyndelsen til Veerne.« Lad os kun arbejde for »Fredssagen« med en god Samvittighed, men ikke vente stort af en Fredssag uden en Fredsfyrste. Fred uden Fredens Evangelium er en Plante uden synderlig Rod. Tro-løs er troløs. Og naar Tvivlere spørger: Hvor er Gud dog henne i dette Uvejr, maa vi svare: H a n s S ø n h a r j o n e t o p s a g t, a t s a a d a n v i l d e d e t k o m m e. Her er for saa vidt mere Anledning til Tro end til Tvivl. Det er Klinten og Hveden, der modnes; det er Høsten, der nærmer sig; det store Opgør, det store Frafald, den store Skilsmisse.

Saa naar vi gerne vil fastholde Troen paa, at Gud arbejder paa ogsaa gennem disse onde Dages Trængsler at berede os en Fremtid og et Haab, saa maa vi ikke vente dette for Folkeslagene som Helheder, men for Menigheden eller Menighederne indenfor disse, for dem, Jesus Kristus kan vedkende sig som sine ægte Disciple. Jeg har vænnet mig til, naar jeg i min daglige Bøn beder for vort Kongehus og vort Folkehus, saa altid at tilføje: og for din (12) Menighed iblandt os som den sikre Syld under vort Folkehus. Vi har ikke Brev paa, at gamle Danmark skal bestaa, saa længe Bøgen spejler sin Top i Bølgen blaa. Snarere tør vi nære det Haab, saa længe den store Mester kan se sit eget Billede i det danske Folks Hjerte. Maatte vi bevare dette Billede! Maatte vi, som for halvanden Hundred Aar siden gav Carey Plads paa et af vore Skibe, altid have en Baad rede til at føre Herren og hans Budskab »over til den anden Side af Søen«, saa kan der - især om vi ogsaa lutres og styrkes i denne Krigs store Ydmygelse - endnu være for os en Fremtid og et Haab. Uden det vil vi med andre Folkeslag, der kaster Evangeliet over Bord, være hjemfalden til det epileptiske Fald.

Spørger vi da tilsidst, som i Overskriften, til denne Artikel, maa efter mit Skøn Svarene lyde: E u r o p a s H a a b synes spinkelt. »Untergang des Abendlandes« er jo forlængst spaaet en Verdensdel, der vil leve paa Kultur uden Kristendom og paa Uret mod og Udsugning af de farvede. Men Gud kan jo endnu en Gang vende det onde til det gode og holde meget Folk i Live, skønt hele Udviklingen synes at bære i modsat Retning. – M e n M e n i g h e d e n s H a a b er stærkt; thi det er forankret i den Herre, som k o m m e r i g e n og skaber sit store Fredsrige.

N A. Jensen.

ILDDAABEN.

(13) Efter et kort Ophold i Feltkrutdepot VIII A. K. ved La Fère blev jeg den 27. 8. 1916 med andre Kammerater tildelt Res. Inf. Reg. 69 som Erstatningsmandskab, og Rejsen gik til Champagne, hvor Regimentet laa i Stilling.

Vi naaede ikke at komme i Stilling. Efter at Regimentet var blevet afløst og kom tilbage i Rostilling, kom der Ordre til at bryde op.

Parolen gik, at Divisionen - en saakaldt flyvende Division - skulde samles ved La Fère for at blive transporteret til Østfronten.

Det passede vist ogsaa nok. Alle var glade og ved godt Humør, for at komme til Rusland blev jo almindelig anset for at komme paa »Aftægt«.

Den 4. September marcherede vi i Retning Coucy le Chateau.

Henimod Aften, da vi marcherede gennem en mindre Landsby, kom der pludselig Alarmordre. Geværerne blev stillet sammen. Men vi fik ikke Lov til at tage Bagagen af.

Kort Tid efter gik det videre. Regnen begyndte at sile ned. Gennemblødt naaede vi noget før Midnat Coucy le Chateau, hvor lange Tog holdt parat.

Sammenstuvet som Sild i en Tønde gik Rejsen omsider videre. Humøret var imidlertid sunket til Nulpunktet.

Gennemvaade og med Udsigten til at blive sat ind i Sommeslaget kunde jo ikke faa os til at se lyserødt paa Tilværelsen.

I Morgenskumringen holdt Toget i et taaget Landskab, og Udladningen begyndte. Indtil Trænet fik deres)14) Bagage og Heste ordnet, fik vi Plads i et stort ramponeret Skur. Det trak og vi frøs nederdrægtig i vort klamme Tøj.

Kanontordenen kunde vi høre i det fjerne. Den var bleven kraftigere og kraftigere. Da Solen gik op, saa og hørte vi, at vi var ved Byen Ham - bag Sommefronten. Omsider blev vi stillet op og videre gik det ad Veje og Chausseer mod Fronten.

Der gik i begge Retninger en næsten uafbrudt Række af Troppedele, Privatbiler med Officerer, Lastbiler, Sanitsvogne, Trænvogne, Munitionskolonner, Kanoner, Saarede og alt muligt andet.

Chausseen var dækket af en eneste Vælling af pulveriseret Kridt, Sten, Jord og Ler. Ofte maatte vi ud paa Marken, for i det hele taget at kunne komme videre.

Hen paa Eftermiddagen naaede vi Potte, en lille By ikke langt bag Fronten, der var forladt af Befolkningen.

Her blev vi indkvarteret. Kanontordenen fra Fronten var her saa stærk, at det hele kun virkede som en uhørt, uafbrudt Buldren og Bragen. Husene vibrerede og Teglstene paa Tagene klirrede.

Ved Indgangen til Landsbyen laa et Slot, som var taget i Brug som Lasaret. Det var overfyldt. Udenfor paa et større Terræn stod Baare ved Baare med Saarede og Døde, hvis Sjæle efter svære Lidelser allerede var naaet til en bedre Verden. Man kunde næsten misunde dem for, at de havde overstaaet det, VI andre maaske gik ind til.

Det var et frygteligt Syn, som paa mig, der var uerfaren, gjorde et stærkt og nedslaaende Indtryk.

Jeg traf en Kammerat, som var helt mørk i Ansigtet - han havde været udsat for et Flammekasterangreb. Jeg spurgte, hvordan det var i Kamplinjen. Det rene Helvede, svarede han og gik. Ingen var oplagt til at sige noget.

(15) Jeg maa ærligt tilstaa, at mit Hjerte længe sad helt nede i Bukserne.

2 Dage før, den 3. Septbr., havde der været Angreb af Franskmændene med Kolonitropper og Englændere paa omtrent hele Sommefronten.

Den 6. Septbr. henimod Aften blev vi stillet op, forsynet med Stormbagage, og fik uddelt Lyspistoler og Lyskuglemunition. Der blev sagt, at vi skulde kun ud og lave Skansearbejde. (For at ingen skulde tage »Afgangsbillet«). Vi troede ikke rigtig paa det. Men det »kunde« dog være sandt.

Gruppevis (4 Mand) i Afstand forlod vi Byen. Fjendtlige Observationsballoner kunde overse Landskabet, og for at undgaa for store Tab ved Ildoverfald gik vi i Afstand.

Da Mørkningen begyndte, rykkede vi sammen og marcherede i Række paa een.

Rundt i Landskabet eksploderede Granaterne. Terrænet var gennempløjet af Eksplosioner, Granathul ved Granathul. Alle Ejendomme var Ruiner. Træerne strakte splintrede Grene og Stammer ud i Luften, alt virkede saa uvirkeligt og uhyggeligt ved den Ødelæggelse, det var undergaaet.

Henimod Klokken 11 samledes vor Bataillon paa en Mark ved Siden af en Hulvej.

Geværerne blev stillet sammen og Bagagen taget af. Kornet, som endnu stod skokke t paa Marken, blev hentet, for at blive benyttet som Underlag til Hvile. Det var bleven forbudt at tænde Cigarer, Cigaretter eller Pibe. Men det varede ikke længe, før man trods Forbudet hist og her saa smaa Lysglimt.

Kort Tid senere kunde vi høre fjendtlige Observationsmaskiner over os, og ikke længe efter begyndte et fjendtligt Batteri at beskyde os.

Den første Granat gik for kort -- jeg skal love for, vi fik Næsen ned - den anden gik for langt. Men den (16) tredie sad midt i det ene Kompagnis Geværpyramider. Straks kom Raabet: Saniteter, Saniteter!

Da Splinterne var fløjet, fo'r alle op og af Sted mod Hulvejen. Det var et forfærdeligt Kaos. Geværerne og Bagagen blev trampet ned.

Den første Ordre lød paa, at vi skulde tage vore Ting med. Men den blev straks annulleret ved en ny Ordre om, at alt skulde blive liggende.

Tre Kompagnier styrtede ned i Hulvejen, hvor vi laa Mand ved Mand saa tæt, som Sild i en Tønde.

Granaterne kom nu susende i uafbrudt Række. Hvert Øjeblik ventede man at se en Fuldtræffer lande i Hulvejen, for Franskmændene maatte jo have nøjagtige Generalstabskort og altsaa kende Terrænet. En saadan Træffer maatte faa frygtelige Følger.

Jeg rystede over hele Kroppen, - jeg var hundeanst. Den halve Time, vi laa der under dette Ildoverfald, mit første, har i hele min Fronttid været den eneste Gang, hvor mine Nerver fuldstændig svigtede, hvor jeg havde en haabløs Angstfølelse. Jeg har i de næste 2 Aar været udsat for Situationer, der har været mere farlig og nerve- pirrende, men jeg har aldrig haft en lignende Følelse.

Midt under det hele kom Lastbiler frem med Haandgranater. Jeg blev sammen med andre Kammerater afkommanderet for at modtage Forsyninger. Da vidste vi sikkert, at nu gik det i Stilling.

Ilden stilnede af og vi slap med Skrækken.

Imidlertid var der kommet Kammerater fra Stillingen, som skulde føre os frem.

I Hast gik det saa videre. Spærreilden var sat ind, og enhver havde kun den ene Tanke, hurtigst at naa Maalet. At gaa i Stilling i et Kampafsnit, er værre, end at ligge i Stillingen.

Den Del af Kompagniet, jeg hørte til, skulde besætte (17) Stafetposterne mellem Bataillonskommandoen og de forreste Linjer.

Da vi naaede den Løbegrav, vi skulde besætte, fik vi anvist vore Pladser.

Det hele gik i en rygende Fart. Der var ingen Tid til Forklaringer. Sammen med 3 Mand stod jeg pludselig ovenpaa en Løbegravsdekning og saa Resten af Kompagniet forsvinde i Nattens Mørke.

Kammeraterne, vi skulde afløse, var færdige til at stikke af. De gav sig lige Tid til at sige: nærmeste Post til venstre ca. 150 m Bataillonsunderstand og til højre ca. 200 m indtil Romerchausseen og saa lige ovre paa den anden Side, 20 m herfra, ligger der en Falden - ham skal I ikke blive bange for. Og væk var de - ikke et Ord mere. Resten skulde vi nok finde ud af.

Vort Opholdssted var et Stykke Løbegrav paa en 6-7 m's Længde med nogle smaa Udgravninger i Leret ved Siden, hvor man lige kunde krybe ind for at søge Dækning for Splinter. Ellers ikke noget. Jeg syntes i min Uerfarenhed, at det var umenneskeligt at skulle tilbringe Dage og Nætter under saadanne Forhold.

Men vi havde det godt i Forhold til dem i Kamplinien. Der laa Tropperne kun i Granathuller i ganske kort Afstand fra Fjenden. En sammenhængende Linie eksisterede ikke. Dag og N at bølgede Angreb frem og tilbage. De Faldne blev smidt op paa Randen af Granathullerne og benyttet som Dækning. Saarede var saa godt som fortabt. De kunde ikke bringes tilbage. Jeg har ikke set mange gaa eller blive transporteret tilbage fra forreste Linie i de 7 Dage, vi laa der.

Behagelig var vor Lod nu heller ikke. Jo værre det stod til med Angreb og dermed Trommeild paa hele Egnen bagud, jo mere Meddelelser, Ordre og Forespørgsler skulde bringes frem eller tilbage. Kun, hvis vort Afsnit (18) ikke laa under stærk Artilleriild, gik vi alene - ellers altid to.

Det varede heller ikke længe, før vi maatte af Sted. Det var godt, at vi havde faaet Besked paa, at der laa en Falden i Graven. Ellers havde vi sikkert faaet en alvorlig Forskrækkelse. Da vi kom omkring et Hjørne, laa han der paa Ryggen, det ene Ben og den ene Arm bøjet opefter. Man kunde ikke komme forbi, uden at træde ham paa Livet. Det løb mig koldt ned ad Ryggen. Og hver Gang, jeg den Nat maatte over ham, havde jeg en. Uhyggefornemmelse.

Naar Artilleriilden tillod det, sprang jeg, før jeg naaede Stedet, op paa Dækningen og ned paa den anden Side.

Næste Dag skovlede vi Løbegravsveggen ned over ham. Der fandt en af de mange en Grav. Vi maatte Dag og Nat utallige Gange over den.

At fortælle om de 7 Dages Ophold vilde føre for vidt. Det hele staar for mig i Dag som et Mareridt. Dag og Nat, kun afbrudt af kortere, roligere Perioder - Trommeild. Om Dagen skulde man ogsaa søge Dækning for Flyverne.

En Gang, da vi kom tilbage fra en Meldegang, var en mindre Granat eksploderet lige overfor mit Hul. Hvis: jeg ikke havde været undervejs, havde jeg været færdig. De andre var uskadte.

En anden Gang, lige før jeg naaede Bataillonsunderstanden, eksploderede en større Granat i en Afstand paa. 2-3 m paa Løbegravsdekningen. Jeg saa lige ind i Eksplosionsil-

den. Men Splinterne gik over mig og Lufttrykket kastede mig mange Meter bort, mens Jordklumperne raslede ned over mig.

Ogsaa Klogasgranater blev vi udsat for. Det var ingen Fornøjelse at skulle løbe med Gasmaske paa.

Det værste var med Forplejningen og Vand. Vi led (19) meget af Tørst. Køkkener kørte hver Nat, hvis de da kunde komme gennem Spærreild en, frem til en Banedæmning, som laa temmelig langt tilbage. Det gav hver Nat Døde og Saarede blandt dem, som hentede Mad.

Efter 5 Dages Forløb blev Regimentet afløst. Men til os Stafetposter var der ingen Afløsning. Vi kunde næsten have grædt af Skuffelse. Det var for os næsten, som at høre vor Dødsdom.

Først 2 Dage senere slog Befrielsestimen for os. Vi var ikke langsommere om at forsvinde, end dem, vi havde afløst.

Vi løb saa længe, vi kunde. Det farligste Sted paa Tilbagevejen, var Overgangen over Sommeffloden ved St. Christ, som laa under Ild.

Det gjaldt om at passe paa det rigtige Øjeblik. En Gruppe paa 5 Faldne ved Siden af et Granathul vidnede om, at det ikke altid lykkedes.

Vi naaede igennem og traf senere, træt og forpustet, en Munitionskolonne, som tog os med til Monchy la Gache, hvor Kompagniet laa.

Næste Dag var der Mandskabsappel. Det var med en underlig Følelse, man hørte, henholdsvis ikke hørte om de, der blev derude.

Det ene Kompagni samlede med 30 Mand Resten af 200. Vi havde ikke haft saa store Tab.

Min første Stilling i Sommeslaget staar i min Erindring som noget af det uhyggeligste, jeg maatte igennem i Krigsaarene.

*Matthias Møller,
Sønderborg.*

Vi driller Majoren.

(20) Den gamle Major, vi havde, kunde aldrig blive færdig til den Tid, han selv havde bestemt, men en Dag, da vi skulde til Farris, var han færdig før Bilen holdt for Døren, og saa skældte han som en Gal og sagde, at nu kunde vi ikke naa tidsnok frem. Vi fik ham læsset i Bilen, og Chauffør Jerich sagde: "Nu har du ikke at se dig om, hvis han raaber!" Saa kørte vi, saa stærkt som Bilen kunde løbe og over alle de værste Ujævnheder, som fandtes paa Vejen, saa Majoren røg op mod Bøjlerne, som holdt Voksdugsejlet. Han brølede af og til, men saa snart han begyndte at raabe, tudede Jerich i Hornet; han sad nemlig hele Tiden med Tudebolden i Haanden. Fra Jels til Farris gik det rent galt; der var Vejen meget ujævn. Vi kom alt for tidlig til Farris, men det kan nok være, at han skældte ud. Han kunde ikke forstaa, at vi ikke hørte ham. Han sagde af og til: "mein Kopf, mein Kopf".

Slaviske Bondetyper i Festdragt

Russiske Kvinder og Børn

Russiske Flygtninge

Krig

Det skulde hævnes, at han havde skældt os ud, og Jerich fandt et Par Dage efter paa at tage et lille spidst Søm, som han klippede Hovedet af, og det stak han ned i en Sammenføjning i den W. C., som Majoren benyttede. Da saa Majoren satte sig, stak den ham, saa han fo'r op med et Vræl. Jeg maatte til at undersøge Brædtet, men kunde selvfølgelig ikke finde noget. Jeg tog Sømmet og smed det i W. C., men saa maatte jeg efter Stabslægen (Doktoren), han skulde over at se paa Majorens noksagt.

Martin Falkenberg.

Da Søren fik "sit Avtæjt" ordnet.

(21) Det var om Foraaret nede i Champagnen, dette her foregik. Felttropperne havde ligget saa nogenlunde stille om Vinteren for at samle Kræfter til den forestaaende Foraarsoffensiv, og det samme havde de, der laa paa den modsatte Side af Ingenmandslandet vel ogsaa gjort, ja, det syntes endog, som om de skulde komme os i Forkøbet, og efter Udtalelser fra Efterretningsvæsenet at dømme skulde der være ganske overfyldt med Kolonitropper, Negre og Zuaver, Kafferer og Hottentotter, og jeg ved ikke hvad. Men der blev ogsaa fortalt saa meget i disse Tider. I hvert Fald blev Søren og jeg, samt fire andre Kanonerer fra det svære Artilleri, ordret ud i første Linje til at besætte en 9 cm Kanon for at skyde med "Kardatschen", en Ammunitionsart, der kan sammenlignes med et Skud af en Haglbøsse og virker bedst paa en Afstand af 100-500 m. For naar de farvede Tropper kom, vidste vi af Erfaring, at de myldrede frem i Massevis, og saa var det bedst at have noget at afværge dem med, for at det ikke skulde gaa rent galt.

Vi skulde altsaa betjene denne her 9 cm's Kanon, der var installeret i den forreste Skyttegrav, med Infanterister, Minekastere m. m. paa begge Sider af os. Det var ganske vist noget vanærende for os at skulle betjene en Kanon af en saa lille Kaliber, eftersom vi plejede at skyde med 21 cm Mortere. Men "Befehl ist Befehl" og vi sjokkede af Sted. Efter at vi var kommet igennem et Virvar af Løbe- og Forbindelsesgrave, meldte vi os paa Stedet til rette Vedkommende: "Ein Obergefr. mit fünf Mann zur Ablösung zur Stelle!" En ung Løjtnant satte os ind i Situationen, forklarede os Afstandene og Skydefeltet samt de fjendtlige Stillinger, og saa var den klar. Endvidere fik (22) vi hver en Plads anvist i Skyttegraven, fra hvilken vi skulde skyde med Karabiner, indtil Afstanden blev passende til Kardætskskydning; dog indskød Løjtnanten, at det ikke var sikkert, de kom de første Par Dage. Vi svarede: "Jawohl" og "verstanden", og saa trak vi os tilbage til en Bunker, der ned ad en halv Snes Trappetrin førte ind i Kridtlagene. Her var en Briks, og den kravlede vi op paa og hvilede os.

Søren, med Efternavn Flint, og jeg holdt sammen, for vi var begge her oppe fra Nord-slesvig og talte vort Modersmaal. De andre var fra Sydtysskland og talte deres Dialekt, men forøvrigt kom vi godt ud af det med hinanden.

Over Indgangen var der anbragt en elektrisk Klokke, og naar den traadte i Funktion, var der "allerhöchste Alarmbereitschaft", og saa havde vi kun et at gøre, nemlig at fare ud af Bunkeren og op i Graven, og der hurtigst muligt indtage vor Plads.

Allerede den første Nat ved Midnatstide lød Klokken. Vi trak hurtigt i Støvlerne, for op af Hulen og indtog vor Plads bag ved Karabineren, der laa skydeklar, men sikret, paa Stedet. Infanteristerne stod paa deres Pladser, da vi kom, og vi fik strengt Paalæg om næste Gang at bevæge os noget hurtigere. Men det var Prøvealarm, og derfor var det hele ikke saa alvorligt. "De' tænkt' æ' nok", sagde Søren, og saa gik vi i Dybet igen.

Reservist Flint var en stor, godmodig Fyr paa 26 Aar; han var Landmand og stammede ude fra Vesteregnet. Naar han talte, var det med jævne, besindige Ord, og naar han sang "Stræk din Fod", var det med en Bas, saa det hele rystede. Søren fortalte mig alt, og det lige fra Barndomsdagene, Tjenesteaarene, den aktive Soldatertid i Køln, til vi traf sammen. Han var "aabenlyst" forlovet med Karen, som han havde kendt i 6 Aar. Hun vær hans et og alt, og derfor talte han meget om hende. Hun (23) var lige saa smuk som dem, man saa aftegnet paa Pibehovederne, og dertil kom, at hun var hjertensgod og havde et Par godtskaftede Hænder.

Naa, der gik nogle Dage og Nætter, og der kom ingen Kolonial tropper.

Men saa en Aften fik vi Besked om, at vi skulde holde os parate, og vi maatte ikke trække Støvlerne af. Livremmen med Patronaskerne og Gasmaskerne skulde blive i vor Nærhed. Søren og jeg delte en Pølseende og spiste et Stykke Brød, og saa kravlede vi op paa Briksen. – Søren trak Støvlerne af og satte dem ved Siden af sig. Vi havde imidlertid sovet det meste af Eftermiddagen, og derfor følte vi ikke Trang til at sove nu. Men Søren fortalte mig fra dengang, han var Avlskarl paa Møllegaarden, og hvorledes han var blevet kendt med Karen ved en Gymnastikopvisning i Forsamlingshuset. Tre Uger senere friede han til hende og fik ja. Hans Fader havde en Ejendom paa 30 Tdr. Jord, 2 store Heste, 7 Køer, Smaakreaturer, Faar og Svin m. m. Søren fortalte endvidere om, hvorledes han og Karen vilde have holdt Bryllup, ligesom Krigen kom, men det kneb noget med at faa "æ' Avtæjt" ordnet. Han var jo eneste Søn, og hans Far og Mor sad ikke saa helt daarligt i det, og naar de havde faaet det ordnet efter den skitserede Plan fra 1914, kunde de have faaet 20 Tusinde Mark tilovers –

Ring -r-r-r-r-r. – Pludseligt kimede Klokken ganske voldsomt, og vi sprang ned af Brikken, medens Søren famlede efter Støvlerne, idet han brummede noget om Prøve alarm og Skidt. Men da vi kom op i Graven, opdagede vi hurtigt, at denne Gang var det ramme Alvor. To- tre Lyskugler gik til Vejrs, efterfulgt af 5-6 andre, og saa ti, ja tyve lige paa en Gang, og i Løbet af 30 Sekunder var det hele i et Lys og en Ild. Maskingeværerne knatrede fra alle Hjørner og Kanter, og bagved hvert Gevær stod en Mand og skød ud efter Pigtraadsforhindringerne. Af (23) og til blev en Mine sendt af Sted med et mægtig Bump, medens Franskmændene beskød Stillingen med 75 mm Feltkanoner.

"Visir 1100 m", blev der raabt, og nu kunde vi se, at alt blev levende ude i Pigtraaden - nu kom de sandelig. Jeg var i Sandhed noget nervøs og bange, for som Artillerist var man ikke vant til at se Modparten saadan direkte i øjnene.

Omsider kom Søren som sidste Mand op fra Hulen, han gik ganske roligt hen til sin Plads ved min højre Side, tog Karabineren, lagde Sikringen om, sigtede og skød et Skud - "for ser du", fortsatte han, "Renterne af 20 Tusind gi'r ca. 900 Mark, og det æi jo lovlig lidt at leve af i vor Tid" -. Han foretog Ladegrebene, sigtede og skød igen - "men saa skul' de ha' et godt Svin hvert Aar til Jul", - ladede, sigtede og skød - "og tre store Læs Tørv", - skød igen, - "et Bøst og et Bov hvert Foraar", - skød igen -, "og saa skul' de ha' æ Uld af det sort' Faar, for Mor kan baade kart' og spind'" - her puttete han en ny Ramme i Magasinet, sigtede og skød -, "og en Liter Mælk hver Dag, for det mærkes jo it' saa møj" - han skød igen -

"men saa kan den Gammel til Gengæld nok hjælpe lidt te' mæ' og røjt og passe æ' Køer om Sommer og saadant lidt og gaa med te' Mos". – Søren skød igen, saa raabte han: "Hør' du ætter, for ellers er'et it' møj' ved aa' staa og forklar?" – Jeg raabte noget uinteresseret tilbage: "No kan do saamænd godt hol din Snutmed din' Tørv og din' Bøste og Kram, for æ' ha' andt aa tænke' aa i Øjeblik".

Angrebet var voldsomt og haardnakket, og mangen en maatte bukke under, men Stillingen blev holdt. Da vi kom ned paa Briksen igen, trak Søren Støvlerne af, knappede Frakken op og lagde sig bagerover med Hovedet paa Tornystret. Han foldede sine Hænder over Mavnen og sukkede: "Bare di no har det godt olsammel derhjem" (25) aa æ sund og rask - Far og Mor og Karen, saa de kan hold' ud, te' æ kommer hjem, saa gaar det hele nok!"

K a n o n e r F. A. 1/407.

Vi hentede Løjtnanten ude mellem Linjerne.

(25) Vi var tre trætte, sløve og beskidte Brevdueordonnanser, der blev sendt paa Aflysning til forreste Linje. Langsomt, halvt modvilligt, vadede vi af Sted gennem det trøstesløse Landskab. Store Granathuller, gamle sønderskudte Skyttegrave, rustent Metal og Grusdynge, der en Gang havde været Huse, Hjem for lykkelige Familier, nu et Offer for den grusomme og tilintetgørende Krig. Fjernt Bulder fra svært Skyts og fra Nedslag naaede os, men Vanen havde sløvet, og det laa kun i Underbevidstheden. Endelig naaede vi da forreste Stilling og meldte os "zur Stelle" til den vagthavende Feltwebel. Han fortalte, at Kompagniet havde haft saa svære Dage, at ingen magtede at røre en Finger, og der var ingen, der kunde foretage Ordonnansstjeneste. Endvidere forklarede han, at der ikke var mere end et Par Hundrede Meter til den fjendtlige Stilling. I det fjerne hørtes en sagte, gennemtrængende Jamren. Jammen, hvad er dog dette? Atter denne uhyggelige Jamren. "Vor Løjtnant ligger derude, og ingen kan hente ham ind". - "Det er jo ikke til at holde ud". - "Ja, vi hører det nu paa andet Døgn". Saa besluttede vi at hente ham ind, skønt det var tvivlsomt, om nogen af os kom hele ind igen. Der meldte sig een fra Kompagniet, da tre daarligt nok kunde klare saadant et Job. Kompagniet var flankeret af to Maskingeværer, og disse fik Ordre til at skyde, mens vi hoppede over det næsten en Meter høje Brystværn foran Skyttegraven. Klokken var omkring 9 Aften, og bælgravende mørkt var det, kun af og til en enkelt Lyskugle. "Klar!" Saa springer vi -- dadada, (26) Maskingeværerne takkede. Vi hoppede, og ovre paa den anden Side foregik der en brat Opvaagen. Et Helvede brød løs. Lyskugler, Artilleri, Maskingevær- og Geværprojektiler hvislede igennem Luften. Vi laa bomstille. Lidt efter stilnede det af. Langsomt begyndte den lille Patrouille at mave sig de ca. 90 Meter ud til det Sted, hvor Løjtnanten laa. Kun Centimeter for Centimeter mavede vi os frem, men det var næsten en Umulighed. Den ene Lyskugle efter den anden oplyste hele Omegnen som den klare Dag, og hver Gang maatte vi ligge bomstille. Klokken var vel ca. eet, da vi endelig naaede ud og dumpede ned i et Granathul, hvor den hjerteskræende Jamren kom fra. Det viste sig, at han havde faaet et Skud gennem begge Knæ og saa var dumpet paa Hovedet i Granathullet. Nu kom den allervanskeligste Tur, Tilbagevejen, og ovenikøbet

med en Mand, der slet ikke kunde røre sig. Ingen unødvendige Spekulationer, bare af Sted. En Snegl kunde gøre det hurtigere. Paa et Stykke Teltdug slæbte vi ham. Nærmere og nærmere kom den frelsende Skyttegrav, og endelig var Foden af Brystværnet naaet. Men hvordan skulde vi nu komme over det med samt den Saarede. En rask Beslutning. I et roligt Øjeblik to Mand i Armene og ditto i Benene og over med ham. Og i det samme en Lyskugle fra den anden Side, efterfulgt af et allerhelvedes Skyderi. Det var umuligt at følge efter. Vi maatte over et andet Sted. To Mand til hver Side. Og endelig slap vi over. Men da var Klokken lige ved at være fem. Otte Timer for at krybe et Hundrede og firs Meter. En Cigaret til at slappe af paa. Løjtnanten saa vi aldrig mere.

Chresten Jensen.

Min Internering paa Danholm.

Af fhv. Amtsassessor Jonathan Smith.

(27) Da den forrige Verdenskrig brød ud, opholdt jeg mig i Jylland hos min Svigerfader. I Aviserne læste vi om de forskellige Krigserklæringer og om, at forskellige kendte danske Mænd og Kvinder var bleven arresterede. Mit Navn var ogsaa deriblandt, saa jeg vidste, hvad jeg kunde vente mig, naar jeg drog tilbage til Haderslev.

Jeg overvejede, hvad jeg skulde gøre: lade min Praksis og mine Ejendele i Stikken og søge at skabe mig en Eksistens i Danmark, eller rejse tilbage, blive arresteret og muligvis sidde bag Laas og Slaa, saa længe Krigen varede. Men hvor længe vilde Krigen vare? Jeg skønnede dengang, at hvis Tyskland kun havde Frankrig og Rusland som Modstandere, saa vilde Krigen mod Vest rimeligvis være endt inden Udgangen af Aaret 1914, Krigen mod øst vilde selvfølgelig være længere, muligvis et Aar længere. Forholdet vilde dog ændre sig væsentligt, hvis ogsaa England gik med i Krigen mod Tyskland. Saa vilde baade Tysklands Chancer for at vinde Krigen være betydelig mindre og Krigens Varighed vilde blive længere.

Englands Krigserklæring kom efter nogle Dages Forløb. Nu vidste man, at Krigen vilde blive langvarig. Jeg besluttede alligevel, at vende tilbage til Haderslev, og at tage Tingene som de kom. Jeg havde regnet med at blive arresteret ved Grænsen, men naaede uantastet hjem. Der var dog næppe gaaet en Time, før en Løjtnant med en halv Snes Mand mødte op ved min Bopæl og erklærede mig for arresteret i Kejserens Navn. Jeg blev saa ført op paa Kasernen, hvor mine Personalial blev skrevet op. Derpaa førtes jeg hen til Attnsretsfængslet, hvor jeg fik anvist en Celle. Næste Dags Eftermiddag samledes alle (28) Fanger i Fængslets Gaard. Da saa jeg først, hvem der var arresteret. Det var tre Grupper: 1) de egentlige politiske Fanger, 2) Fiskerne fra Aarø, 3) enkelte Arbejdere, som i beruset Tilstand havde fornærmet Værnemagten.

Omkring ved 5 Tiden gik Transporten af Sted. Amtsdommer Lemcke var Fører for Transporten, en Underofficer, Maler Hartwig, som var Hjemmetysker, og en halv Snes Mand, alle danske Nordslesvigere, var vor Bevogtning. Rejsen gik den første Dag til

Rendsborg, hvor vi overnattede paa Kasernen. Næste Dag blev vi sat over Kejser Wilhelm-Kanalen i Svævefærgen og marcherede saa op til Osterronfeld. Vi naaede hen mod Aften til Lybæk. Paa Banegaarden var der mødt en Officer op med et Kompagni eller i hvert Tilfælde med en større Del af det. Vi blev stillet op i Rækker paa fire Mand, flankeret af Soldater, med en Gruppe foran og en Gruppe bagved. Inden vi satte os i Bevægelse, gav Officeren Ordre til "Laden und sichern", og vi fik at vide, at hvem der ikke holdt Trit og Retning, vilde blive skudt ned. Vi blev saa ført ud til et Danselokale i en af Forstæderne, hvor vi blev indkvarteret i en stor Sal. Vor egen Bevogtning var ogsaa kommet med, de gjorde saa de andre begribeligt, at vi ikke var Forbrydere, men kun politiske Fanger, som ikke gjorde en Kat Fortræd, og som de godt kunde behandle ordentlig. Det hjalp, vi fik en god Forplejning og kunde bevæge os frit indenfor Salen.

Næste Dag gik Rejsen videre til Rostock, og vi undrede os over, at vi skulde den Vej, vi havde nærmest gættet paa Altona. Det viste sig ogsaa senere, at det var en Fejltagelse, at vi sendtes til X. Armekorps i Stedet for til IX. Armekorps. I Rostock blev vi indkvarteret i en Gæstgivergaard, hvor vi fik Halm at ligge paa. Næste Morgen gik Rejsen videre, og saa kom vi til vort Bestemmelsessted, Øen Danholm ved Stralsund. Her afleverede Dommer Lemcke Transporten til en ung Løjtnant. Denne (29) kom undervejs til Danholm med nogle ironiske Ytringer: "Das ist wohl das ganze Dänemark, das gefangen ist". Paa Kasernen paa Danholm blev vi enkeltvis raabt op, og naar Løjtnanten af Papirerne kunde se, at den paa-gældende havde forsømt en militær Anmeldelse, fik vedkommende en værre Medfart. Løjtnantens Optræden smittede af paa Mandskabet. Vi blev fordelt paa to Stuer, i det væsentlige de politiske Fanger i den ene Stue, og Fiskerne i den anden. Udenfor hver Stue stod der Vagtposter, og den første Dag forbød de os at tale sammen.

Det var en gammel Kaserne og Indboet var tilsvarende.

Mandskabet var os i Førstningen meget fjendtlig stemt, de antog os for farlige Spioner. De raabte op til Vagterne, at de skulde kaste os ud af Vinduerne. Piben fik dog en anden Lyd, da en Major efter nogle Dages Forløb aflagde Besøg hos os, og de saa, at han behandlede os som Mennesker. Løjtnanten havde krævet, at vi skulde aflevere alt, hvad vi" havde i Lommerne. endog vore Lommetørklæder. Vi lod nu Redaktør Nicolai Svendsen spørge Majoren, om vi ikke kunde faa disse Ting tilbage. Selvfølgelig. Saa gjorde vi opmærksom paa, at gamle Redaktør Matthiesen var meget syg og trængte til Lægehjælp. Hver Gang, der kom en eller anden Officer op paa Stuen, fremkom vi med vore Ønsker om smaa Lempelser. Efterhaanden blev Tilstanden taalelig.

Fra vore Stuer havde vi den pragtfuld es te Udsigt over til Rygen. August Maaned 1914 var jo en dejlig Sommermaaned. Høsten havde allerede været i Gang i Juli og den tilendebragtes under de bedste Vejrforhold i August Maaned.

Forplejningen var helt god. De, som havde en særlig god Appetit, kunde efter nogen Tids Forløb endda faa Lov til at gaa ned i Køkkenet for at faa en ekstra Ration. Tiden kunde jo undertiden falde lidt lang. Men da vi (30) var saa mange, var der næsten altid et eller andet, man kunde tale om. Krigens Forløb optog os meget, men vi fik naturligvis kun Lejlighed til at se de tyske Aviser. Paa det daværende Tidspunkt var det ugørligt at have nogen som helst Mening om Krigens Udfald.

Da Forholdene var bleven lidt bedre, sendte vi et Prospektkort til H. P. Hanssen, saa vidste han, hvor vi var og hvor mange vi var.

Nedenfor vore Vinduer laa Kasernepladsen, og til venstre laa en lav Bygning, hvor et Par russiske Officerer var indkvarteret, de fik Lov til at gaa en Spaseretur i et lille Anlæg til

højre for Pladsen. Det var vort højeste Ønske ogsaa at opnaa denne Begunstigelse. Det opnaaede vi ogsaa. I Gaasegang gik vi saa en halv Times Tid ad Anlæggets Gange.

De tyske Officerer badede i deres Fritid i Østersøen, der var vist kun ca. 200 m til Vandet. De af os, som holdt af Vandet, haabede ogsaa at kunne opnaa denne Begunstigelse, men saa langt kom vi ikke.

Som tidligere nævnt, var det nok ved en Fejltagelse, vi var sendt til X. Armekorps' Omraade. Generalkommandoen for dette Armekorps var i Stettin og den vidste ikke, hvad den skulde stille op med os. Da vi alle var hjemmehørende i IX. Armekorps' Omraade, blev vi derfor efter et Par Ugers Forløb sendt til Altona. Her blev vi først indkvarteret i Holstentor Kaserne. Dagen efter kom vi i Forhør hos nogle Krigsretsraader. De var meget forekommende. Efter endt Forhør fik vi nærmest Indtryk af, at vi snart vilde blive sendt hjem, og at vi i hvert Tilfælde vilde blive sendt til et bedre Kvarter.

Med de bedste Forhaabninger fulgte vi vor Bevogtning. Vi marcherede ind i Altona og gjorde Holdt foran en lukket Port, som absolut ikke gjorde noget herskabeligt Indtryk. Saa kom vi ind i en Gaardsplads og saa nu, at vi var inde i et Fængsel. Fængselsbetjenten vilde ikke (31) huse os, han havde ikke Plads og vi hørte jo heller ikke til hans Klientel. Men Militæret havde givet Ordre til at vi midlertidig skulde anbringes der og denne Ordre maatte adlydes. En højere Fængselsbetjent blev tilkaldt og saa gik Sagen i Orden. En Etage blev ryddet og vi fik anvist vore Celler. Saa vilde han smække Døren i Laas, men det protesterede vi imod, og fik ogsaa sat igennem, at det undlodes. Da vi denne Eftermiddag ikke havde faaet noget at spise, fik vi Lov til, forsaavidt vi ikke vilde nøjes med Fængselskosten, som forresten var meget god, at sende Bud til en nærliggende Restaurant. En Tjener mødte frem og modtog Bestillinger paa Bøffer og lign. til de mere velhavende Medlemmer af Forsamlingen.

Forplejningen i dette Fængsel var ualmindelig god, det var ikke "Bossemad" som i Haderslev, men vel tillavet Mad. Det var kraftig holstensk Madlavning.

I den første Tid sad der en Betjent i Etagen for at passe paa os, senere var der kun Vagt om Natten. Vi kom snart paa god Fod med Slutteren, et godt Glas Øl og en god Cigar gør altid en god Virkning. Vi oplyste ham lidt om, hvilke Standspersoner vi var i vor Hjemstavn, og at vi desværre snart vilde forlade ham. Vi fik ogsaa straks Lov til at gaa Gaardtur. Saa vidt jeg husker, havde vi her Lov til at skrive hjem.

Den første af os, som fik Lov til at komme hjem, var Redaktør Matthiesen. Han taalte ikke Fængselsopholdet, syg som han var. Den næste var Sabroe, som forstod at sætte sin Uundværlighed for alle sine Foretagender i det rette Lys. Iøvrigt trak Tiden med vor Løsladelse længere ud, end vi havde ventet. Naar den alligevel kunde sættes saa hurtigt igennem, skyldtes det to Forhold: dels det, at alle Nordslesvigere var mødt ved Fanerne, dels den danske Regerings korrekte Optræden, og at den tyske Regering ønskede at gøre et godt Indtryk overfor denne.

Den 1. September slog Befrielsens Time. Vi maatte (32) underskrive en Erklæring om ikke at ville foretage os noget mod den tyske Regering, og vi skulde i den første Tid melde os hos Politiet. Saa stod vi efter en Rejse uden særlige Hændelser atter paa Haderslev Banegaard. Vi førtes hen til Landraadskontoret, hvor Transportens Leder fik Kvittering for Afleveringen. Saa blev det betydet os, at vi hver maatte gaa til sit, hvad vi ikke lod os sige to Gange.

J. Smidt, København.

"To af de stille i Landet".

Han gik gennem Gaderne i den flamske By Brygge, den smukke, gamle Middelalderby med Taarne og Tinder, Kanaler, Broer, Munke og Nonner. I denne gamle By blev hans Opmærksomhed rettet mod alle de Kvinder, især ældre Kvinder, der sad i Smaahaverne foran deres Huse, eller maaske i en Port bag deres Kniplebrædt. Knipling var den Gang en Hjemmeindustri af stor Betydning for den fattige flamske Befolkning. Alle Kvinder kniplede i deres Fritid. Allerede som bitte Tøse forsøgte de sig langsomt med de første smaa, runde Pinde under Mors eller Bedstemors Ledelse, med Aarene kom Øvelsen, og den større Pige eller unge Kone arbejdede med en Færdighed, der var ganske utrolig. Det var ogsaa nødvendigt at være hurtig og flittig, naar det skulde give en Skilling, thi Kunst, især Kniplekunst, bliver daarligt betalt. En fin Knipling fik de ca. 60 Øre for pr. Meter, af en grovere Slags skulde der tre Meter til for at faa samme Beløb, dvs. en Dags Arbejde. Gamle Koner sad med bøjet Ryg, Brillen paa Næsen og gigstive Fingre og arbejdede roligt og sindigt med de fine Traade, og de saa slet ikke op, naar Soldaterne gik forbi, thi de kunde høre, at det var en (33) "Dutsche", det knasede paa Fliserne, han havde Jern under Saalerne.

En sønderjydske Soldat gik daglig forbi en gammel Kniplekone. Hun sad altid paa det samme Sted og saa aldrig op, saa han kunde slet ikke faa Lejlighed til at hilse paa hende eller bare nikke til hende. Han gik ind i en Butik og købte et Postkort med et Billede af saadan en gammel Kniplerske og sendte det til sin Mor i Sønderjylland.

Da Kortet kom hjem, stod der paa det følgende Linjer:

"Se nu en Gang paa den gamle Kone
(Var hun fra Slesvig, hed hun Abelone),
Hun til Tidkort ved Fingenæs Flid
Laver Knipling, som Sneen hvid.
Naar jeg ser paa den gamle hvin de,
Straks faar jeg dig, min Mor, i Sinde,
Thi jeg ved, at du Maskerne knytter
Flittigt, for os mod Kulden at skytte.
Det har du gjort i mange Aar,
Nu skinrier Sølv i dit kønne Haar.
Dog knytter du flittigt, dagud, dagind,
Du knytter os i dine Tanker ind.
Hav Tak, du kærlige gamle Mor,
Der findes ej Kærlighed større paa Jord.
Se nu bare, hvor roligt hun sidder,
Mens besindigt med Ha 'det hun nikker.
Den skal være saa hvid, - saa fin,
Det er Knipling til Brudelin.
Saadan sidder du, Mor derhjemme,
Strikker, mens andet alt du glemmer.
Strømpen skal være saa varm, saa god,

Sidde smidigt om Vrist og Fod.
 Du, Mor, og gamle Abelone,
 I er to prægtige gamle Koner,
 Og sa a har I den Dyd blandt andet,
 At i er to af de stille i Landet.

Min Ven, Gustaf.

(34) Mit Regiment tilhørte den 46. Division, og denne Division afholdt hvert Aar en Fest, hvortil alle gamle Kammerater fik Indbydelse. I mange Aar havde jeg spekuleret paa at deltage i en saadan Fest, for om muligt at møde gamle Frontkammerater. Da derfor Festen i 1936 skulde afholdes i Kiel, besluttede jeg at deltage, og en køn Dag i Maj Maaned rejste jeg afsted. Byen Kiel havde pyntet sig bedst muligt for at tage imod de gamle Soldater. Festen skulde afholdes i en stor Sommerrestaurant, "Waldwiese", der ligger i Udkanten af Byen. For at komme derud, maa man tage med Sporvogn. Sammen med en Kammerat fra Flensborg tog jeg derfor Lørdag Aften med Sporvogn ud til "Waldwiese". Ved denne Lejlighed kom jeg til at sidde ved Siden af en Herre, der var ledsaget af en Dame. Jeg havde nok bemærket, at han, som jeg, havde Festemblemet i Knaphullet, men da ca. 3000 Kammerater skulde mødes, skænkede jeg ikke Medpassageren nogen Opmærksomhed, førend han, da vi kørte forbi en større Bygning, vilde forklare sin Dame noget, og derfor udbød: Du-du-du M-m-m-utti, solss mal s-s-s-sen. - -. Jeg saa paa Fyren og spurgte saa: "Det er vel ikke Gustaf Taube?" - Den adspurgte svarede: "J-jo n-n-netop". "Naa, og hvem er jeg saa, Gustaf", spurgte jeg. "D-d-du er d-d-dog d-d-den Cl-cl-chlausen", svarede Gustaf og sprang op og tog mig om Halsen midt Sporvognen. Vore Medpassagerer jubledede og klappede i Hænderne af vor Gensynsglæde.

Saadan traf jeg min Ven Gustaf Taube efter 20 Aar, idet vi blev skilt i 1916, da jeg blev saaret i Slaget ved Somme.

(35) Som allerede bemærket i "Aarbog 1941" led min Ven Gustaf af en Talefejl, - han stammede - og det var denne Stammen, der afslørede ham i Sporvognen. Jeg blev nu præsenteret for Gustafs Kone, og efter at Modtagelseshøjtideligheden var overstaet, fandt Gustaf og jeg et lille Bord samt nogle store Krus ø1, og saa tog vi fat paa at drøfte Begivenhederne.

Gustaf, der oprindelig var Sømand, beskæftigede sig nu som Bygningshaandværker, men, sa' han, "min Kone har en Damefrisørsalon, og det gi'r Skillingen, ka' du stole paa". Da jeg paa Gustafs Forespørgsel om min Bestilling, svarede at jeg var Bankdirektør, udbød han: "M-m- mensch, bist D-d-du aber ein f-f-feines Lu-lu-der".

I Løbet af Aftenen drøftede vi de gamle Minder, og Gustaf selv kom ind paa en Historie, som han ikke var stolt af. Sagen var, at vort Regiment i 1914 havde ligget i første Linje til den 23. December. Lille Juleaften blev vi afløst og marcherede til en lille Landsby, Kornbloom, i Nærheden af Kirkebyen Thourut, hvor vi skulde holde Jul og have et stærkt tiltrængt Hvil. Forplejningen havde i den senere Tid været meget sløj, bl.a. havde vi ikke

faaet den os tilkommende Ration Rom udleveret i ca. 14 Dage, og da vi nu kom i Ro, fik vi hele den os tilkommende Spritration udleveret paa en Gang, og det skulde jo gaa galt. Mange af Soldaterne udviste ikke Fornuft og var stærkt overforfriskede, da Kompagniet Juleaftensdag traadte an for at marchere ind til Thourut til Gudstjeneste.

Kirken var festligt oplyst og pyntet med Juletræer. Orglet blev spillet af en af vore Kammerater, det lød meget smukt, da de dybe Mandsstemmer efter Præludiet faldt ind med Salmen "Stille Nacht, heilige Nacht". Divisionspræsten besteg Prædikestolen og talte smukt om Hjemmet og vore Kære, der nu fejrede Jul uden os. Midt under Prædikenen gjorde Præsten en kort Pause og (36) stirrede ned foran Prædikestolen og ved at følge hans Blik, saa jeg at en Soldat, - det var Gustaf -, satte Feltflasken for Munden og tog sig en Slurk, hvorefter han rakte Flasken til sin Nabo og denne videre til Nummer tre. De tre Lømler havde snapset hele Dagen og nu undsaa de sig ikke for at tage en Forfriskning midt under Gudstjenesten.

Saasart Præsten kom ned af Stolen, gik han hen til den Officer der førte Mandskabet og udpegede de tre Syndere, og dermed var en ordentlig Afstraffelse indledt. Knap var vi kommet ud af Kirken, førend Forbryderne blev kaldt frem foran Fronten, hvor de maatte tilstaa Forseelsen, og allerede paa Hjemvejen til Kornbloom var der en Underofficer, der gav dem Undervisning i "Hinlegen". Vejen til Kornbloom blev maalt af de tre Drukkenbolte med deres Kroppe, og ankommen til Kvarteret blev Synderne omgaaende fremstillet for Kompagnichefen der straks dømte dem til mørk Arrest og Straffeeksersits i de 14 Dage, vi laa i Hvil.

Gustaf var ked af denne Historie og han indrømmede, at de ærligt havde fortjent den Straf de havde faaet.

"Du ved nok, Kammerat Clausen, at naar Spritten gaar ind, gaar Fornuften ud" udbrød Gustaf, og han fortsatte, "Husker Du, hvorfor jeg blev afløst, eller dog skulde afløses, som Oppasser hos Løjtnant Corte". Da jeg svarede benægtende, fortsatte Gustaf: "Ja, det var ogsaa saadan en dum Historie, med Drik og pasfølgende Dumheder, nu skal Du høre:

Regimentet laa i Brygge i Hvil, efter at vi i lange Tider havde deltaget i Afværgeskampe her og der. Vi havde faaet Forstærkninger, og disse skulde jo dresseres lidt, inden de skulde med ud i Fronten. Min Løjtnant laa sammen med to andre Løjtnanter i Kvarteret i et ubeboet Hus i Byens Udkant. Officererne boede paa 1. Sal, og vi tre Oppassere huserede i Stuen. En Dag havde Officererne besluttet, at de vilde have en lystig Aften, og i den (37) Anledning faaet sammenkøbt et betydeligt Lager af Champagne, Kognac og Vin og andre gode Sager. Da vi Oppassere opdagede Sammenhængen, var vi klar over, at vi ogsaa skulde have en lystig Aften. Først huggede vi nogle Flasker fra Officerernes Beholdning og selv købte vi ogsaa lidt, og sammen med den Ration, vi fik udleveret fra Foureren, havde vi et passende "Klistermateriale" samlet. Drikkelaget gik lystigt i Stuen, saavel som paa 1. Sal, da der hen paa Morgenstunden blev blæst "Alarm". Officererne kom brasende ned af Trappen og gav Ordre til omgaaende at gøre klar til Udrykning. Løjtnant Corte gav mig Ordre til, at jeg skulde bringe hans Kuffert ned til Kompagnivognen og saa omgaaende komme tilbage til Kvarteret og hente hans Frakke samt Hjælmen, som jeg saa skulde bringe ned til Samlingspladsen. Mit eget Tornyster lod jeg ogsaa blive ved Bagagevognen, saa havde jeg ikke det at slæbe paa, og jeg gik saa tilbage til Kvarteret for at hente Løjtnantens Frakke og Hjælm. Da jeg kom op i Officerernes Lejlighed, saa jeg, at der stod flere hel- og halvtømte Flasker paa Bordet, og jeg benyttede naturligvis Lejligheden til at smage paa Herlighederne, og da jeg skulde afsted, stak jeg en Flaske i hver Bukselomme. Da jeg kom ned paa Gaden, var

det begyndt at regne og "im Dusel" trak jeg Løjtnantens Frakke paa, slog Kraven op om Ørene (Officersfrakkernes Kraver var knaldrøde paa Bagsiden) og satte Løjtnantens Hjælm med den flotte høje Spids (Vi havde ikke faaet Staalhjælme endnu) paa Knolden, og saa dampede jeg afsted til Alarmpladsen. Da jeg kom ind i Sct. Morten Straat, hørte jeg Hestetramp bag mig, og i det samme er der en, der kommanderer "Rechts rann" - (hold til højre) men mine Ben vilde ikke lystre Kommando, og jeg bumser med Appel mod en Hest, - - Bataillonskommandørens Hest. Kommandøren studsede naturligvis ved at se mig i min Pragt, han mente vistnok først, at det var en fuld Officer, - men (38) uden at sige noget, gav han Hesten af Sporerne, og sammen med Adjudanten red han hurtigt bort, medens jeg, saa godt jeg kunde, svingede afsted mod Alarmpladsen. Lige som jeg skulde til at bøje ind i en anden Gade, ser jeg en Underofficer og to Mand komme hen imod mig. "Holdt" - brølede Underofficeren, "De er arresteret." - - "Faa Frakken af, - omgaaende - Hjælmen af". Ved denne "Afklædning" kom det jo for Dagen, at jeg havde en Flaske i hver Lomme, og da Underofficer Müller ikke mente, at det gik, at jeg var bevæbnet paa denne Maade, gav han Ordre til at jeg skulde aflevere Flaskerne, hvilket jeg gjorde under Protest, idet jeg forklarede, at Flaskerne tilhørte min Løjtnant, og at jeg vilde gøre Ansvar gældende, dersom o. s. v.

Med Underofficeren i Fronten og en Mand paa hver Side - jeg er aldrig nogensinde hverken før eller siden blevet saa flot eskorteret - holdt jeg mit Indtog paa Alarmpladsen, hvor vi gjorde Holdt foran de forsamlede Officerer.

"Hvad falder Dem ind Mand" - brølede Kommandør Muthe, - "er De blevet aldeles tosset" - -. "Svar Mand!" - -

"Herr Kaptajn", svarede jeg, "om Løjtnantens Frakke bliver vaad, naar jeg bærer den paa Armen, eller naar jeg har den trukket paa, er dog egal, - ikke" - - -

"Ti stille, - Knægt" - snerrede Kaptajnen, rød i Ansigtet af Raseri - "Jeg straffer Dem med 5 Dages Arrest". -

"Fo-fo-for min Sk-sk-skyld med 10 Dage, Herr Kaptajn" udbød jeg.

- - - Kaptajnen var tavs, fuldkommen lammet af min eminente Frækhed, han gloede kun paa mig, og da Mælet endelig kom igen, var det for at give Ordre til Underofficeren om at føre mig bort. -

(39) Efterspillet blev jo det værste.

Det viste sig senere paa Dagen, at det kun var en Prøvealarm, og da jeg indfandt mig i Kvarteret, kan det nok være, at jeg fik læst Levitterne af min Løjtnant. Løjtnantens Kraftudtryk er ikke egnet til at gengives, saa det springer vi over, men det værste var, at jeg ikke maatte være Oppasser for Løjtnanten længere, jeg skulde tilbage til Tjeneste i Kompagniet. Var jeg ked af den Vending, Sagen havde taget, saa var Løjtnanten det ogsaa. Nu havde jeg været Oppasser for Løjtnanten i to Aar og var kendt med alle hans Vaner og Nykker, og Løjtnanten ansøgte da ogsaa Kaptajnen om Tilladelse til at beholde mig, men forgæves. Kaptajnen var gal for Alvor. Til Slut gik Løjtnanten saa vidt, at han anmodede om at blive forsat til et andet Regiment, paa Betingelse af at han kunde faa Lov at tage mig med som Oppasser. Sagen gik ind til Regimentet, men forinden Afgørelsen var truffet, faldt min Løjtnant, ramt i Hovedet, medens vi foretog Opmaalinger i en Minetragt. Sammen med en Kammerat bar jeg ham tilbage, medens jeg græd over min gode Ven og Kammerat. -

"Ich hatt einen Kammeraden" - - -

Johs. Clausen, Gram.

Kammeratskab.

(Set. Eloi - Vermandovillers).

I Efteraaret 1914 var mit Kompagni en Tid lang afkommanderet til at begrave de Soldater, Venner som Fjender, der endnu laa paa Slagmarken i Omegnen af Bixchoote og Langemark ved Ypern. Da der var Mangel paa Underofficerer, var jeg som en af de ældste forbigaaende udnævnt til Delingsfører, og jeg havde altsaa faaet 8 Mand, frivillige fra Hamborg, med for at afsøge (40) nogle bestemte Marker og begrave de der liggende Lig. Ved et Kornhæs fandt vi syv tyske Soldater, som vi, efter at have frtaget dem Identifikationsmærke og de personlige Ting, vi kunde finde hos dem, jordede i en Fællesgrav, og efter at vi havde lavet et Kors af nogle Lægter, vi bandt sammen med et Stykke Hegnstraad, og pyntet Graven med Udrustningsgenstande, saa man kunde se, at det var tyske Soldater, der laa der, gik vi over en gammel engelsk Skyttegrav og kom over et Tjørnehegn ind i en anden Mark og fandt her en engelsk Soldat. Da "Hamburgerdrengene" saa ham, udbrød en af dem: "Den lange Sportsmand smider vi bare i den gamle Skyttegrav og roder ham til der", og saafremt jeg ikke havde blandet mig i Sagen, var den gamle Skyttegrav vel nok blevet Englænderens sidste Hvilested. Jeg gav Ordre til at lægge Engelskmanden ned igen og jeg snakkede saa ganske roligt og fornuftigt med de unge tyske Soldater og især med ham, der var kommet med Forslaget om at smide Sportsmanden i den gamle Skyttegrav, og forklarede dem, at man under saadanne Forhold, som vi levede under, maatte regne med Gengældelse. "Vilde du, Kammerat Feich, der lige kom med Forslag om at smide Englænderen i den gamle Skyttegrav, - vilde du bryde dig om at komme til at ligge i en gammel Skyttegrav, halv fyldt med Vand, hvis du blev dræbt, hvad tror du, dine Forældre vilde tænke, hvis de fik Viden om, hvorledes du opfører dig her". Enden paa Forhandlingen blev, at Englænderen fik en Begravelse lig den, vi gav vore egne Kammerater.

Faa Maaneder senere, omkring Maj Maaned 1915, fortalte en af mine Kammerater mig, at Feich var faldet, og at han i ca. 14 Dage havde ligget i et Ledhul. og at der var stor Sandsynlighed for, at han vilde faa Lov at ligge længe endnu, da Begravelseskommendoen ikke kunde komme frem til hans Lig, da der ingen Dækning var, og Egnen der permanent var under Maskingeværild. Vi blev (41) enige om at gaa hen til Stedet for at undersøge, om der var noget at gøre. Vi blev snart klar over, at vi ikke kunde faa Feichs Lig bort, men nogle Kammerater kravlede hen ved Siden af Liget og dækkede det ved Hjælp af deres Feltspader til med Jord.

Gi' Satan hai - - -

I 1917-18 laa jeg som eneste Sønderjyde ved et bayersk Regiment. I næsten et helt Aar havde jeg ikke hørt eller talt et eneste dansk Ord. I Sommeren 18 laa mit Regiment i een af de smaa typiske franske Byer, hvor Husene er bygget saaledes, at man fra Gaden kan køre lige ned i Kælderen. En Formiddag kom jeg slentrende op ad Hovedgaden. Husene var

delvis sammenskudt, og af de fleste var kun Kælderetagen tilbage, saaledes at Stueetagens Gulv dannede Tag for Kælderen. I een af Kældrene ser jeg en Soldat, der maser med at faa Røret fra et Komfur stukket op igennem "Taget". Jeg stiller mig op og kikker paa ham. Da det ikke rigtigt vil lykkes, smider han Røret og udbryder i et: "Gid Satan haj den fo'bande Sko'sten".

Jeg røg som et forsinket Lyn ned til ham og sagde: "Du er dansk, hvor er du fra?" Det viste sig, at han var en ægte Alsinger. Nu blev der et Spørgen og Svaren, og pludselig siger han: "Do, de ska fejres" I Parentes bemærket var han Kok, saa han havde nok mange rare Sager, baade tørre og vaade, vi kunde more os med. Saa lod han Komfur være Komfur, og vi tog hinanden under Armen og gik bort for at "fejre".

St.

Min Barndoms Strand.

(42) Min Barndoms Strand, hvor du er skøn!
Did gaar min Længsel end i Løn,
hvor jeg har leget i Grus og Sand
og sejlet i det blanke Vand.

Mit Skib med Sejl og Mast og Raa
til fjerne Lande skulde gaa,
hvor Solen sank i Havets Skød
og farved Himlen luerød!.

Og siden saa jeg mangt et Land
og var paa mangel fremmed Strand,
men intet bød mig, hvad du gav,
mit eget kære Land og Hav.

Min Barndoms Strand, du skænker Fred
og glæder mig ved hvert et Fjed.
Din Ensomhed, din friske Vind
mig gør saa lys og let i Sind.

Jeg elsker Havets Bølgebrus
og Bøgeskovens tyste Sus,
de frodiggrønne Bakkedrag
med Hegn i Blomst en Sommerdag.

Mit Modersmaal saa blødt og blidt,
mit Folk, i Sind saa støt og frit
og stærkt i Nødens bitre Stund,
jeg elsker til mit sidste Blund.

Og derfor end jeg længes did
for frit at røgte Fredens Id.
Min Barndoms Strand, min gamle Ven,
maaske, maaske vi ses igen.

Galicien, Juni 1917.
Christian Delf, Sønderborg.

Minder fra Krigen.

Paa Forpostkamp i Polen.

(43) I Oktober Maaned 1912 blev jeg indkaldt til Militærtjeneste ved Inf. Reg. 176 i Thorn i Vestpreussen. Det var det preussiske Regiment, der havde det højeste Nummer, og en Del Kammerater yndede at skraale "Tausend sechs und siebsig", naar det skete, at vi paa Marchturen sang Sangen til Regimentets Pris. Reg. 177 laa i Dresden og var altsaa ikke et preussisk Regiment.

1. Bataillon, hvortil jeg hørte, havde til Huse i en Kaserne i Byen, lige overfor den store, statelige evangeliske Garnisonskirke og 5 Minutter fra den 1 km lange Bro over Weichsel-floden. De to andre Batailloner laa ude i Forter. Efter min Opfattelse følte jeg mig heldig ved at høre til 1. Bataillon, idet jeg nærrede en vis Afsky for de mørke Forter. Jeg hørte til det Kompagni, der maatte bide Tilraabet "Sohlennagel" i sig, altsaa 4., men til Gengæld gav vi 1. Komp., hvorfra Tilraabet selvfølgelig kom, omgaaende Svar, idet vi lignede dem ved "Wischstricke". Vi fik baade onde og gode Dage serveret i de to Aar, det 'første Aar flest af de første. Man blev hundset og jaget, som det nu var Skik, og vi glædede os usigeligt til den dag, vi kunde sige Kasernen Farvel. Da vi sang paa det sidste Vers, kunde det hælde sig, at en og anden fornøjede sine Omgivelser med at agere Civil, og det var lige et Optrin, der passede "einen alten Knochen". Vi var gledet ind i næstsidste Maaned, og flere havde faaet Tøjet sendt til at rejse hjem i. Vi oplevede det ikke. Da vi kun 'havde 6 Uger tilbage, kom Ulykken, og vi maatte drage i Krig i Stedet for.

Vi var altsaa ved at være udlært i Krigens Haandværk og var blandt de Tropper, der drog ud som (44) Elitetropper. Men naar man betænker, at vi ved Juletid 1914 kun var 4 Aktive af min Aargang tilbage i mit Kompagni, kunde vi saamænd godt have nøjedes med en mindre stolt Betegnelse.

Vi blev stærkt reduceret allerede i August og September i Østpreussen. Den 20. August ved Gumbinnen blev vort Kompagni halveret, og da Slaget ved de massuriske Søer var endt, maatte Tropperne rekonstrueres. For vort Vedkommende foregik det i Ortelsburg. Denne By var for Resten, efter et russisk Artilleri-Bombardement den 30. August, kun en Ruinhob. Under dette Bombardement var jeg i Byen og oplevede mange uhyggelige Scener. Et andet Minde derfra, som staar lyslevende i min Hukommelse, er en Gennemmarch af russiske Fanger. I et Par Timer stod vi og beskuede et endeløst Tog. Om alle de 90,000,

der som bekendt blev taget til Fange ved de massuriske Søer, kom her forbi, skal være usagt, men det var i hvert Fald en Slump Mennesker, den største Menneskehob, jeg har set.

Men vi drog, som sagt, ud fra vor Garnison som Elitetropper, og det allerede Fredag Aften den 31. Juli, Dagen før Mobiliseringen. Flere Dage var gaaet i aandeløs Spænding uden Tjeneste. Kun en Eftermiddag var vi bleven travet rundt paa Kasernegaarden, for at gaa de nye Støvler til, hed det sig. Vi troede næsten, at Uvejret drev over; men da vi nævnte Fredag Eftermiddag skulde aflevere vore Bajonetter til Slibning, syntes det uundgaaelig Alvor. Det blev en travl Eftermiddag, men det gik nu alligevel ikke saa hurtigt med at blive krigsrnæssig udrustet, som naar vi pr. 0,5 skulde stille til Probe-Mobilmachung. Der skulde nemlig ogsaa Bagage og Proviant med, og dertil skulde bruges Heste. De kom da ogsaa i stort Tal. Jeg fik Ordre til at køre med Feltkøkkenet, ved hvilket jeg var uddannet, og dertil fik jeg to dejlige Heste overladt. Da Manden, muligvis Hestenes Ejer, forlod mig (45) og Hestene, græd han. Kl. 8 Aften drog vi ud af Kasernegaarden med klingende Spil, og gennem Byen spares der ikke paa Hurraraabene, ligesom der ogsaa fløj rigeligt med Blomster om Ørene paa os. Ganske idyllisk. Ikke saaledes, da vi kom der, hvor man automatisk dukkede sig for Kuglernes Fløjt.

Vi forlod de to Aars Kaserneliv, om hvilket der for Resten kunde fortælles meget. Men jeg vil nu blade i Dagbogen fra Krigens Tid og fortælle Kammeraterne en enkelt af mine Oplevelser, ikke just fra de farligste Dage, jeg har haft, men dog en af de Dage, som aldrig glemmes.

Først maa indskydes, at jeg paa Tilbagereturen fra Warschau sidst i Oktober, blev afløst som Kusk og kom i Kompagniet. For et Tyveri af Cigarer og sligt, som vor Kompagnifører, en Oberleutnant Hindersen, havde liggende paa min Vogn, maatte jeg bøde uskyldig. I sit Raseri tildelte han mig oven i Købet 24 Timers streng Arrest, som blev afsonet ved at staa bunden til et Træ i 2 Timer. Min Kammerat, Underofficer Peters, fik Ordre til at fuldbyrde Straffen. De to Timer sled jeg for Resten ved at læse "Fl. Av.". Peters, en af mine bedste Kammerater fra Kasernen, som jeg aldrig glemmer, blev saaret den 11. December ved at kravle tilbage med en haardtsaaret Løjtnant paa Ryggen. Og nævnte Kompagnifører faldt ved Siden af mig den 14. December. Saa fortæller jeg en enkelt Oplevelse:

Det var vest for Lodz den 15. November. Allerede Kl. 3 om Morgen blev vi vækket. Vi skulde fremad. Russerne var om Natten gaaet tilbage, og af en Kavaleri Patrulje fik vi Melding om Fjenden. Patruljen var bleven beskudt fra en foran os liggende By, som altsaa var besat af Russerne. Vort Kompagni satte sig i Bevægelse. Vi gik først i Gaasegang over en Eng, og vi havde streng Ordre til at færdes lydløse; der maatte ikke tales et Ord. Bajonetten var plantet paa, og Skeden blev holdt fast (46) med venstre Haand for at forebygge selv den mindste Lyd.

Der blev gjort Holdt. I en Grøft fik jeg min Morgenmad, som bestod af en Skefuld Honning, som jeg endnu havde fra Wreschen i Provinsen Posen, og det var det eneste, jeg ejede af Spisevarer. Gullaschkanonen saa vi ikke noget til.

Før det blev rigtig lyst, blev de to første Grupper, 16 Mand, sendt ind mod Landsbyen som Patrulje. Der var jeg med. Vi gik udsværmet til begge Sider af en Vej. Krigens Hærværk mødte os her som overalt: Her laa et ødelagt Køretøj med to døde Heste, der laa nogle tabte Sække med Havre. Brød laa spredt rundt. Den Dag havde vi slet intet, saa jeg samlede et stort, sort Russerbrød op og tog det med under Armen. Jeg maatte dog snart kaste det kærkomne Brød fra mig, for Situationen blev kritisk; det var jo ikke nogen fredelig Spadseretur, vi var ude paa. Vi fik øje paa en lille Flok Russere, som stod dækket i en Skyt-

tegrav. Men da vi fortsatte vor Vandring, stak de et Gevær med et Stykke hvidt Tøj i Vejret. Vi løb imod dem, Russerne smed deres Geværer og kom os i Møde med oprakte Arme. Da vi var færdige med at endevende Russernes Rygsække og et Par Mand var sendt tilbage med Byttet, fortsatte vi videre imod Byen og stiledede lige mod et Gods. Vor Fører sendte mig og en Kammerat i Løb forud for at undersøge, om Indgangen fra Vejen var fri. (En lidet misundelsesværdig Opgave, men man maatte jo adlyde). Andre 3 blev derefter sendt ind for at undersøge Bygningerne. Da jeg var ved Indgangen til Stuehuset, kom de tre ud med nogle Russere, men samtidig hørte vi, at vore Kammerater skreg Hurra til venstre for Haven. Brølende, løb de imod en anden Flok Russere. Vi samt vore Fanger satte i Løb gennem Haven og ilede over til Kammeraterne, som lavede et lille "Stormangreb". Russerne holdt et Gevær i Vejret med et hvidt Stykke (47) Tøj flagrende paa Bajonetten. Ogsaa de overgav sig. Mens vi var i Færd med at afvæbne disse Fanger, kom nok en Flok, som havde gemt sig bag et stort Halmhæs. Vi vinkede efter dem med vore Hjælme, i Haab om, at ogsaa de vilde lade sig tage til Fange. Uden Skydning gik det fornøjeligt. Men Fornøjelsen blev snart til den bitreste Alvor; disse sidste Russere væltede nemlig Idyllen. De sværmede paa en Gang ud, kastede sig ned paa Jorden og begyndte at skyde paa os. De gjorde atter et Spring fremad og kom os helt nær. Fra vor Fører kom hverken Kommando eller noget i Retning deraf. Vi smed os ned med vore fangne Russere og begyndte saa at skyde.

Der laa vi nu i en Afstand af ca. 30 m fra hinandens Bøssepiber, og enhver skød, det bedste han havde lært, og jeg mener, at i en saadan Situation vilde det være umuligt ikke at løsne et Skud, som enkelte paastaar ikke at have gjort i Krigen. Hvis vi her havde praktiseret dette, var vi i hvert Fald bleven der alle. Her gjaldt det Liv eller Død. Naa, jeg var saa heldig at komme til at ligge bag en af vore fangne Russere. sikker Dækning, men maatte dog hele Tiden pirre ham med Bajonetten for at faa ham til at blive liggende. Trods den nervepirrende Tilstand havde jeg dog Aandsnærværelse til at regne ud, at jeg der laa godt. Men det, at han gav sin Fjende Dækning, var jo selvsagt ogsaa et haardt Job for ham. Jeg fik ham til at ligge, og Skuddene, saavel vore som Russernes, var ikke særlig velrettede - heldigvis -, og Kuglerne gik forbi. Men der skulde dog stærke Nerver til at ligge roligt i Ilden paa saa kort en Afstand.

Nu begyndte Kammeraterne en for en at løbe tilbage. Jeg tog samme desperate Beslutning, sprang op og fulgte Kammeraternes Eksempel. Men det var et yderst farligt Øjeblik; Kuglerne svirrede om Hovedet og raslede i Græsset om Fødderne paa os. Patronerne fløj ud af de aabne Patrontasker. Jeg kom lykkeligt tilbage til en lille Grøft, (48) hvori jeg efter at være røget gennem noget Buskads, havnede paa Hovedet. Vi tog Stilling i Grøften, og lidt efter kom Resten af vort Kompagni ud sværmet frem, hvorefter de kamplystne Russere fortrak ind i Godset;

En af mine Kammerater havde faaet en Kugle gennem Hjælmen, en Blodstribeløb ham ned ad Ansigtet, men han var dog saadan set uskadt. En anden havde foruden en Kugle gennem Hjælmen ogsaa faaet en i den ene Patron taske, uden at han dog var saaret. Hele Kompagniet gik nu frem, og inde i Bygningerne toges samtlige Russere til Fange. Et Par af dem var saaret. Der, hvor vi havde ligget, fandt vi en Kammerat liggende død, truffet af en Kugle i Hovedet. Nænsomt lagde vi ham ned i Bunden af en Skyttegrav og begravede ham der.

Godset blev nu gennemsøgt, ogsaa hvad Levnedsmidler angik. I en Stald, hvor der stod nogle Spande med Mælk, forsynede vi os og fyldte vore Feltflasker.

Efter at Byen var gennemrodet og der ud af Krogene var listet ca. et Hundrede Russere, skulde der atter sendes en Patrulje ud, denne Gang for at søge Forbindelse med det XX. A. K., som laa til venstre for os. Vi fik Tjansen igen, men mere skal der ikke berettes om denne Forpostkamp i Polen. Blot dette, at vi igen kunde slutte os til Kompagniet i god Behold. Det laa i Kampstilling, og vi arbejdede os ind i Skyttelinjen paa den Maade, at for hver Gang Artilleriet jog en Flok hylende Granater hen over Hovedet paa os, foretog vi et Spring fremad.

Jeg traf der min eneste Landsmand, Andreas Jønson, og det kan tilføjes, i et heldigt Øjeblik. Han var nemlig meget deprimeret, idet han havde mistet alle Bukseknapperne og trængte til Assistance.

- Tre Dage senere var han bedre ved det; da kom han smilende til mig og bød mig Farvel. Han havde faaet et "Heimatschuss".

(49) Ja, ud af Krigsdagbogen vælder Minderne frem. Der er mange tunge Oplevelser at tænke tilbage paa for dem, der var med i Krigen. Men der er ogsaa, trods alt, gode Minder, nemlig dem, der kredser om Kammeratskabsforholdet. Der var Ægthed i Forholdet mellem Kammeraterne, som f. Eks. naar den sidste Bid Brød skulde deles, eller naar en udsatte sig for den alleryderste Livsfare for at hjælpe en saaret Kammerat. Jo, Mindet om det gode Kammeratskab har vi god Grund til og Lov til og vel i Grunden ogsaa Pligt til at tage frem, for derved kan vi jo ære Mindet om mangen en god Kammerat, som blev derude. Og man kan i en saadan Stund godt føle Trang til, om det var muligt, at lægge en Blomst paa mangen en Grav der langt borte.

*Henning Skov,
Københoved.*

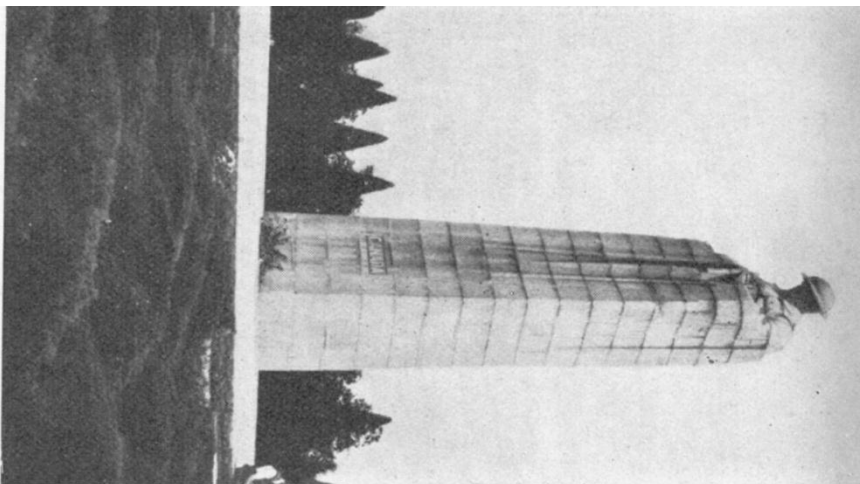
En Sommeraften ved Reims.

Aftensolens sidste Straaler spredes over Stillingen ved Reims. Dagen har været varm. I Middagstimen stod Solen lige over os og sendte sine skarpe Straaler ned paa Vagtposterne, som stod og hang paa Brystværnet, der skulde jo holdes lidt Udkik efter Fjenden, skønt der var Ro paa dette Afsnit. Alle de andre fra Kompagnierne laa godt gemte nede i de dybe Opholdsrum, der var gravet ned i den hvide Kalkbund og afstivet med Rammer af Træ.

Men nu i Aftenskurvingen er de alle levende og

kommer op, vi nyder det skønne, en saadan Aften byder paa. En Spadseretur med en Ven rundt i Løbegravene, dampende paa en Cigar eller Cigaret var jo herlig; eller de klumper sig sammen og fortæller Historier, eller gaar tilbage til Kantinen ved Skoven for at faa et Glas ø1. Det (50) er saadan en dejlig Sommeraften og ikke at mærke, at der er Krig. Løbegravene er næsten overgroede med Slynplanter af forskellige Arter, som er haardføre nok til at kunne slaa Rod i den fattige Kalkbund.

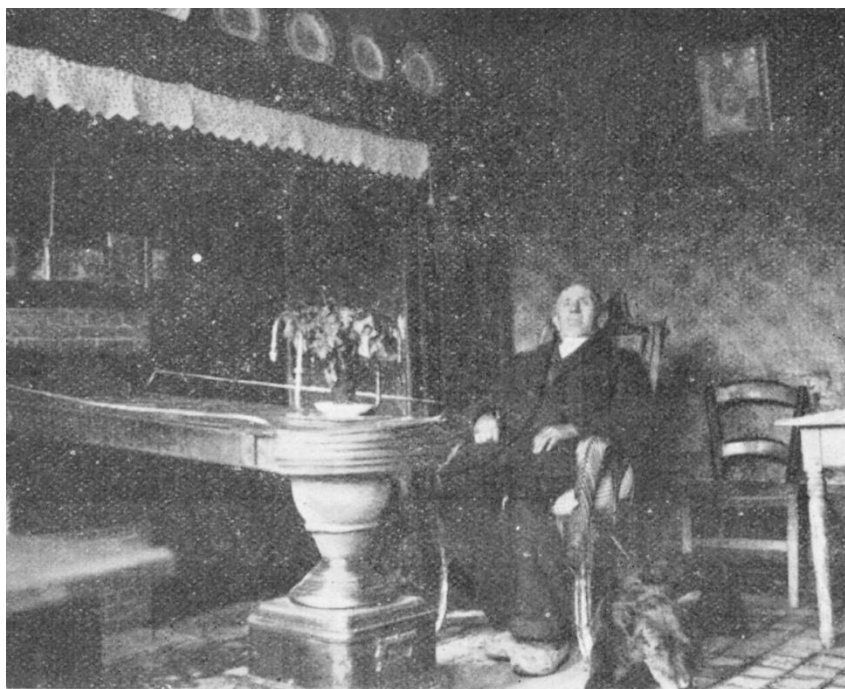
Jeg er med Flokken, der gaar tilbage. Der hvor Skoven begynder, gaar vi op af Løbe-graven, her kan Fransk mændene ikke se os. Himlen er helt rød i Vest, de rødgyldne Straaler spredes mellem Træstammerne og gør Aftenen endnu smukkere. Her i Skoven ligger 3. Ba-

„Den store Canadier“
Mindesmærke nær Ypern over 10 000
faldne Canadier

Flamsk Kniplerske

Flamsk Bondekøkken

Skovkirkegaard i Flandern

taillon i Reserve, den er underbragt i Blokhuse, som er lavet af lutter Træstammer, godt forankrede og bedækket med Jord. Hele Skoven er levende, der Jyder Sang og Mundharmonikamusik op fra Jordhulerne.

Vi naar Kantinen og faar os nogle Glas Ø1 og vender saa hjemad igen til vor underjordiske Beboelse. Da vi kommer tilbage til Kampstillingen, kommer vor Korporal og siger til Grün og mig, at vi skal paa Patulje i Nat. Vi protesterer, men det nytter jo intet, en Befaling er en Befaling. Klokken 12 skal vi starte, vi skulde se, om vi kunde hente et fransk Maskingevær. Franskmændene havde hentet et hos os i sidste Uge. Korporalen, en Berliner, var heller ikke saa stolt af Bestillingen, men vi skulde jo forsøge det.

Vi gik sammen ned ad alle de mange Trapper og fik Sagerne ordnet, Revolverne eftersat og hver 3 Haandgranater stoppet i en Sandsæk. Vi spiste vor Aftensmad og satte os derefter paa vore Tornystre for at afvente Tiden.

Tankerne er saa urolige, man tænker de skrækkeligste Ting, og misunder sine Kammerater, der sidder og spiller Kort og slaar i Bordet ved den tarvelige Belysning, Hindenburglyset spreder om sig.

Klokken er næsten 12, da vi kommer op i Skyttegraven. Kompagnierne er paa Plads. Geværerne er stukket igennem de lange Huller i Panserpladerne, alle staar parate, i Fald det skulde udarte sig til Angreb fra (51) Franskmændenes Side, alle staar i Alarmberedskab. Minekastere staar tavse med Mundingen lige i Vejret, mens Mandskabet staar og venter paa, hvad der skal komme.

Korporalen hopper op over Brystværnet, og vi to følger efter.

Denne skønne Sommernat; Stjernerne blinker ned til os, der er Ro over hele Linjen, ikke et Skud er der at høre, og nu skal Roen forstyrres.

Med Traadsaksene foran kryber vi langsomt fremad. Vi har jo Tid nok, der er jo ikke noget, der haster. Vi kommer tidsnok i Fare for at blive skudt, saaret eller taget til Fange.

Det gaar kun langsomt. Pigtraaden snor sig paa Kryds og tværs fra Pæl .til Pæl. Vi har allerede forskellige Rifter paa Hænder og Tøj.

Vi lander alle tre i et Granathul. Vi bliver liggende for at hvile lidt og samle nyt Mod til det sidste Fremstød. Korporalen mener, vi er godt halvvejs. Langt til Venstre sendes der en Lyskugle i Vejret. Langsomt daler den ned mod Jorden og bliver hængende i Pigtraadene. Vi kan se, at vi nærmer os den franske Skyttegrav.

Korporalen hvisker, at vi skal af Sted. Langsomt, langsomt, hvisker han, I maa ikke blive nervøse nu. Saa lydløst som muligt, saa de franske Vagtposter ikke mærker noget, før vi er over dem.

Vi kryber af Sted ingen. Det er forfærdelig med den. Pigtraad, at faa den klippet og lagt tilside, men vi skrider dog fremad. Korporalen er stadig foran. Grün er ikke med mere, han bliver liggende, ser jeg, han vinker. Jeg holder Korporalen i Benet og vinker til ham, saa kryber jeg tilbage til Grün. Han har faaet en lang Rift i Laaret af Pigtraadene. Jeg hvisker i øret paa ham, at han skal krybe tilbage til Granathullet og se at forbinde Saaret, og vente der, til vi kommer tilbage.

Saa vender jeg om, kryber hen paa Siden af (52) Korporalen og ryster paa Hovedet. Saa kryber vi videre fremad, Side om Side.

Korporalen tager fat i mig, vi bliver liggende og lytter. Vi ser op mod Himlen. Det er St. Hans Aften, det er i Aften, alle Blus bliver tændte, det er i Aften, alle Hekse bliver fordrevet og rider til Bloksbjerg paa deres Kостейskafte. Og nu ligger vi her i Frankrig paa et farligt Sted, med de franske Bøssepiber og Maskingeværer kun nogle faa Meter foran os, og

bag os Tyskerne, som staar parate med Haandgranater og Miner. De skyder løs, saasnart det mindste viser sig.

Korporalen rører paa sig. Han faa ar sin Revolver frem og gør Tegn til mig om at gøre ligesaa, og saa af Sted igen. Nu er vi lige ved Maalet. Et Gevær ligger foran os, en Staalhjelm ved Siden af. Lydløse nærmer vi os Skyttegraven.

Vagtposten maa have forladt sin Post, eller han sover. Vi kigger ned.

Et ejendommeligt Syn. Paa det nederste Trappetrin op til Brystværnet sidder den franske Post. Lommelygten, som han har hængende paa Brystet, er tændt og straalere ned paa et Billede eller Fotografi, som han holder i Haanden, kanske hans Hustru og Børn, vi kan ikke rigtig skimte det. Han sidder og stirrer paa Billedet, har glemt alt omkring sig. Der sidder han og aner ikke, at Fjenden er over ham, at Døden er saa nær. Der sidder han og har glemt Krigen og hele Tilværelsen; kun det ene drejer Tankerne sig om, Hustru, Hjem og Børn. Krigen er forfærdelig. Her ligger vi to paa Skyttegravskanten og ser paa, at han kærtegner sit Billede. Han har ikke kunnet holde ud at staa de Timer uden at skulle se sine Kære.

Korporalen rækker sin Arm frem, men jeg holder den tilbage. Vi ser hinanden i øjnene, en Taare triller ned paa den kolde Jord. Langsomt kryber vi tilbage og tager hans Gevær med.

(53) I Granathullet ligger Grün, han har faaet sit Ben forbundet. Vi rækker ham det franske Gevær. Han studser. – Var I helt derovre, spørger han. Korporalen fortæller ham det hele. Vi giver hinanden Haanden paa ikke at fortælle til nogen, hvordan vi havde baaret os ad. For det var jo ikke Meningen med Patruljen, at vi skulde lade Fjenden sidde i Ro, vi skulde da i det mindste have taget ham med tilbage som Fange.

Korporalen løsner for Sækken og tager en Haandgranat, skruer Kapslen af og trækker i Snoren. og kaster den over mod den franske Skyttegrav. Den eksploderer med et vældigt Brag, som høres viden om i den stille Sommernat. Vagtmanden derovre er nok faldet ned af Forskrækkelse og sprunget op til sit Gevær, men det var borte. Han aner ikke, at hans Fjender har taget det. Det er sikkert en Gaade for ham endnu, hvis han lever. Den Historie skal han nok ofte have fortalt i Familiens og Venners Kreds. Her er Gaadens Løsning.

Korporalen kaster endnu i Hast en Granat, og snart begynder Lyskuglerne at hænge i Luften og oplyse Terrænet. Men vi ligger godt i Granathullet.

Saa begynder de saa smaat at skyde fra begge Sider, Minerne farer afsted fra Skyttegrav til Skyttegrav. Artilleriet sætter ind, Granaterne suser i Luften, mens vi kryber tilbage og kommer velbeholdne ned i Skyttegraven.

Nattens Stilhed er brudt, St. Hans Aftenens Hekse farer gennem Luften i Form af Miner og Granater.

*Hans J. Callesen,
Avnbøl.*

Kammeratskab.

(54) Det er ikke Meningen med denne Bog at opfriske selve Krigens bloddryppende Rædsler, - n e j l a d d e t l i g g e, - men lad Efterslægten faa det Indtryk, at de dansksindede, men tyskuniformerede Soldater har ejt den Fællesfølelse, som krævede: G ø r d i n P l i g t, o g v æ r e n g o d K a m m e r a t.

Naar vi gamle Krigsdeltagere skal til at skrive noget om Minderne fra 1914-18, ja, saa vil der være Læsere, som har lokal Kendskab til de enkelte Beretninger, som derfor vil være af særlig Interesse for dem.

Vi kan godt tilegne os Sangen - Ich hatt' einen Kameraden, som i Virkeligheden appellerer til de gode Følelser i Mennesket som Soldat.

Ifølge mit Militærpas skulde jeg møde første Mobiliseringsdag ved Rgt. 84 i Haderslev.

Det var vel nok en Begivenhed, som ingen, der har oplevet den Dag, glemmer.

Sammen med flere andre, stod jeg og saa paa Udviklingen, og vi talte lidt sammen om, hvorvidt der virkelig ogsaa var nok Udrustning til saa mange. Det var forresten H: Joh. Hansen, Harreby, som helt sindig sagde: "A trove, vi ska hold vos lidt tebag". Vi var vel nok en 25-30 Mand, som stiltiende listede hen paa venstre Fløj, alt imens der blev aftalt 100 Mand fra højre Fløj til Indklædning, i 1. Garnitur. - Sidste Opstilling. - - - "Alles eintreten!" Det var allerede sent paa Eftermiddagen, da vore Navne blev oplæst, og nu raabte Feldwebel Schröder med høj Røst: - - Alle møder i Flensborg Kaserne "Junkerhohlweg" den 12. August Kl 10. - Abtreten!" Det var lige tilpas for os Landmænd, Rugen var moden - -. Men nu skete det forunderlige, (55) at nævnte Dag blev alle vi, som var overtallige i Haderslev, ogsaa tilovers i Flensborg.

Vi fik alle Befaling til at rejse hjem indtil videre, og afvente nærmere Ordre.

Saa fik vi telegrafisk Ordre til at møde den 29. August Kl. 10 Formiddag. Nu var vi færdig med at blive sendt hjem - -. Det tog 4 Aar og 4 Mdr., før denne Tilladelse blev mig given.

I Flensborg blev vi alle tildelt Rgt. 85, som havde Afleveringspligt til andre Regiment, deriblandt Rgt. 213 -, som var ved at afmønstre til Fronten. Samme Rgt. blev oprevet i første Omgang ved Ypernslaget.

Den 14. Septbr. ved Middagstid indløb Divisionsbefaling til Regt. 85 om, at alt disponibelt Mandskab omgaaende skulde gøres klar til Afrejse til Altona.

Nævnte Dag blev H. Joh. Hansen og jeg afkommanderet til at holde Ro og Orden ved en Session, som afholdtes paa Sanssouci over frivilligt Mandskab.

Saa kom der en Ordonnans fra Regimentet: "Sofort antreten - Apellplatz".

Vi fik ikke engang Tid til at gaa hjem i vort Kvarter, det hele gik i en Fart. Alle som havde Hjelm paa, paa højre Fløj. Hamborgere og Bremerfolk, som nok vilde sydpaa, fik ombyttet en Pikkelhue med Danskerne. Jeg fik desværre ikke fat i Fidusen, før det var for sent. "Abzahlen!" - og et Par Kommandoraab mere, saa var vi paa Vej til Banegaarden.

Ankommen til Banegaarden blev vi stillet op og fordelt paa Vognene i Toget. Jeg fik Plads i en Kreaturvogn sammen med ca. 40 andre. Jeg spurgte højt: "Er her nogen Dansker?" og da ingen svarede, gav jeg mig blindt Skæbnen i Vold. At Toget ikke satte sig i Bevægelse, var noget paafaldende. Maaske var der indløbet en Kontraordre tænkte vi, men i Skumringen kørte Toget alligevel. Neumünster, naa - mig var det revnende (56) ligegyldig, hvor vi var. Ude paa Perronen hører jeg, at der taltes Dansk - og at mit Navn blev

nævnt. Jeg arbejder mig frem til Døren. Jo, ganske rigtig, der var Jes Jessen fra Tiset og flere, som havde en Anelse om, at jeg var uvidende om, at den dansktalende Afdeling var med i denne Transport.

Jeg fulgte med hen til den Vogn, i hvilken Flertallet var Danskere - jeg tog min Felthue paa og Pikkelhuen glemte jeg at faa med, da vi om Natten Kl. 3 steg ud af Vognen.

Det var et Arbejde for den tjenstgørende Feldwebel med at faa et saadant Selskab indkvarteret o. s. v. Vi skulde nu udrustes komplet i fuld Krigsmaling.

Transporten fra Flensborg blev smeltet sammen med en lignende Afdeling af samme Kvalitet. Paa "Heiligengeistfeld" i Altona, blev hele Selskabet opstillet, ca. 1000 Mand.

"Trød an i 2 Geledder!"

Ja, nu gjaldt det om, at vi Danskere kunde forblive ved samme Kompagni. Vi var ca. 30 Mand - og vi tog Opstilling i 1. og 2. Geled paa højre Fløj. At der skulde dannes en Formation, var vi jo alle klar over, men hvordan? Naa, det kunde Feldwebel Toms ordne. Han havde en Stemme som nogen Højttaler. I faa Minutter stod den krigs stærke Bataillon opstillet, inddelt i 4 Kompagnier og i Marschordning.

Men vi Danskere havde forregnet os, vi. kom Halvdelen til første, Resten til andet Kompagni. Til Afslutning for denne Dag var vi bleven saa kloge - at vi tilhørte Landw. Brig. Ersatz Batl. Nr. 33.

Vi Danskere var henholdsvis fordelt ved 5. og 6. Kompagni.

Venlig Hilsen

Jx ...

Da Dybbølbjærg blev saa højt - saa højt.

(57) I Slutningen af April Maaned 1918 oplevede jeg lykkelige Dage i et Lazaret "Bad Polzin" i Bag-Pommern. Trods mit svære Saar humpede jeg rundt i Lazarettets smukke Have. Der var Kæmpebede med blomstrende Tulipaner og et Væld af skønne Blomster og Vækster. Det var et Paradis for ,en saaret Frontsoldat. Jeg laa en Eftermiddag i Græsset og dasede i Solskinnet sammen med nogle Kammerater. Og saa begynder den muntre Episode, som her skal fortælles.

Et Stykke fra os kom paa den brede Havegang et Selskab Officerer og desuden en Embedsmand fra Regnskabsvæsenet (Zahlmeister). Det var den sidstnævnte, som fortalte Historier, saadan lidt højrøstet.

"Jo, jeg er godt kendt i Nordslesvig", sagde han. "Jeg har tit været i Graasten, Lyksborg og Sønderborg". - - Det kan nok være, at jeg begyndte at spidse øren. Det var da dejligt at høre sin Hjemegn nævne, tænk, helt ovre i det yderste Bag-Pommern. Jeg blev ligefrem glad ved Fortælleren. Men saa fortsatte han: "Ja, der er ogsaa smukt her i Pommern, men - der er jo ingen Bjerge her - kun saadanne smaa Bakker, nej, da skulde De se i Nordslesvig - lige over for Sønderborg paa Sundeved; der ligger Dybbølbjærg; - ih, sikken et Bjerg, det er ca. 500-600 m højt, og saa gaar det stejlt ned i Havet. Storslaaet, kan De tro." - Det var mere, end jeg kunde staa for. Hurtigt gennemtænkte jeg Situationen. Jeg kendte ikke For-

tællerens Rang, derfor vilde jeg kalde ham Hr. Løjtnant, - der kunde jo ikke ske mig noget, vi var da ikke i Tjeneste. Jeg syntes dog, han havde gjort det for grovt. Da Selskabet langsomt kom forbi os, sprang jeg op og gjorde Honnør: "Jeg beder Hr. Løjtnanten (58) undskylde, at jeg blander mig i Deres Samtale, men jeg maa fortælle Dem, Hr. Løjtnant, at Dybbølbjerget ikke er 500 m højt, ikke engang 100 m, det er nøjagtigt 68,4 m, Hr. Løjtnant."

Han blev rød i Hovedet, og Herrerne saa interesseret paa Fortælleren og mig. "Hvad siger De, Dybbølbjerget ved Sønderborg er ikke 500 m højt? Hvorfra ved De det?" "Hr. Løjtnant, det er min Hjemegn, jeg har travet op ad Dybbøl Banke mange Gange, jeg har leget i Skanserne som Skoledreng, desuden har jeg undervist Seminarie- skolens Elever i Hjemstavns-lære. - Ja, Dybbøl Banke er 68,4 m, det kan ikke blive til mere!"

Officererne morede sig, Fortælleren blev noget flov, og inden han gik, sagde han: "Hvad er Deres Navn?" - "Gefreiter Petersen, Stue Nr. 14!" - "Jeg skal huske det!" - Ja, havde han ikke løjet saa grovt, havde jeg holdt min Mund. - Men der kom et Efterspil:

En Dag kom Lazaretinspektøren - nu kendte jeg hans Rang og Titel - ind til mig paa Stue 14 og sagde: "Der har vi Seminaristen, ham med Dybbølbjerget. Gefreiter Petersen, jeg har ingen Skriver, i Morgen begynder De paa mit Kontor. Vi fik et Par fornøjelige Maaneder sammen paa Lazaretinspektørens Kontor. og det kom ene og alene af, at Dybbølbjerget derhjemme i min kære og skønne Hjemegn var blevet saa højt - saa højt. -

Venlig Hilsen
Lærer H. Petersen,
Blans Skole pr. Avnbøl.

Hvordan jeg oplevede Krigen.

(59) Ved at læse Aarbogen fra 1941 fik jeg ogsaa Lyst til at give mit Bidrag hertil. Kammeratskabet derude ved Fronten er noget særegent, som jeg tror kun kan opleves der. Det at være sammen med mange forskellige Mennesker gør, at man uvilkaarligt kommer til at studere den enkelte, og det kan man gøre netop der, for der viser Mennesket sig som det, det er; al Politur bliver slidt af, og det rene Materiale kommer frem. Som den røde Traad i Aarbogen 1941 gaar først og fremmest det humoristiske Lune, - det er sikkert ogsaa det bærende i en saadan tung Tid. Hvorledes skulde man vel komme igennem, naar man ikke kunde se det komiske ved det hele. Det er vel nok det, der holder en legemlig sund. Det var den ene Side, - men det aandelige var sværere, for der var der Kamp. - Ja, det er netop det, man i Almindelighed ikke maa være for højroset med, det er noget personligt, som man helst holder ved sig selv - og dog tror jeg, at hver enkelt Kammerat der i det stille har sin største Kamp.

Naar vi er samlet til vore Foreningssammenkomster med vore Koner og Børn, saa er den Tale, man hører, altid om de muntre Oplevelser. Og det ligger lige for, at man let kunde komme til at tro, at vi har haft det muntret og rart, i Forhold til dem, der gik ensomt hjemme i Længsel og Spænding for os derude.

Men, Kammerater, vi havde jo ogsaa vort at trækkes med. Hvem af os. kender ikke det, vi paa Dansk kalder "Ro før Stormen". Da var der ikke noget af det morsomme. Da foregik den egentlige Kamp i ens indre Sind. Da gik Tankerne hjem til ens Kære og ogsaa opad og indad. Men naar det saa var overstaaet, og man kom uskadt sammen bagefter, var alle glade, og alle de smaa komiske (60) Episoder stod lyslevende i Forgrunden. Og da var det netop dem, som afledede Spændingen, og Tankerne fandt den Hvile, som de trængte saa haardt til, for at man kunde sove, og Søvn er vel nok den bedste Medicin, naar Sindet er haardt belastet.

Jeg vil derfor prøve paa at fremdrage lidt af mine personlige Oplevelser i den Retning, naar Sønnen begynder at svigte, og det ene Spørgsmaal efter det andet trænger sig paa.

Kære Kammerater! I kender nok legemlig Sult, men aandelig Sult er værre. Det kom jeg ud for allerede i Efteraaret 1914. Vel havde jeg altid mit nye Testamente og den blaa Sangbog ved Haanden. Jeg læste gerne i Testamentet, men altid naar jeg var ene. Jeg kunde glæde mig over denne Bog, saa ypperligt den er skrevet, den passer for enhver, og det har den gjort, selvom Tiderne skifter. Men jeg maa sige, at den blaa Sangbog virkede som Balsam paa mit Sind. Hvor kunde jeg glæde mig over at læse i den, det var, som om jeg var sammen med alt det, jeg havde kært. Jeg var nu bleven saa lille, saa jeg kunde glæde mig og fryde mig over alt og jeg kunde synge med Brorson:

Det mindste Græs jeg undres paa
i Skove og i Dale,
hvor skulde jeg den Visdom faa,
om det kun ret at tale?

Og med Grundtvig:

Nu sagtelig skrider vor Højtidsdag
med Straaler i Krans om Tinde,
hver Time til Herrens Velbehag
som Bække i Eng henrinde,
saa frydelig sig tilsidst de no
op under de grønne Linde!

Og jeg kunde blive ved at læse og følte mig baade lykkelig og rig ved at have Andel i alt dette, og det endte altid med, at jeg kom til at længes hjem til mine Kære, hjem (60) til Danmark. Jeg tænkte med Adam Oehlenschläger, da han som ung Student sad nede ved Halle en Aftenstund og hørte en Mø synge smukt ude paa Søen, og han kom til at længes efter Danmark. Sangen lød smukt, og den vækkede noget i hans Indre, mens han skrev:

Det er ej den danske Tunge,
det er ej de vante Ord,
ikke dem, jeg hørte sjunge,
hvor ved Hytten Træet gror.
Bedre er de vel maaske,
ak, men det er ikke det!
Bedre tror jeg vist hun kvæder,
men - tilgiver, at jeg græder!

Og om Sæterjentens Søndag oppe blandt Fjeldene:

Det nytter ej stort at tage sin Bog
og synge i Hejen en Salme;
mit Loft er fol' højt, og her er det dog,
som Tonerne blegne og falme,

o, den, som i Dag fik blande sin Røst
med hans og de øvriges Stemme!
Gud give, at snart det lakked mod Høst!
Gud give, jeg atter var hjemme!

Jeg havde faaet mine Tanker i Sving, og de blev ved at presse paa. Nu var jeg saa lykkelig, at jeg havde mange Venner, og min Korrespondance var stor, og jeg fik mange Pakker med Spisevarer, Cigarer og alt, hvad jeg kunde ønske mig, samt en Masse god Læsning, saa min Fritidsbeskæftigelse var at skrive Breve og læse. Jeg fik ikke megen Søvn, og der var stadig noget, der pressede paa i mine Tanker. Jeg var kommen til det Resultat, at ens Skæbne var forudbestemt, en forfærdelig Tanke. Jeg diskuterede Spørgsmaalet under fire øjne med mine dansksindede Kammerater, og jeg skrev om det til Vennerne, og de sendte mig god Læsning. Særlig vil jeg fremhæve det lille Blad, som Thade Petersen udgav, "Nordslesvigs Kirkesag". Det var dette lille Blad, der bragte mig paa ret Køl igen. Jeg læste en Gang en Artikel i (62) Højskolebladet. "Er der Under til endnu?" Hertil vil jeg svare med et bestemt: "Ja, der er", for jeg har oplevet det.

Jeg var meget nervesyg, mere end jeg vidste, og Søvnen blev mindre og mindre, og jeg var i Sjælenød. Og nu vil jeg fortælle om Underet, der skete.

Det var hen imod Jul 1915, at jeg var paa det højeste med mine Spekulationer. Jeg har altid følt, at jeg kom uskadt hjem igen. I ved, kære Kammerater, at der var nogle, der følte, at de ikke kom hjem mere. Jeg tænker særlig paa en Kammerat fra vort Batteri, som var meget ulykkelig, da han rejste ud, og jeg ved, han var saa sikker paa det, og han sagde det til sin Kone før Afrejsen fra Lockstedter Lager. Hans J e s s e n fra Angel kom heller ikke hjem, men faldt allerede 1 Maaned efter som første Mand blandt "Fahrerne". Det er disse smaa Forudannelser, som man gaar med.

Som sagt, jeg har altid følt, at jeg kom hjem igen. Men en Dag henimod Jul kom jeg til at tvivle, og jeg syntes ikke, jeg var rede til at dø, og det blev endnu strengere for mig. Saa skete "Underet".

Jeg havde faaet en hel Masse Breve og Pakker til Jul, dem sad jeg og læste og skrev igen, mens mine Kammerater var gaaet i Seng, til langt ud paa Natten, for jeg kunde dog ikke sove. Tilsidst blev jeg træt og gik i min Køje og faldt mærkelig nok i Søvn. Men jeg laa og drømte og væltede mig rundt, og stadig lød det for mig: Glæd dig over, at dit Navn staar indskrevet i Himmelen. Naa, jeg vaagnede godt tilpas næste Morgen, jeg havde sovet godt. Jeg stod op og passede mine Heste og sligt, men stadig hørte jeg det i mine Tanker. Jeg kunde ikke forstaa, hvorfra jeg havde det, og troede, at det vist havde staaet et Sted i den Læsning, jeg havde haft i den sidste Tid. Jeg søgte alt igennem og omsider fandt jeg det i det lille Blad "Kirkesag". Der stod det i en Artikel: Jesus (63) gik og talte med sine Disciple og sagde til dem: I skal ikke gaa og glæde Jer over, at Aanderne ere Jer lydige, men glæd Jer over, at Eders Navn staar indskrevet i Himmelen. Jeg blev glad og mærkede fra

den Dag af, at det gik fremad for mig. Jeg fik Ro i Sindet og sov godt. Det var jo nemlig Juleevangeliet, der saadan lige var kommen, Jesu Fødsel med Begyndelsen til det nye Testamente med Daab og Nadver. I Daaben blev vort Navn indskrevet i Himmelen, og nu bestemmer vi selv, hvor længe det skal staa der, saalænge vi vil det Gode, har det sin Plads der. I Marts 1916 kom jeg paa Lazaret i Gent og blev opereret for en Broksskade, og efter den Tur faldt mit Nervesystem fuldstændig sammen. Jeg kunde ikke tænke paa at komme til Fronten igen, og det lykkedes mig ogsaa at komme hjem som D. U., kendt 60 pCt. arbejdsdygtig.

Som jeg nu gik derhjemme, længtes jeg saare efter Jer, Kammerater. Mine Tanker var stadig hos Jer, jeg manglede Eders Omgang. Det var, som om jeg ikke blev forstaaet af dem derhjemme og jeg kunde ikke vænne mig til al den megen Snakken om Per og Paul, om Mad og Økonomi og Klage over baade Dit og Dat. Men, som Interessen for Gaarden langsomt meldte sig igen, begyndte jeg at bygge et Lysthus, og som Kræfterne tog til, kom Lysten til Arbejdet igen, og nu er jeg paa fuld Højde. Jeg vil slutte denne Del med Ønsket om en glædelig Jul til alle Kammerater fra 7. Battr. Res. Reg. 46.

Jeg sender hermed en særlig Hilsen til mine dansksindede Batterie-Kammerater, som jeg har Lyst til at navngive og begynder med vor mest dansksindede Underofficer, Mathias Jepsen fra Jejsing, Battr.-Skriver Joh. Ipland, Tønder Landmandsbank. Brødrene Jens og Niels Aagesen, Mastrup, H. C. Hjort, Hvinderup, Svend Norvang Hansen, Østerlund, Georg Mailand og P. Petersen (64) fra Kassø, P. Buck fra Haderslev, Joh. Damkær, Øsby, Jes Hansen, Oksenvad, Gregersen, Alnor, og skulde. jeg glemme en, da beder jeg undskyldte.

Vor Hauptmann, Dr. Vette fra Haderslev, som blev derude og faldt paa sin Post, vil jeg gerne minde i Ærbødighed, han var tysk, men en rettænkende og pligtro Officer, som holdt en hel Del af sine menige nordslesvigske "Soldater". Jeg har nu ikke altid staaet mig saa godt med Vagtmesteren, og han vilde gerne efter mig, naar der gaves Lejlighed. Han prøvede altid, naar vi havde Hesterevision, at kradse og skrive paa mine tre sorte Heste, for at Hauptmanden kunde se, at de var daarligt pudset, og det mærkede Vette nok, saa han gik altid den anden Vej, omkring Forenden, hvor jeg stod, og saa roste han mig, fordi Hestene var godt fodret, og talte saa lidt Landbrug med mig, inden han gik videre til næste Hest. Dengang jeg saa fik Broksskade og ikke mere kunde ride, da vilde Vagtmesteren have mig ud i Skyttegravene som Telefonist. Men da sagde Hauptmanden skarpt?: "Nej, Nissen gaar til Bagagen!" og saa var det afgjort.

Jeg husker endnu Fremmarchen i Efteraaret 1914. Vi lignede et helt Zigøjnerkor. Du, Hans C. Hjort, havde rekvireret dig en lukket Vogn. Du sad paa Bukken som en Herskabskusk med din Hest i Skaglerne, og foran havde Svend Hansen sin Hest forspændt, som han red paa, og inde i Vognen stod Romflasken, en Kurveflaske med 20-30 Liter, et meget kostbart Aktiv. Men det var jo ogsaa de to bedste Mænd i hele Batteriet den var betroet. Oven paa Vognen havde I et lille Bord liggende med alle fire Ben i Vejret. Naar der blev gjort Holdt, kunde I straks dække Bord og give en Forfriskning.

Husker I, da vi stod ved "Kippe", Korsvejen Nachtigal -Mercken, og Diksmuide-Bixchote -, da der var en, der tog Vagtmesterens tykke Pølse, som han havde taget frem af vor Beholdning. Vi blev saa opstillet i to Rækker, (65) men Pølsen vandrede fra Mand til Mand. men aldrig der, hvor Vagtmesteren var - mærkeligt nok, men han fik den ikke igen. Og husker I, da vi laa i Æblegaarden lidt Nord for Kippe i Novbr. 1914. I og 8. Battr. stod i Alarmberedskab inde paa Marken, og Joh. Nissen og jeg stod ene tilbage i Æblegaarden

med Sanitetskassen. Saa kom der Bud, at vi straks skulde komme med Vognen. Imens fik I Ild, og alle 16 Spand Heste løb sammen i et Virvar.

Din Hest, Mathias, fik Grimen slaet over af en Svovlgranat, og Hesten kom dig baglæns i Møde ud af Porten, inden Skuret faldt sammen. Imens kom Johan og jeg kørende alt, hvad vi kunde, med den omtalte Sanitetskasse og maatte igennem hele Virvaret om til Slotskirken. Der blev raabt til os. "Skynd jer væk igen!", for der var kun en, som havde Tandpine og ganske privat havde sendt Bud efter os. Jeg tror, det var dig, Joh. Damkær! Idet vi skulde igang igen, løb det ene Hjul ikke rundt. Vi havde godt nok mærket paa Udturen, at Vognen trak til Siden. Og saa udbrød Johan: "For S , vi har glemt at faa Bjælken ud af Hjulet" -, en Sikkerhedsforanstaltning, som vi brugte, naar vi holdt stille, for at Vognen skulde staa fast. Naa, vi kom hjem, men P. Carstensen fra Løgumkloster og Underofficer Tams blev der. Det var i Dæmringen, da vi kom hjem til Æblegaarden, og jeg kravlede op i Halmen sammen med dig, Mathias J. Du laa og spyttede og talte om, at du havde saadan en bitter Smag i Munden. Næste Morgen, da det blev lyst, da var du helt citrongul, baade Ansigt, Hænder og alt Tøjet. Intet Under, at du havde den bitre Smag i Munden, og da vi kom ud til Hestene, som før var sorte, var de nu helt gule i Haarlaget, helt ind til Skindet, af bare Svovl fra Granaten. Der slap baade du og Hesten godt. Husker I den Oktoberdag 1914, da vi var kørt ind i en Skov med "Protzerne" uden at vende Køretøjerne? Vi gamle Soldater mærkede Faren og sagde til Løjtnanten, at vi var nødt til at vende (66) i Tilfælde af, at vi skulde blive beskudt. Men vi fik kun et "halts Maul!", det var ham, der bestemte Farten, og ikke os. Det varede heller ikke længe, saa var vi opdaget, og fik Shrapnels, og nu havde vi Blamagen. Hestene løb paa Kryds og tværs mellem Træerne og kunde ikke komme ud. Der faldt den førømtalte Hans Jensen, og Chr. Petersen fra Skeide fik et Lungeskud. Løjtnanten fik et Sprængstykke paa Portemonnæen, blev der sagt, men vi saa ham aldrig mere, og 8-9 Heste maatte vi skyde. Jeg var ved den sidste Vogn, der kørte ind og skulde saa ud som første, Vi havde lige faaet drejet Vognen, saa slog der en Granat ned der, hvor vi havde holdt. Vi fik Bagenden paa Vogne trykket ind, og blev som Følge deraf beskyttet mod Sprængstykker.

Husker I den Nat, vi stod ved Klostret i Aschop, som vi kaldte det, men det var en Skole. Vi var flyttet fra Mærkern over Kippe og kom i Stilling ved Dreibank omkring 20. 11. 1914. Hvor var det koldt der! Kanonerne var bleven kørt ind i en Roemark, hvor Hjulene frøs fast, og vi løb op og ned ad Vejen for at holde Varmen. I Morgenstunden fik 8. Batteri Ild, og P. Hansen fra Sønder Hostrup blev meget haardt saaret og blev lagt ind i Skolen. Jeg stod en Tid ved hans aabne Grav. Henimod Aften blev Graven kastet til, og paa et Trækors stod der P. Hansen 8. B. F. A. R. 46. Han var meget afholdt af os alle. I 1938 var jeg igen paa samme Sted, men i Stedet for et Kloster med mange Krigergrave omkring var der en Skole med Legeplads for Børnene. De døde Kammerater fra enne Egn ligger alle paa en stor Kirkegaard med 10.000 Grave ved Udkanten af Langemark. Husker I den Dag, da vi stod ved Melane? Fjenden skød fra Langemark, som om de arbejdede paa Akkord. Saa kom der Melding, at vi ingen Ammunition havde. Vi var saa bange for et Gennembrud. Vi fik Ordre til at gøre omkring, og da vi var sidste (67) Vogn, blev vi nu første. Da der blev givet Ordre til March, lod vi ikke vente længe paa os, før vi var i fuld Fart. Men saa blev det hele standset, undtagen vor Vogn, vi kørte videre ind i Skoven. Vi mærkede saa, at vi var ene, men det var saa fredeligt og stille der, at vi besluttede at blive der Natten over.

Næste Morgen kørte vi tilbage og fandt ogsaa Batteriet. Men, du store Knud, hvor Vagtmesteren skældte os ud. Han truede med at skyde os, men han gjorde det ikke. Jeg kan

altid mere mig ved Tanken om denne Tur, vi troede, at nu gik det hjemefter, og det var vi jo altid rede til, men ak, det blev ikke denne Gang. Ja, saadan kunde man jo blive ved at fortælle, men nu vil jeg slutte, for at en eller anden Kammerat kan fortsætte ad Aare.

Næste Aar vil jeg prøve at fortælle lidt om Turen, som jeg gjorde i 1938 paa Motorcykle sammen med mine tre Drenges langs Fronten fra Nieuport til Verdun, med en Afstikker til Paris.

*Christian Nissen,
Østergejl.*

Drei Tage Mittelarrest.

Vor Batterichef kom meget let ved at sige: Drei Tage Mittelarrest, men han mente saamænd ikke særligt meget med det. Bare ikke Vagtmesteren noterede det, saa skete der saamænd ikke noget. Hans Bursche fortalte, at han en Gang, da han skulde drikke Morgenkaffe, brændte sine Fingre paa den varme Kaffekande. "Drei Tage Mittelarrest, das Aas!" røg det ud af Kaptajnen. Men heller ikke her skete der noget.

En Digter efterlyses.

(68) En sønderjydske Landstormsmand, Morten Busk fra Hoptrup, stod en Dag i 1915 Vagt ved Telegrafstationen i Brzezany i Galizien, hvor han i et af Skilderhus ene fandt nedenstaaende Digt, som jo maa have en Sønderjyde til Ophavsmand. Men hvem er Digteren?

Mod Nord gaar vore Tanker,
mod Nord der gaar vor Hu.
Hvorlænge skal vi her vel vanke,
hvorlænge vare Krigen endnu?

Der er saa koldt derude,
og Sne mod Hytten slaar!
Lad hyle kun og tude,
jeg tænker paa en Vaar.

En Vaar med Sol og Sommer,
 en Vaar med Fred og Ro.
 Jeg ved forvist den kommer;
 der rokkes ej min Tro.

Naar Gud vor Fader vil det,
 thi i hans Haand det staar
 at dæmpe alle Vinde
 og læge alle Saar.

Derfor, du store Frelser.
 Gud Herrens Magt er stor,
 naar han det har besluttet,
 da hlir der Fred paa Jord.

Jul i Krigsfangenskab.

(69) I Midtfrankrig ligger ensomt og forladt et smukt gammelt Kloster. De mosklædte Klostermure, omgivet af høje kraftige Træer, den gamle hvælvede Port, den ærværdige Klosterkirke med de blyndfattede Ruder i Middelalderens dejlige, straalende Farver, Viniens rødbrune Løv op ad Muren - alt synes at tale om F r e d; men der er K r i g. En Dag i December 1914 bliver Idyllen brudt. En Flok Mænd i graa Uniformer, uden Bagage af nogen

Art, snavset og medtaget, bevogtet af Soldater med brede Bajonetter paa Bøsseløbene, bliver lukket ind i den gamle, højloftede Klosterkirke. Oppe i Koret er der rejst en høj Bræddewæg og oven paa denne en Slags Løbebro, hvorfra Vagten kan overse det hele. Ellers er Kirken ganske tom. Gulvet bestaar af store Stenfliser. Nu slæber vi blot et Læs Halm eller to derind, saa er der møbleret. Udenfor Kirkedøren staar under et Halvtag en stor Vaskekedel og et Bord af uhøvlede Brædder - det er Køkkenet. Alting er indrettet saa midlertidigt, saa primitivt, som var det hele kun en Efteraarsmanøvre. Før vi ved af det, er det blevet Jul. Fremtiden ligger saa underlig sløret og uvis hen; vi ved kun meget lidt om, hvad der er sket paa Fronterne, Aviser maa vi ikke faa, og vi har endnu hverken faaet Brev eller Pakke hjemmefra, saa vi er saa tomhændet, som kun den kan blive, der i n t e t kalder sit. Det er derfor som en stiltiende Aftale, at Julen 1914 skal vi blot se at slaa en Streg over, bare lægge os i Halmen og prøve paa at g l e m m e, at det er Jul. Saa sker der jo bare det, at Tankerne ikke saadan lader sig stænge inde. De drager af Sted til en lille By langt deroppe i Nord, til den Stue, vi kender, som intet andet i Verden. Se, d e r plejer Juletræet at staa, og der er min Plads ved Julebordet, (70) og der sidder Far og Mor, og hvorfor kan de slet ikke synge om den glade, den dejlige Jul. Lysene skærer i øjnene og Brillerne bliver duggede - da forbarmer Søvnens sig over den ensomme dernede paa Kirkegulvets Fliser. Men han, hvis Tanker gaar til det lille Hus deroppe ved Fjorden, til hans unge, tapre Kone og deres

lille Krøltop, der i Aften spørger efter Far, igen og igen, han kaster sig endnu længe hvileløs omkring paa det haarde Leje. Hvorfor skal dog Verden være saa ond og skille dem, der længes saa usigeligt efter hinanden. - Derhenne i Hjørnet begynder Berlinereren at raabe op, som han gør det hver Nat, bander og skælder ud; nu slaar han om sig og fægter vildt med Armene; end ikke Julenat faar Staklen Fred, men maa i Drømme igennem det forfærdelige, han oplevede deroppe i den lille By i Belgien.

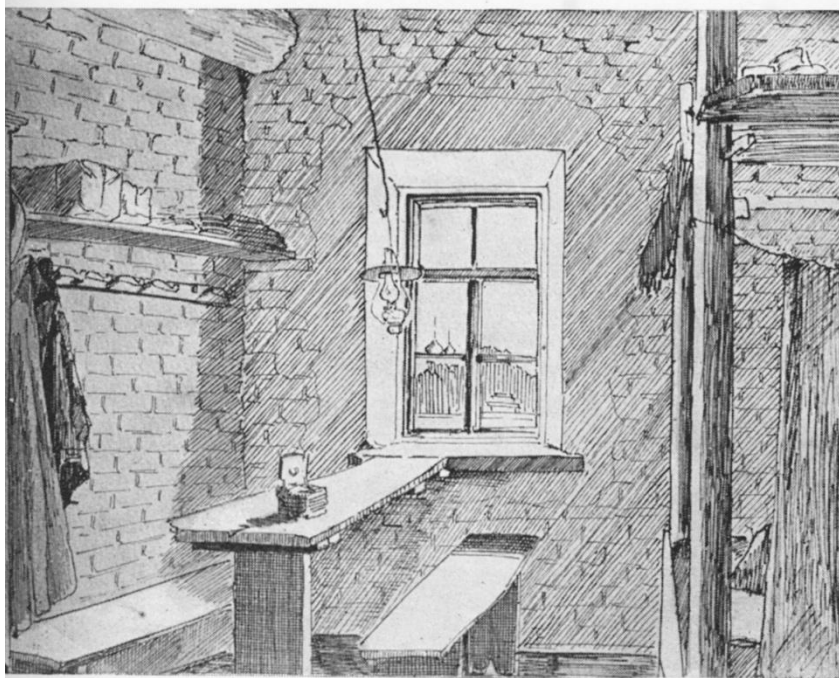
Langsomt snegler Aaret 1915 sig af Sted. Den lille Flok har forlængst forladt Klosterkirkens fredelige Tilværelse og er blevet sendt til den store Fangelejr i Poitiers. Aaret gaar paa Hæld, og vi skriver den 24. December 1915.

Klokken fire om Eftermiddagen faa ar Vagten ved Indgangen til Lejren travlt med at aabne de tunge Jernporte paa vid Gab. Nu runger det i Stenbroen; det er Arbejdskompagnierne, der vender hjem. Forrest et Geled franske Soldater, derefter fire og fire den lange Række Krigsfanger i Arbejdstøj, en ubestemmelig Flok, men i god Orden, flankeret hele Vejen af Vagtsoldater, der forgæves prøver paa at gaa i Takt sammen med de lange Karle, hvis Fodslag lyder haardt i Stenbroen. Stadig strømmer de ind: Grosserereren, Arbejdsmanden, Studenten, Bonden, Haandværkssvenden, Proprietæren, Embedsmanden, Minearbejderen, Side om Side, alle undergivet samme haarde Kaar. Her gælder hverken Rang eller Titel, ja, selv Penge har her mistet sin Magt, her vejes Menneskene paa en anden Vægt, end derhjemme. Men der kommer det sidste Kompagni og alle strømmer op i Barakkerne. I Dag er (71) Arbejdet gaaet stærkt, Tempoet er blevet sat op; vi har nemlig faaet Lov til Kl. 6 at fejre Julefest i Lejren. Kommandanten over Lejren er en brav Mand, streng og myndig, en gammel Soldat, der forstaar, at en Krigsfange stadig er Soldat med Krav paa at blive behandlet som saadan, ganske vist en Soldat uden Vaaben, en Mand, der har maattet købe sit Liv for den højeste Pris, han kunde betale, for selve F r i h e d e n. Vi har faaet Lov til at benytte en stor tom Hangar, der ligger tæt ved Lejren, til vor Juletræsfest. Vi skal nemlig have rigtig Juletræ, og Træet er skaffet til Veje. Men saa Lysene, Guirlanderne, Pynten. Altsammen i Orden! Blandt Krigsfangerne var nemlig en ung Fændrik, kun 19 Aar gammel, hvis Far ejede Miner og Fabriker baade i Tyskland og Frankrig. Sønnen meldte sig i August 1914 med sin flotte Bil hos Generalstaben; men en skønne Dag gik det galt oppe i Nordfrankrig; han vovede sig for langt frem og havnede pludselig langt bag de franske Linjer, og baade han og hans Major forsøgte forgæves at naa tilbage igen. Nu har Faderen sendt 500 frcs. til Lejren til Jul. Der er gaaet Bud hjem efter Lys og Holdere og Juletræspynt og det hele er naaet rettidig frem. Og vi skal holde Julegudstjeneste - Katolikker, Reformerte, Lutheranere - alle fælles om Juleevangeliet. En Kunstmaler blandt Krigsfangerne tilbyder at male Alterbilleder, og vor unge Ven Fændriken, der taler Fransk som en Indfødt, gaar løs paa Fransk mændene og en skønne Dag har han købt Lærred, Farver og Pensler, og saa gaar Kunstmaleren i Gang med Arbejdet: to bibelske Billeder i stærke Farver, præget af katolsk Kirkekunst; de anbringes paa et Bord, mellem dem paa en lille Forhøjning et Krucifiks paa en hvid Dug, saa har vi et smukt lille Alter.

Saa er Klokken blevet seks. Efter at vi har skiftet Tøj og gjort os saa fine, som vi kan blive, stiller vi op i lange Kolonner. Vagtposterne trækker op paa begge Sider, (72) og d e r kommer Kommandanten og hans Adjutant og gaar foran os over i Hangaren. Træet staar smykket, Lysene er tændt, og nu staar hele Lejren, Hoved ved Hoved, i det store Rum. Det er stille som i en Kirke, da en ung teologisk Kandidat træder hen foran Alteret og beder en kort Bøn. Saa synger vi "Vom Himmel hoch, da komm' ich her", vi lytter til det gamle Juleevangelium og Englenes Hilsen om Fred paa Jord. Fred - til en Verden i Krig. Saa taler

Pastor N. A. Jensen hos sønderjydske Krigsfanger i Rusland

„Det hyggelige Hjerne“
(Den danske Krigsfangelejr i Rusland)

En Flyverafdeling ved Østfronten

Transport paa den tilfrosne Aa-Flod ved Schlots (Rusland)

vor unge Kammerat til os, jævnt og ligetil: det gamle Budskab om Barnet, der bragte Frelse til Menneskeslægten, om Stjernen, der viser Vej, om Kirkeklokken derhjemme, der i Aften kalder paa os, selvom vi er 100 Mile borte, om vore kære, der ogsaa i denne Time er hos os med det bedste, de kan give, deres Forbøn og Kærlighed. De jævne Ord, der bliver baaret frem af det ejendommelige i hele det ydre Sceneri og af Juleaftenens dragende Magt over Sindene, griber os alle dybt. - Da vi saa slutter vor Julegudstjeneste med den gamle Jule-salme "Stille Nachtf heilige Nacht" oplever jeg det ejendommelige, at Julens gamle Melodi paa mine Læber kalder Ordene frem paa det Sprog, der fra Barn af er mit; det er Modersmaalets Ord og Toner, der trofast følges ad, saa det uvilkaarligt, uden at jeg selv rigtig ved det, bliver til "Glade Jul, dejlige Jul, Engle dale ned i Skjul".

For de franske Officerer og Soldater er det sikkert en mærkelig Oplevelse; Kommandanten rejser sig og lader næsten forbavset sit Blik glide hen over alle de mange Ansigter, der stirrer ind i Julelysenes blafrende Skær. Bagefter sad vi saa oppe i Barakkerne paa vores Halmsække og tog frem Julepakken derhjemmefra. øverst laa Grangrenen, og saa var der Nødder og Chokolade og Mors egne brune Kager og der var ingen Ende paa Herlighederne denne ene Aften i hele Aaret. Men han, der ingen Julepakke fik hjemmefra, han bliver saa vist ikke (73) glemt. Kammeraterne rykker nærmere, ingen maa sidde tomhændet Juleaften. Saa blæser den franske Spillemand Tappenstreg, den vagthavende Løjtnant gaar, gennem Barakkerne, hver finder sin Plads paa Halmsækken, og saa slukkes Lyset, og Juleaften 1915 er forbi.

Og saa Julen 1916 og 17 og 18 - lad mig hellere forbigaa dem i Tavshed; den ene blev mere trøstesløs end den anden. Aar ud og Aar ind det samme: Slid og Slæb, Sult og Savn, den sugende Længsel efter Friheden, den evige Stirren ud mellem Pigtraadshegnene, det sætter sine Spor i Menneskesind, det slider paa Nervestregene, saa de bliver skøre som Glas. Hvor var nu Ungdommens lyse Drømme og frejdige Haab, dens aabne Frimodighed og Modtagelighed, dens stærke Tro paa det sande, det gode, det skønne, - i Skaar under Krigens jernbeslaaede Hæl, dens Løgn og Bedrag og Meningsløshed.

Og dog - da det saa aller mørkest ud, blev der tændt et Lys" et gryende Haab for en Flok Landsmænd, klarere lyste det, indtil Julestjernen i 1918 straaled med forjættende Skær. Vi deroppe fra det lille Land Syd for Kongeaaen, som Franskmændene knap nok kunde finde paa Landkortet, vi, der talte det Sprog, der ofte var blevet ringeagtet og tilsidesat, vi ejede Nøglen, der kunde lukke op til Frihedens Land, vi skulde blive frie Mænd i et frit Land. 5 Aar af Ungdommens bedste Tid var spildte, men alligevel: Livet var igen værd at leve. Da lød det til os som et Julebudskab: Kast nu Haabløsheden, Mismodet, Bitterheden bort; Frihedens Time nærmer sig! Vend øjet mod Nord; snart skal danske Skibe stævne til Frankrig, Danmark henter os hjem.

Det blev efter de mange mørke Dage vort Livs store Oplevelse, som vi aldrig vil glemme.

Lorenz Ravn, Køge.

Mich Friert's

(74) Pfaff var en god Kammerat, men var ikke Ven af mange Ord. Naar han fik en Irettesættelse af en Foresat, godt krydret med de mest udsøgte Skældsord, som jo de fleste af Befalingsmændene var Eksperter i at bruge, kunde Pfaff staa med det mest uskyldige Ansigt og roligt tage imod den givne Skylle, for saa til Slut at svare med den mest fjollede Vittighed.

En af hans mest yndede Bemærkninger, som han brugte baade i Tide og Utide, var "Mich friert's". Naar han spillede Mausel og fik en Bet, var det eneste, han sagde, idet han skuttede sig, "Mich friert's". Det kunde nok til Tider bringe Latteren frem hos Kammeraterne, naar nævnte Udtryk undslap Pfaff i en særlig kritisk Situation, netop en saadan som jeg her skal fortælle om.

Det var i Foraaret 1917 i Somme-Afsnittet. Vi trak os af strategiske Grunde 30 km tilbage og skulde besætte den ny udbyggede Siegfried-Stilling. Vi fik dog i sidste Øjeblik Ordre til at udbygge en Forfelt-Stilling og skulde saa bruge Siegfried-Stillingen til Hovedforsvars-Stilling.

Besættelsen af Forfelt-Stillingen foregik paa den Maade, at hvert Kompagni gik frem i Skyttekæde og skulde saa grave sig ned. Da det gik for sig ved Nattetid, kom vort Nabokompagni af en eller anden Grund længere frem, end vi. Resultatet blev, at vi maatte etablere en Forbindelsesgrav, hvori vi, da den gik i Retning af den franske Front, fik Flankeild.

Da Franskmandene først indhentede os den følgende Nat, fik vi Tid til at sikre Stillingen med Pigtraadsspæringer og grave Huller til Forposterne ude ved Afspærringen.

Den følgende Nat angreb Franskmandene Stillingen, men blev efter 2 Timers Kamp slaaet tilbage. De nærmere (75) Enkeltheder ved Kampen skal jeg ikke her komme ind paa, men kun indskyde, at vi af og til saa en fransk Staalhjelm stikke op foran Stillingen. Min Sidekammerat, som jeg i Parentes bemærket regner med ogsaa vil læse Historien, fik pludselig, idet en Lyskugle gik i Vejret, øje paa en fransk Staalhjelm lige foran os. Alt imens vi stod og diskuterede, hvad der var at gøre, eksploderede en Haandgranat lige for Næsen af os.

Al videre Diskussion var hermed afbrudt, idet min Sidekammerat rev Bøssen til Kinden og affyrede et Par Skud i den Retning, i hvilken vi havde set Staalhjelmene. Da Christian (min Sidekammerat) sikkert ikke har ment, at Geværskuddene gjorde den ønskede Virkning, stod han netop i Begreb med at kaste en Haandgranat. Da der netop i det samme blev Øjeblikks Ro i Spektaklet, som foraarsagedes af Nedslagene af Granater, hørte jeg Raabet ude fra: "Nicht schiessen! - Nicht schiessen!" Jeg sprang hurtig hen til Christian, greb ham i Armen og forklarede, hvad jeg havde hørt. Da der i det samme igen gik en Lyskugle i Vejret, vinkede vi ud til den formentlige Franskmand, at han skulde komme ned i Graven til os, og det viste sig, at han parerede Ordre med det samme, idet han satte i Rend hen imod os og gik lige paa Hovedet ned i Skyttegraven. Hvem kan tænke sig vor Forbavselse, da vi fik ham stablet paa Benene, og opdagede, at det var Kammerat Pfaff.

Da jeg spurgte ham, hvad han dog lavede derude, saa han paa mig med det mest fjollede Ansigt og sagde: "Mich friert's!"

Det viste sig senere, at han havde været paa Forpost, men maatte blive derude de 2 Timer, Angrebet varede, da han ikke kunde komme ind i Skyttegraven paa Grund af Artilleriild.

Skulde denne Historie blive læst af Chr. Nissen-Brubæk, saa vil jeg minde ham om, at han nævnte Nat (76) røg 25 af mine Cigarer. Men han kan jo gøre Gengæld og sende mig dem, naar han har læst dette Indlæg.

Vonsbæk, i Maj 1942.

J. A. Svane.

Vise fra Flandern.

(1917).

Af Johannes Reiff.

Der luded' en Pil mod min Hule
i Flandern ved alfar Vej,
og naar jeg vaagned' om Natten,
grined' dens Fjæs imod mig.

Det var den gyngende Maarie
i Pilens splintrede Træ -
skudt ned deroppe fra Himlen
til Jordens usleste Kræ.

Om Dagene sad i dens Grene
en sortklædt blegnæbbet Stær
og fløjted' tungsindige Viser,
saa alting kom mig helt nær:

Straataget hjemme paa Gaarden,
en Pige, en drømmende Dreng,
en Hest, der vrinsker i Stalden
— og Koen med Kalv paa vor Eng.

Men naar jeg gik ud af min Hule
til Stæren, som fløjted' for mig,
blev Pilen til Knokkelmanden
i Flandern paa alfar Vej.

En Hjemkomst.

(77) En raakold Aprilmorgen i København. Gaderne er vaade og sjaskede af Taagen, og værre bliver det, da det begynder at sne. Store Fnug falder og omdanner Gaderne til et rent Uføre; alle skynder sig tilsyneladende at komme hjem, til deres Kontor eller Forretning eller hvad anden Beskæftigelse de nu ellers har inden Døre. Dog, kommer man længere ind i Byen, lægger man Mærke til flere og flere, der haster afsted. Ud af Sporvognene myldrer de, og det bliver efterhaanden til Hundreder, som i tætte Skarer iler ned mod Havnen.

Endelig efter en lang og besværlig Rejse skal Østasiatisk Komp.'s Damp "Sct. Thomas" ankomme med det første Hold sønderjydske Krigsfanger fra "Aurillae" i Sydfrankrig. Flag hejses allevegne eller stikkes ud af Vinduerne, og ved Havnen, hvor der er sort af Mennesker, har et Orkester taget Opstilling; overalt er der Trængsel, alle vil frem, saa nær Molen som muligt, for at opfange det første Glimt af Skibet. Dog, alle kan ikke komme til, der er en afspærret Plads, hvor Værterne, der skal have en "Fange" i Kvarter, er opstillet Smaa Spejderdreng med deres Førere danner Kæder for at holde en lille Plads fri.

Efter en Stunds Venten begynder Orkestret pludselig at spille den danske Nationalsang, og som paa Kommando brager der et Hurra løs fra Tusinder af Struber; nu kommer Skibet. Utydeligt ses det endnu, men snart er det inde, og Hurraraabene besvares kraftigt fra Skibet. Der staar de langs Rælingen og skuer mod Land og alle spejder de længselsfuldt efter Slægt og Venner og vifter med deres morsomme Huer. Ikke havde de tænkt, alle disse sønderjydske Ynglinge og Mænd, da de drog i Krig, at de (78) skulde komme denne Vej hjem og hilse velkommen hjem i dobbelt Forstand, hjem til det gamle Fædreland og til deres Hjem. Tung var Tiden før og under Krigen, men det glemmes i en Stund som denne. Jubel fylder Sindene og afspejler sig i Ansigterne.

Landgangsbroen er nu kastet, og Krigsfangerne begynder at gaa i Land og forsvinde med deres Værter. Mængden danner Espalier, og for hvert Skridt lyder det "Velkommen hjem, velkommen hjem!" Mange bevægede Ansigter ses baade hos Sønderjyder og Københavnerne. Flere har haft den Glæde at finde Paarørende, der er rejst til Hovedstaden for at modtage dem, og Gensynet er bevæget; Gensynshaabet, som mangan Gang har været ved at briste, er nu blevet til Virkelighed.

Pludselig brager Hurraraabene løs paany; der bæres en Mand i Guldstol ud gennem Rækkerne. Det er (nu afdøde) Professor Paul Verrier, Danmarks og alle Sønderjyders Ven, der har gjort saa stort et Arbejde for de danske Krigsfanger, og hvem det i første Linje skyldes, at Krigsfangelejren i Aurillae blev oprettet. Hans Navn vil stedse blive husket med Tak af alle Danske.

Lidt efter lidt svinder Mængden. De godt 300 Sønderjyder drager hjem med deres Værter og hviler ud efter den trættende Rejse, men i flere Dage ser man dem i Gaderne, let kendelige paa deres Huer og hvide Armbind, og Mindet om de uforglemmelige Dage lever friskt i Dag som for 23 Aar siden for dem, der overværede "Sct. Thomas"s Ankomst, og Tanken derom fylder vore Sind med Tak mod vort Fædreland Danmark.

*Jørgine Lykou,
Ballum*

I tysk Militærfængsel.

(79) FØRST I JANUAR 1917 blev jeg fra Strassborg sendt til Fæstningen Wesel for at begynde Afsoningen af en Fæstningsstraf paa 5 Aar. Blandt de tyske Militærfængsler var Wesel berygtet paa Grund af sin haarde Disciplin: De fleste Fanger var der for det meste kun i kort Tid, vel nærmest for at faa en Opstrammer, der kunde holde et Stykke ind i Fremtiden - og at melde sig snarest muligt ud til Fronten igen, hvad de allerfleste ogsaa gjorde. Men tre Maaneder var det mindste, man skulde have afsonet af en længere Straf, før man kunde komme i Betragtning og faa Strafnedsættelse.

Wesel ligger i det nordvestlige Tyskland ved Floden Weser. Selve Fæstningen var en gammel Enetages Bygning, som lå tæt op ad Voldene.

Fra Strassborg var der sendt en Feldwebel og en Gefreiter med for at føre mig derop. Rejsen varede to Døgn, idet vi kun maatte benytte Persontog. Ved Ankomsten til Fæstningen ringede Transportføreren paa ved Porten, som er af Jern. Den blev aabnet af Vagten, og da vi var kommet ind, blev den straks lukket igen. Det gav et ordentlig Sæt i mig, da den smækkede til. Jeg tænkte: Her lades alt Haab ude.

En Underofficer med et Nøgleknippe i Haanden var der med det samme og sagde: "Fangen følger med mig!" Saa var jeg altsaa Fange. Det var første Gang, jeg hørte det og det gjorde nu alligevel et mærkeligt Indtryk. Jeg blev ført ind i en Slags Forstue, hvor jeg skulde vente. Underofficeren gik ind i et Kontor for at melde min Ankomst. Ude i Forstuen stod ca. 30 Fanger, som skulde paa Transport til et eller andet Fængsel eller Fangelejr, opstillet. Da der ingen Opsyn var i Øjeblikket, var deres (80) første Spørgsmaal til mig: "Har du Brød?" Da jeg svarede benægtende, trak en af dem sit Ur op af Lommen og sagde: "Hvis du har et Stykke, vil jeg give dig mit Ur for det".

Jeg blev nu kaldt ind paa Kontoret og maatte aflevere alt, hvad jeg havde. Dernæst skulde jeg bades. Af en anden Underofficer blev jeg ført til "Badet", det vil sige, jeg blev ført ind i Vaskerummet, hvor to Mand stod og vaskede Tøj. Fangen skal bades - sagde Underofficeren. Den ene af dem greb ned i Gruekedlen med et Vaskefad og tog lidt af det skidne Vand, gav mig det og sagde "Træk Tøjet af og bad dig". Jeg trak Tøjet af, stak Tæerne i Vandet, tørrede mig over hele Kroppen og vilde trække i Tøjet igen, men da var mine hjemmestrikkede Strømper forsvunden. Jeg spurgte, hvor mine Strømper var bleven af, men fik ikke noget Svar. Et Par gamle Sokker, der mest bestod af Klude, blev kastet hen til mig. Jeg protesterede, og sagde, naar de ikke kom med mine egne Strømper, trak jeg ikke i Tøjet. Inden jeg vidste hvordan, laa Strømperne hvor jeg havde lagt dem. Jeg blev saa lukket ind i en tom Celle. Lidt efter lidt kom der flere til. Det var en Lørdag og Revier-Rengøring. Kalfaktoren kom ind med en Blikbeholder og sagde til mig, at jeg skulde pudse den. Jeg fik en Klud og pudsede og gned med Sand alt det jeg kunde, men lige sort blev den. Efter en Stunds Forløb gav jeg de andre den og sagde, at nu kunde de nok afløse. Ikke Tale om, sagde de, det var dig, der skulde pudse den og ikke os. Jeg satte Blikdaasen ned paa Gulvet og sagde, at jeg gjorde ikke et Slag mere ved den, nu kunde de gøre Resten. Vi stod alle midt paa Gulvet, da vi hørte Trin i den anden Ende af Korridoren. Jeg bemærkede, at nu kom Kalfaktoren nok efter Tingesten. "Hvad saa" spurgte de andre, "saa faar I Tærsk" sagde jeg, "for jeg har været her før og kender Manden". Det kan nok være der kom Gang i (81) Pudsekluden. Lidt efter blev Daasen afhentet. De andre stak den i Haanden paa mig. Kalfaktoren synede den fra alle Kanter, gik og kom igen med en trebenet Stol, som han gav

mig at jeg skulde sidde paa, som en Slags Belønning, men Herligheden var ikke forbi dermed, thi lidt efter kom han med Middagsmaden, frosne Roer, kogt i Vand. Det smagte væmmeligt, syntes jeg. Efter et Par Skefulde spurgte jeg mine Lidelsesfæller, hvad jeg skulde gøre ved det Stads, for jeg kunde, ikke spise det. "Maa jeg faa det" raabte de i Munden paa hinanden og i en Haandevending var det væk. Kalfaktoren kom igen og sagde, at den Mand der pudsede Daasen kunde faa Resten af Maden, som jeg tog og gav mine Kammerater, da han var borte. Hen imod Aften blev vi indklædte og indlagt paa Stuerne. Det var store Stuer til en 25-30 Mand. Vi kom 5-6 Nybegyndere ind i en Stue. En Fange, der fungerede som "Stubenälteste" tog imod os og anviste os vor Seng og hver en Hylde til vort Tøj. Da det var besørget, skulde alle Nybegyndere komme hen i en Krog, han - Skroget - vilde tale til os. Han saa paa os med et Feltherreblik (i Civil var han Skrædder et Sted i Westfalen) og begyndte at sige, at det jo ikke var et Børnehjem eller "Erholungsheim", men et preussisk Militærfængsel og fra i Dag var vi Militærfanger og ikke andet. Men naar vi ellers opførte os godt, kunde vi sagtens være der. En af mine Fæller hviskede til mig: Her kan vi let være. - Jeg betvivlede det; militært set var det just ikke for vore Dyders Skyld, at vi var der. Saa skulde vi have vore Senge ordnet, det tog lang Tid, de gamle blev ved med at vælte Sengetøjet ned, tilsidst gad de ikke længere og de lod os i Fred. Da det var en Lørdag Aften, skulde vi have rent Linned paa. En efter en kom hen og fik Skjorte og Underbukser udleveret. Det var nogle værre Pjalter, vi var naaet den tredie Krigsvinter og her var ikke bleven noget fornyet. Da jeg saa Laserne, meldte jeg, at jeg lige havde (82) faaet rent Linned paa. Jeg slap - for den Gang. Da Bunken var uddelt, var der en Skjorte - ogsaa den ringeste - tilbage. Stueældsten saa sig om og blev en lille sorts mudsket Fyr var, der skjulte sig bag de andre, "er det dig, din lille beskidte Ulv, der vil snyde igen" raabte han. - "Træk den paa straks, at vi kan se, at den da ikke klemmer dig" med disse Ord smed han Skjorten i Hovedet paa Synderen. Han skiftede, det eneste der var hel, var Halslinningen, Ryggen manglede totalt, Ærmerne var Frynser. Linnedet var ogsaa det værste, Uniformen var god. Forplejningen var følgende: Morgen 125 gr Brød og ½ l Kaffe, men det var rigtig Kaffe, Middag Roer kogt paa Vand og 125 gr Brød, Aften 125 gr Brød og The eller tynd Suppe, Kød saa vi overhovedet ikke. Disciplinen var uhyre streng, ved den allermindste Forseelse røg vi i Spjældet.

Om Morgen, inden vi blev ført over til Arbejdssalene, hvor vi syede Militærtøj, blev Stuerne inspicerede. En Morgen fandt den vagthavende Feldwebel et Halmstraa paa et Par Centimeter fra en af vore Straasække, som vi skulde ryste hver Morgen. Sikken Spektakel der blev. Nu havde han været ansat ved Fæstningen Wesel i 12 Aar, men aldrig havde han oplevet Mage til Svineri, men vi skulde nok faa lært Orden.

Om Middagen, da vi kom ind for at spise, laa alt, som var i Stuen, i en Dynge midt paa Gulvet. Halmen fra Straasækkene var taget ud og strøet rundt omkring, deri laa Sengetøj, Børster, Skamler og Borde smidt hulter til bulter. Vi fik Ordre til at bringe alt i Orden før vi spiste. Da vi var færdige, skulde vi træde an til Tjeneste, Middagsmaden maatte vi lade staa. Om Aftenen, da vi kom tilbage, var den smidt i Svinetønden. Kammeratskab var der ikke noget, der hed, enhver var sig selv nok.

En Dag skulde vi optages i Straffeprotokollen. I den (83) Anledning stod vi en 10-12 Mand udenfor en Skrivestue. Det var en Feldwebel Koppermann, der stod for Straffeprotokollen. Jeg var den første, der kom ind, og meldte: "Militärgefangeren Madsen meldet sich zur Verbüßung von 5 Jahren Militärgefängnis wegen Fahnenflucht". Han betragtede mig skarpt og spurgte "Er De ikke II. Kl.s Soldat?" - "Jo!" - "Hvorfor bærer De saa Kokarder?"

Hertil svarede jeg, at Huen var blevet mig udleveret her, og ifølge Reglementet havde vi ikke Lov til selv at forandre paa den os udleverede Uniform. Har! tog en Kniv og skar Kokarderne af. De var for Resten blevet fjernet ved en mindre Højtidelighed i Strassborg. Naar vi var færdige, fik vi Ordre til at stille os op i den anden Ende af Stuen, og den næste kom for. En af de sidste, der kom for, var Sømand i Civil. Paa Feldwebelens Spørgsmaal om særlige Kendetegn svarede han, at han var tatoveret. Lad mig se, sagde han. Sømanden viste sine Arme og Ben, der var tatoveret i Mønstre, frem. Om han havde mere. Ja, han havde en tremastet Skonnert tatoveret paa Brystet. Træk Tøjet af, befalede Feldwebelen. Paa Brystet var der et flot Skib, der straaled i alle Regnbuens Farver, men Ankerkættingen snoede sig en Gang om Livet paa ham og endte neden for Halebenet, hvor man saa Ankerøjet stikke frem. Der gik en Antydning af et Smil over Feldwebelens Ansigt, og opmuntret deraf fortsatte Sømanden, idet han pegede bagud med Tommelfingeren: "Lagde Feldweblen Mærke til den Bøffelkamp, jeg har paa Ryggen", hvortil denne bemærkede: "Træk Tøjet paa, dit Svin, jeg har set nok".

Ved Eksercitsen blev vi inddelt i tre Klasser. I første Klasse kom de allerbedste, i anden de fleste, i tredie Eksercitsklasse var vi til at begynde med kun tre, en degraderet Feldwebel-Løjtnant paa 54 Aar med en dobbelt Brok, en halvtosset Skomager og saa mig. Af tredie (84) Eksercitsklasse var jeg den bedste og skulde optages anden Klasse - men jeg naaede det aldrig.

P. Madsen,
Tiset pr. Gram.

Prrr - ned a' Vognen!

To Infanterister kom en hed Sommerdag gaaende fra Fronten mod en Stationsby i Frankrig. De skulde paa Orlov, og de havde faaet Ordre til at tage hele Udstyret med. Det var kvælende varmt. Tøjet klæbede paa dem af Sved, og Tornysteret trykkede slemt. Det var derfor med stor Tilfredshed de saa et Køretøj, der skulde samme Vej. Vognen standsede, da de rakte Armen op, og de fik Lov til at køre med.

Aa, - det lettede.

De stod op, bagved Agestolen, og underholdt sig med Kusken, der var en ældre bayersk Landmand. Da de havde drøftet Vind og Vejr, sa' den ene Infanterist: "Det er dog et værre Helmus, du holder dig, Kammerat", hentydende til den sølle Hest, der var for Vognen.

"Prrr, - Hvaba, kalder du min Hest for et Helmus, - - ned af Køretøjet med dig" - brølede Kusken.

"Naa, - og du griner oven i Købet" - henvendte han sig til den anden, "ogsaa ned med dig".

Saa var Herligheden forbi. Infanteristerne var kommet ned paa Jorden igen.

„- men han ha' et godt:'

(85) De var Barndomsvenner. Paa Vej hjem fra et Møde i Forsamlingshuset en skøn Efteraarsaften 1912 fulgtes de ad.

Kristian var Husmandssøn, mellemstor, men godt bygget, faamælt, redelig og hjælpsom.

Johanne's Forældre ejede en ret stor Gaard. Der var tre Børn i Ægteskabet, - Johanne var den yngste. Hun var lyshaaret og havde et smukt, regelmæssigt Ansigt.

Da de fra Vejen slog ind paa en Kirkesti. der førte ind over Engdraget, tog Kristian hendes Haand og udbrød: "Til Oktober skal jeg i Trøjen, Johanne, jeg skal ligge ved den russiske Grænse, og det er meget tvivlsomt, om jeg kommer hjem før Tjenestetiden er omme, - om to Aar. Jeg har aldrig skjult for dig, at jeg er glad for dig, Johanne, og derfor vil jeg i Aften" - - -

"Kristian", udbrød Johanne, "lad os være Venner, som vi var det hidindtil".

"Lover du mig at vente, til jeg kommer tilbage, Johanne, - du tvivler vel ikke paa, at jeg mener det alvorligt."

"Jeg ved godt, at du er glad for mig, Kristian, men vi er da saa unge endnu, vi har jo Livet for os, - lad os nu skynde os, vi er blevet bag de andre, - ellers snakker de bare om os."

"Vilde du være ked af det, Johanne", udbrød Kristian, "synes du ikke, du kan være bekendt at gaa med en Husmandssøn? Er jeg ikke fin nok, Johanne, skal det være en Gaardmandssøn?"

"Nu skal du lade være med at pjatte, Kristian, du ved jo godt, at jeg er glad for dig, men - men - -?"

"Ja, hvad saa men, kom nu med det, Johanne - -". (86)

"Ja, ja, Johanne, kan du ikke fortsætte, saa kan jeg.

Jeg har været glad for dig siden vi var Børn. Jeg har ofte ventet paa dig som Dreng ved Indkørslen til Eders Gaard, for bare at faa Lov til at bære din Skoletaske. Kan du huske, da jeg rev Ærmet i Stykker paa din Fløjlskjole? Det var bare, fordi jeg ikke vilde slippe dig. Saadan er det vedblivende, Johanne, du er den eneste, jeg bryder mig om. Jeg har aldrig fjaset med andre Piger, - af Hensyn til dig - og naar jeg nu tager Afsked med dig, saa lover jeg, at være trofast mod dig. Jeg vil anstrenge mig i mit Arbejde, saa jeg kan blive et dygtigt Menneske og byde dig gode Kaar - - dersom du vil."

"God Nat, Johanne" - han trykkede hendes Haand fast og gik.

Vi træffer Kristian tre Aar senere i en Skyttegrav i Flandern. Han er Sanitetsunderofficer. Da Rekrutaaret i 1913 var overstaet, blev der i Kompagniet forespurgt, om der var Mandskab, der havde Lyst til at lade sig uddanne som Sanitetssoldat. Kristian meldte sig og blev antaget. Gerningen som Saniteter var han glad for, den stemte overens med hans Livsanskuelse. Det raa Soldaterliv var ham imod, han kunde ikke tænke sig at tilføje et Menneske, selvom det var en "Fjende", Lidelser.

Kristian, der ofte havde hjulpet saarede Kammerater, uden at tænke paa sin egen Sikkerhed og tit var gaaet igennem Granatregnen for at forbinde en Saaret, var afholdt - ja, beundret af hele Kompagniet, af Officerer, saavel som Menige. "Den stærke Dansker" var hans øgenavn, Hædersnavn, vel snarere, thi ene Mand var han ofte kommet slæbende med

en Saaret for at bringe ham til Forbindingspladsen. Som oftest red de paa Ryggen af ham, men var de slemt saaret, bar han dem i Favnen, som en Moder bærer et lille Barn. (87)

"Det er, som om Døden gaar udenom ham" - sagde Kammeraterne.

Tavs og rolig som altid, gik han og passede sin Dont, han hilste venligt paa gamle Kendinge i Kompagniet, dog uden at tage Del i deres Drøftelser. Han var altid villig til Hjælp, hvor andre ofte var afvisende.

I sin Fritid skrev han flittigt, han førte Dagbog, og skrev bestemt hver tredie Dag til sine Forældre.

Han skrev aldrig til Johanne. -

Hjemmefra hørte han regelmæssigt hver 14. Dag, og det var Moderen, der skrev; thi Faderens stive Fingre, der var saa dygtige til Arbejde i Mark og Stald, kunde ikke styre en Pen. Moderen fortalte Nyt fra Hjemmegnen og holdt ham underrettet om, hvad der skete i Familien og i Naboskabet, og en Gang meddelte hun, at en ung Mand, der havde tjent paa Nabogaarden et Aars Tid, var blevet forlovet med Johanne Dagen før han skulde melde sig til Militærtjenesten. Johannes Forældre var ikke glade for Forbindelsen. Karlen var ikke efter deres Hoved. Den Dag, Kristian fik dette Brev, bad han Regimentslægen om Tilladelse til at tage ind til den nærmeste Købstad, og da han fik Tilladelsen, tog han ikke ind til Byen, men gik ind i en Kornmark, hvor han smed sig ned og græd, - græd, som om Hjertet skulde briste. -

Da han hen mod Aften stod op og vilde gaa tilbage til sin Deling, opdagede han, at hans Dagbog var faldet ud af Lommen, og idet han samlede Bogen op, faldt der en lille Lap Papir ud af den. Han kendte godt den lille Lap, det var et Blad af Kalenderen, som hans Moder havde faaet hos Købmanden Aaret før Kristian blev indkaldt. Det var hans Bestilling, daglig at rive et Blad af Kalenderen, der hang i Køkkenet, og saa læste han altid det lille Vers eller det Fyndord, der stod bagpaa. Paa det sidste Blad, (88) Kristian rev af, det var den Dag han skulde afrejse til Garnisonen ved den russiske Grænse, stod det samme Vers, han havde skrevet i Johannes Poesialbum det Aar, de blev konfirmeret.

Der er et Venskab fra Ungdommens Tid
saa meget, der vækker vor Tro og vor Lid,
det kan ej som Boblerne briste!
Selv da, naar vi skilles i Tid og i Sted,
det holder dog ud, og det varer dog ved,
det kræver sin Ret til det sidste.

Kristian samlede den lille Lap op, lagde den paa Plads i Dagbogen og gik tilbage til sin Gerning. I 1916 deltog Kristians Regiment i Slaget ved Somme. Regimentet var opstillet til en sidste Appel en Time før Afmarchen til Fronten. Sanitetsoldaterne gik fra Mand til Mand for at undersøge, om hver af dem havde det foreskrevne Antal Forbindingspakker. De gamle Soldater gik Kristian forbi, men klog af Erfaring henvendte han sig til Rekrutterne og bad dem putte nogle ekstra Forbindingspakker i Lommen. Selv havde han Sanitetstasken fuld og desuden Kogekarret fyldt med Forbindsstoffer og andre Hjælpemidler.

Langsomt bevægede Tropperne sig afsted gennem Landsbyens Gader ud mod Ildlinjen. Saniteterne stod i en samlet Trop, medens Kompagnierne marcherede forbi. Kristian studerede Ansigterne, mange kendte han, men der var ogsaa mange nye Ansigter, store Dreng, der for kort Tid siden var blevet Regimentet tildelt.

Da det sidste Kompagni var passeret, sluttede Saniteterne sig til.

Ude fra Fronten hørte man den monotone Lyd af Trommeilden. En sagte Vind førte en sødlig Lugt af Krudtrøg og Aadsel med sig. Stemningen var trykket, (89) ingen Talen, kun Støvlesømmenes Knasen mod Vejens Grus hørtes.

Fremad, - frem mod Døden. - - -

Det blev Nat, inden Kompagniet kom gennem Spærre ilden og fandt Stillingen. Saniteterne fik anvist en "Stollen" i en Hulvej som Forbindingsplads, og hen paa Morgenstunden gik Kristian en Tur gennem Skyttegravene for at orientere sig. Det var af stor Vigtighed for Saniteterne at kende Stillingen, der ofte var et Labyrinth af Grave. Det var ret mørkt endnu, Skydningen var stilnet noget af, og de nyankomne Infanterister var ved at udbedre Stillingen. Kristian blev ved at gaa, han nød det smukke Vejr, og skænkede det slet ikke en Tanke, at han var ude at undersøge sit eget Omraade, han gik, bare gik. Med et standsede han. Han havde hørt Raab. Raab om Hjælp. Det var ret utydeligt. Han hævede sig op af Skyttegraven for at lytte. - - Jo, rigtig. I Retning af de franske Skyttegrave hørte han Raab om Hjælp. -- - Nu var det der igen. -

En Shrapnelbyge fik ham til at springe tilbage i Graven for at søge Dækning.

Ved at spørge sig frem hos en Vagtpost fik Kristian

oplyst, at der havde været en Patrouille fremme Dagen før ved de franske Linjer, en Patrouille paa 12 Mand, og 4 Mand var blevet derude. Man havde forsøgt at bringe Hjælp, men paa Grund af vedvarende Skydning havde det været umuligt.

Tji - tji - tji - tji - suste Maskingeværkuglerne hen over Hovedet paa de talende.

Solen var ved at komme frem, og ved den Tid er det altid, at Angrebet sættes ind, og derfor var Paapasseligheden størst.

"Hjælp! Hjælp! - - lød det atter.

Det maatte være en Sønderjyde, der laa derude, thi han raabte "Hjælp" og ikke "Hilfe" som Tyskerne. (90)

"Hjælp! Hjælp mæ da!" lød det klynkende derudefra.

Henvendt til Infanteristerne, der stod omkring ham, sa' Kristian: "Jeg vil gøre et Forsøg, det er en Landsmand af mig, der ligger derude, det er min Pligt".

"Det er haabløst Kammerat", var der flere der udbroød, "vi har forsøgt, lad være med det, - det bliver lyst om et Øjeblik - la' vær".

"Sig til Eders Kompagnifører, at jeg er gaaet frem" - sagde Kristian, medens han rullede det lille Sanitetsflag ud, han altid havde snøret fast til Tasken med Forbindsstofferne. Han holdt Flaget et Øjeblik op over Skyttegravens Kant og langsomt arbejdede han sig op, og gled fladt hen over Brystværnet. Han arbejdede sig fremad, ledet af den Saaredes Raab, fra Granathul til Granathul, udnyttende Fordybninger i Terrænet. Hjelperaabene ledte ham i den rigtige Retning. Han kastede sig fladt ned, naar hans Øre opfattede Suset af Granater. Støt og uden Hast arbejdede han sig over mod de franske Linjer. Det lille Flag havde han taget mellem Tænderne for at have Hænderne fri under Kravlingen.

"Hjælp! Hjælp!" - lød det nu lidt til venstre for ham, og ved at kravle langs en Fordybning, der lignede en Plovfure, kom Kristian op ved Siden af den Saarede, der laa i en mærkværdig fordrejet Stilling.

Kristian tog Genferflaget og stak dets korte Skaft fast i Jorden, medens han henvendte til Kammeraten sa': "Naa, Landsmand, hvordan gaar det, hae do møje ont". -

"Vand, Vand, gi' mæ nowe Vand", gispede den Saarede.

"Kan do it nøjes med Rødvin, æ hae it ant", sa' Kristian og holdt Feltflasken til den Saarede Mund. -

"Aa" - sa' denne og saa besvimelede han.

Franskmændene var blevet opmærksomme paa, at Skrigene foran Stillingen var forstummet, og ved at se (91) over Brystværnet blev de opmærksomme paa Genfer-Flaget og den knælende Sanitetssoldat.

Paa deres Tilraab svarede Kristian med de faa franske Brokker, han havde lært for Tilfældet:

"Je cherche un camarade malade, ne tirez pas".

("Jeg søger en saaret Kammerat, - ikke skyde").

Uden Hast udførte Kristian sit Arbejde, gav den saarede Kammerat en Indsprøjtning for at lindre Smerten, med sin Kniv skar han Benklæderne op i Sømmen og saa nu, at en Granatsplint havde revet en væmmelig Flænge lige under Knæet. Benet var brækket, men ved Hjælp af den saarede Bajonet fik han konstrueret en Skinne til at stive Benet af med. Og saa det andet Ben var slemt medtaget, der var dog intet Brud, og nogle Forbindspakker var hurtigt lagt om.

Den Saarede var vaagnet, og Kristian gav ham lidt af Flasken igen og spurgte ham, om han troede, at han kunde taale at blive flyttet.

"Æ hae slet it ont mejæ, - it møj da" svarede den Saarede.

"Ka du saa hold aa de her lille Flag da" - sa' Kristian - og stak ham Rødekorsflaget i Haanden, - "aa hold saa godt om æ Hals aa mæ, - saa gaar vi".

Franskmændene vinkede. -

Kristian rejste sig op med den Saarede i Favnen og gik ganske langsomt over mod den franske Skyttegrav med sin Byrde.

Tre Maaneder senere blev Kristian - som Sanitetssoldat - udvekslet over Svejts.

Forinden han blev sendt til Fronten igen, var han hjemme paa Orlov, og da han sammen med sine Forældre en Søndagmorgen var paa Vej til Gudstjeneste i den gamle (92) Landsbykirke, traf han Johanne, og idet han trykkede hendes Haand sa' han:

"Æ ska' hils dæ fra din Kærest, Johanne, han ligger aa et fransk Lazaret, saaret i begge Ben, - men han ha et godt".

-J. C.-

Hvad et Menneske saar, skal han ogsaa høste.

Det var efter Tilbagegangen over Marne i 1914. Vi stod i en svær Stilling, hvor Franskmændene overøste os med sine Granater. Jeg følte mig, syntes jeg, saa tryk; fordi jeg havde Lejlighed til at læse i Biblen og bede Gud være os naadig. Saa skete det, at en Kammerat, da Ilden var standset lidt, kom til at sige: "For mig har de ingen tilovers derovre". Dermed mente han jo, at Franskmændene havde ingen Granater, der var bestemt for ham. Et Øjeblik efter begyndte Kanonaden igen, og tror I ikke, at en Splint ramte ham i Halsen, saa

Blodet stod i en Straale ud til Siden. Væk var han. Dagen efter skulde han og en Kammerat mere begraves. Vi var flere, der frivillig vilde grave en Grav til dem paa La grande Ferme's Marker. Jorden var haard at grave i og vi var trætte og udasede. Jeg vilde dog gerne høre, hvad min Hr. Hauptmann vilde sige ved Graven. Det varede lidt, inden han kom, og jeg satte mig ned bag Ammunitionsvognen og faldt i Søvn. Saa vaagnede jeg, da Kaptajnen sagde: "Thi dit er Riget og Magten og Æren i Evighed. Amen". Saa der blev ikke meget at berette om den Ligtale.

*Knud Schmidt,
Agerskov.*

Til Kammerater af Batl. 33,

*som blev afmønstret til Fronten den 19. September 1914
- senere overført til II. Batl. L. Rgt. 86.*

(93) Jeg vil nu fortælle saadan, at jeg muligen til næste Aar kan modtage en Hilsen fra gamle Bekendte fra Krigens onde Aar.

Hauptman Lamp, Justitsraad i Elmshorn, kendte alle, som var ved Batl. 33. Afdelingen havde været i Stilling i Frontafsnit Præsteskoven, hvor Major Vogel og Hauptman Lamp var kommet i Strid med hinanden om nogen Rekognoscering, og Resultatet var, at Hr. Kaptajnen blev tvangsforflyttet til Btl. 27, som blev indsat til Afløsning for Btl. 33.

Jeg var Hestepasser og gik frivilligt med. Mandskabet var alle fra Bayern, ret gode Kammerater, og det var her, jeg oplevede Julen 1914.

Uden for Tjenesten kaldte jeg Kaptajnen Hr. Justitsraad - han var en jovial, behagelig og god Mand. Juleaftensdag fik jeg og Kaptajnens personlige Tjener Befaling til at være behjælpelig ved Arrangementet af en Juleaftensfestlighed oppe paa Loftet af en større Bygning. Opgangen var udefra. Loftet afgav Kvarter for 50-60 Mand. I Midten fik vi Grantræet placeret, fik lidt pyntet og Julegaver fra den tyske Frauenverein henlagt til den enkelte efter Nr. for Lodtrækning. Men nogen Julestemning var det umulig at fremtrylle, dertil var Omgivelserne alt for triste. Vagterne kom, og Afløsning gik. Mandskabet kom, lagde sig i Halm og Høsmuld, træ og tilsølet.

Kl. 7 kom der en gammel Oberstløjtnant sammen med et Par Officerer op ad den vaade, tildels raadne Trappe. Døren blev revet op, "Achtung". Naa, de fleste kom paa Benene, og stillede sig op om det fattige Juletræ.

(94) Der skulde jo synges "Stille Nacht". Det første Vers gik ret godt - men saa havde Tanken om Hjemmet taget os alle, der sang ingen, og efter en pinlig Tavshed traadte den gamle Kommandør frem, og vilde vel nok holde en Tale om Julen og dens Betydning, men det blev nu mere en Hyldest til Kejser Wilhelm end til Minde om Jesu Fødsel.

Gaverne blev fordelt. Officererne var flinke, med et eget kammeratligt Tonefald. Ich bete an die Macht der Liebe - lød med Sangens Tone ud i den snefyldte Natteluft. "Achtung", Døren aabnedes, og de Hrr. Officerer forlod Festsalen. Nu kaldte Tjenesten hver enkelt ud

til den nøgne Virkelighed - Kanonerne tordnede - og Geværernes Knitren kunde høres - Krigen ved Fronten.

Om Morgenens ved Daggry gik jeg ud i Byen og ind i Kirken - endnu var intet ødelagt, men senere? Gik op ad Vejen, efter Skyttegravs-Stillingen, mødte Afløsningen fra Vagterne, flere saarede - og Sanitetssoldater, med en haardtsaaret paa en Baare, standsede for at hvile lidt. Bayrerne har ligesom Fynboerne, en noget syngende Dialekt og vil gerne holde Snak - jo! Det havde været en haard Nat - men det allerværste var, sagde den ene af Bærerne, at han paa Baaren var min allerbedste Ven fra Barndomsbyen, og vi mødtes her for første Gang efter flere Aar - og gav sig til at græde som et Barn. Jeg gik med tilbage, ned til Byen, vi bød hinanden "God Morgen", "Glædelig Jul" sagde jeg, men fik til Svar - ja! Jul - Jul, gaa mig væk med den Snak, det var et Helvede, jo! Det vil sige, for alle, som var oppe i Stillingen i Nat - ja - Julenat. God Morgen. -

Da jeg kom op i Kvarteret, laa Kaptajnen endnu i Sengen, hvor han beklagede sig over, at han ikke havde nydt Søvnens paa Grund af Kanonernes Drøn. Da jeg fortalte ham, hvad Oplevelse jeg havde haft i Morgenetunden, (95) rakte han mig Haanden, ønskede "Glædelig Jul" og lad os haabe, at Krigen ikke gør os onde og derved ødelægger Sjælen.

Jo! Hauptman Lamp var et godt Menneske, og alle, som lærte ham at kende, vil mindes ham med Tak. Han er død 1935 i Elmshorn.

Venlig Hilsen
Jørg. Hansen.

Hvorledes jeg fik Navneforandring.

Jeg vil gerne have Lov til at fortælle mine Soldaterkammerater, hvorledes jeg fik Navneforandring.

Mit Navn er Skrydstrup, og naturligvis er det lidt af en Spiritusprøve for en Tysker at udtale dette Navn, som det s k a l udtales.

Som aktiv Soldat laa jeg ved den russiske Grænse, og naturligvis havde mine Foresatte, især Officererne, meget vanskeligt ved at udtale mit Navn.

Feldweblen stod saaledes en Dag foran Fronten og raabte:

"Schrittstu" - "Schiittschuh" - "Schrittschupp" - na, wo steckt der Kerrl denn!"

Med min bedste Vilje kunde jeg ikke fatte, at det var mit Navn, han raabte. Da den samme Historie havde fundet Sted nogle Gange, samledes Officererne foran Fronten, og Feldweblen vinkede mig frem og sa': "Schrittschupp, - se, Deres Navn er et meget vanskeligt Navn at udtale for normale Mennesker, vi har derfor bestemt, at De fra nu af hedder S i r u p - verstanden."

Saadan fik jeg altsaa Navneforandring.

Med kammeratlig Hilsen

Skrydstrup,
Aabøl Mark.

Ramasan.

(96) Ramasan var en ung, velvoksen N eger med kulsort Hudfarve. De svagt synlige Tætoeringer i det regelmæssige, næsten kønne Ansigt, samt det A, der var filet foran i Overtænderne, vidnede om, at han tilhørte Warangistammen langt inde i det Indre af Østafrika. Som halv voksen Fyr stak han af hjemmefra og sluttede sig til en Karavane, der var undervejs ud mod Kysten. Ved at gøre lidt Nytte som Vandbærer for den daglige Ration Majsmel fik han Lov til at slaa Følge paa den ugelange Vandring i Retning mod det store Hav.

Paa forskellige Steder langs Kysten huttede han sig igennem og tjente lige det nødvendige til Livets Ophold, men senere fik han Arbejde som "Mpishiboy" (Kokkens Medhjælper) paa en Kokusplantage i Nærheden af Daressalam.

Tilfældet vilde, at Ejeren af denne Plantage under mit Ophold i Daressalam blev min Soldaterkammerat, og om Søndagen var jeg ofte inviteret ud til Familien paa Plantagen.

Paa det Tidspunkt var jeg endnu ny i Afrika og mit Kendskab til Negersproget ret mangelfuldt; desuden var de Erfaringer, jeg havde høstet med Hensyn til min første Negerboy, ikke særlig straalende, og da der omsider ikke var andet at gøre end at jage ham bort, klagede jeg en Søndag min Nød til Plantageejeren Hustru, den energiske og livlige Fru M ü 1 1 e r. "Det træffer sig saa heldigt, at jeg kan være Dem behjælpelig", svarede hun, "vi er nødsaget til nu under Krigen, da min Mand er indkaldt som Soldat, at foretage forskellige Indskrænkninger, derfor, hvis Ramasan er villig til det, overlader vi ham gerne til Dem". Ramasan blev kaldt ind, og efter (97) nærmere Forhandling var han straks rede til at tage Plads hos mig, og samme Aften fulgte han med mig til Daressalam.

Ramasan havde kun været ganske kort Tid i min Tjeneste, da han en Dag bad om han ikke nok maatte faa 2 Maaneders Løn forudbetalt, idet han gerne vilde giftes, og som han udtrykte sig: "Han kunde ikke købe Kæresten for en billigere Pris". Jeg gav ham Pengene, men i mit stille Sind grundede jeg over Krigens Urimelighed. Her huserede jeg nede i Afrika og spillede Forsyn for et ungt Negerpar, medens jeg selv længtes hjem til mine Kære.

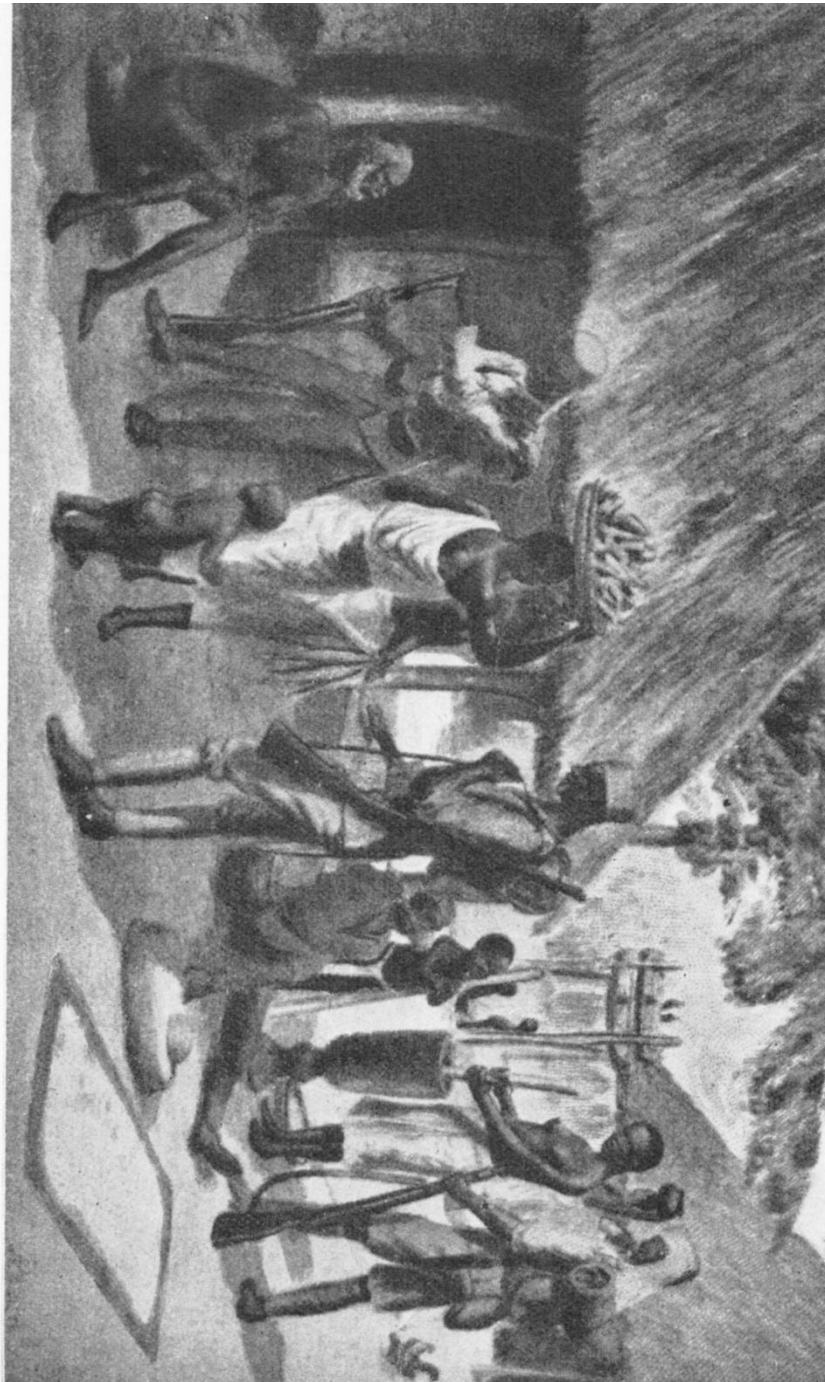
Efter en længere, forholdsvis rolig Periode satte Englænderne paany ind med en større Offensiv, og jeg fik i Egenskab af min Bestilling som Reserve-Feuerværker Ordre til at forlade Daressalam. Ramasan ordnede alt det fornødne til Afrejsen og fæstede endnu en Boy, som han kendte, da han selv fra nu af skulde fungere som min Køkkenchef. Jeg maa tilstaa, at jeg, da vi nærmede os den Time, hvor vi skulde bryde op, frygtede for, at Ramasan i sidste Øjeblik vilde springe fra. Hvis han blev i den indfødte Bydel, vilde jeg aldrig kunne finde ham. Desuden var han slet ikke forpligtet til at følge mig, og hvad vilde hans unge Kone sige? Vilde hun ikke gøre alt gældende for at holde ham tilbage?

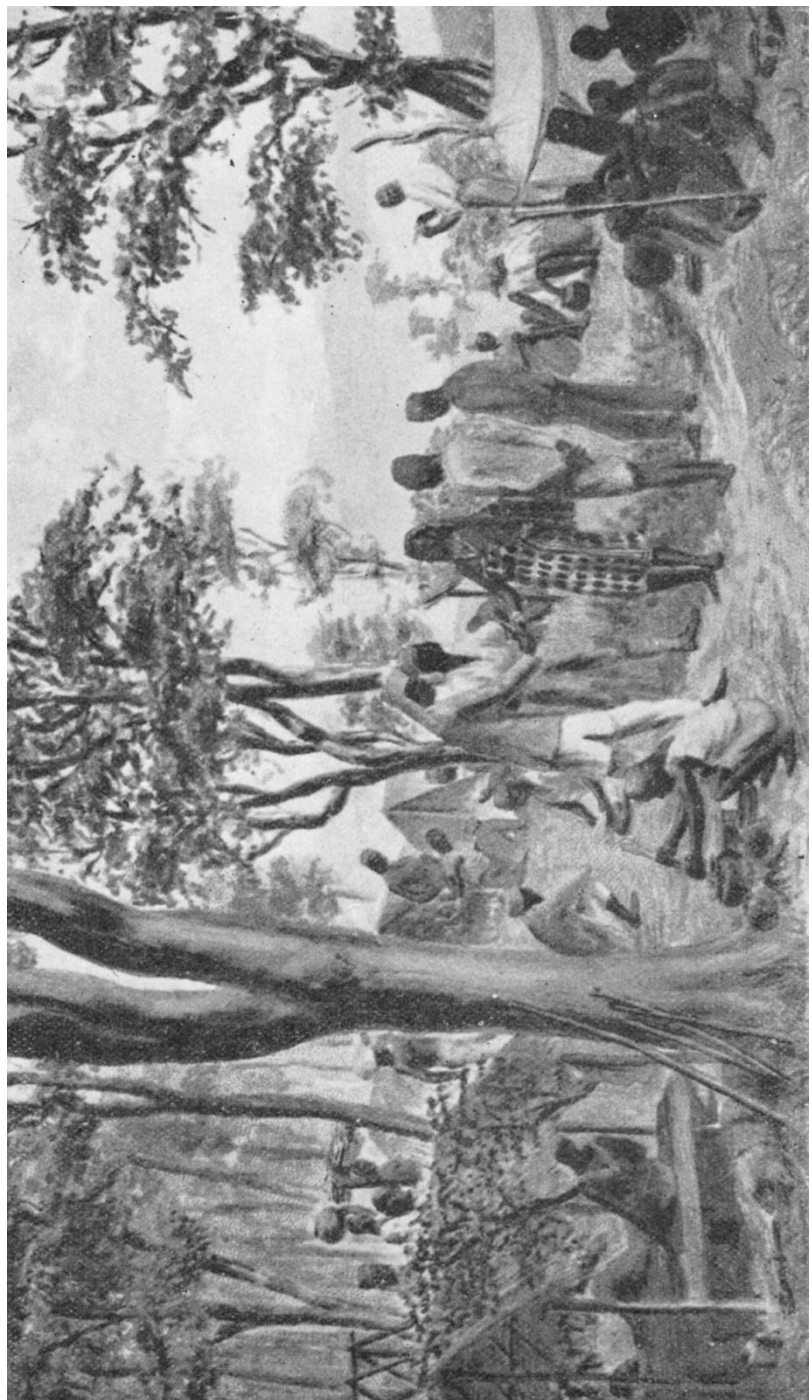
Men Ramasan svigtede mig ikke og gjorde derved min Mistanke til Skamme. Han havde givet sit Løfte, og det holdt han. Eftersom vort Nomadeliv i Vildnisset tog mere og mere Form, kunde jeg ikke være blind for de mange gode Egenskaber Ramasan sad inde med, særligt ved at sammenligne ham med andre, paa Kogekunstens og Hygiejnens Omraade mere eller mindre umulige Eksemplarer, som mange Europæere maatte plage sig af med.

Ramasan forstod at gøre Maden saa forskelligartet og velsmagende, som tænkes kunde, af de i Landet avlede (98) Produkter, skønt disse kun bestod af Linser, Majsmel, Ris og Salt og saa det Vildt, som man af og til var heldig at faa Ram paa.

I Regntiden samlede han ogsaa Svampe, som han kogte og tilberedte med Salt. Engang bragte jeg nogle Svampe, som jeg havde fundet, med til Lejren, men Ramasan kasserede

“Ramadan”

Damebesög i en Askarilejr

dem, thi som han sagde: "De har ikke Forstand paa, hvilke Svampe der er spiselige og hvilke der er giftige". En anden af Ramasans uvurderlige Egenskaber var hans næsten til Pertentlighed grænsende Renlighed og Akkuratesse. Man skulde undre sig over, hvorledes han havde tilegnet sig dette, og man vil forstaa, af hvilken vidtrækkende Betydning dette var, naar man tænker sig det modsatte under vor primitive Livsførelse, hvor Sæben var saa godt som udelukket, og hvor Spørgsmaalet Vand altid, undtagen i Regntiden, var aktuelt.

Men Ramasan havde ogsaa sine smaa Svagheder. Saaledes satte han overordentlig Pris paa altid at være nobel i sin Paaklædning. Under mit længere Ophold i Daressalam havde jeg hos Indere og Goanesere rigeligt kunnet forsyne mig med Khaki og Undertøj, saa det nu næsten var for meget for en. Bærer at slæbe omkring med fra Sted til Sted. For at raade Bod paa dette, forærede jeg Ramasan en Khakiklædning og et Sæt Undertøj, og jeg er overbevist om, at han aldrig i sit Liv har følt sig saa stolt, som da han mødte op, iført sin brune Khakidragt. Dog havde han det ene Bukseben smøget op over Knæet. Hvilken Mening laa der nu i dette, tænkte jeg undrende, maaske en ny af Ramasan lanceret Mode. Min Nysgerrighed tog omsider Overhaand, og jeg bad ham om en Forklaring. "Jo", svarede han, med sit alleralvorligste Ansigt, "for ellers er der jo ingen, der kan se, at jeg ogsaa bærer Underbenklæder".

Aldrig har jeg haft saa megen Glæde af noget, jeg har foræret bort, som netop af disse europæiske Beklædningsgenstande, (99) som Ramasan fik af mig. Det var rørende at se, med hvilken Omhu og Stolthed han bar det brune Tøj. Bare der viste sig den mindste lille Antydning af Snavs, saa blev det omgaaende vasket, hvor meget Besvær det end ofte voldte ham at fremskaffe det dertil nødvendige Vand. Af en bestemt Træsart anvendte han Roden, som i finthakket Tilstand i nogen Grad erstattede Sæben. For at blive tørret i Solen behøvedes kun en halv Times Tid, saa var Tøjet igen færdig til at tage paa. Det vilde ikke i mindste Maade forbavse mig, om Ramasan endnu den Dag i Dag er i Besiddelse af sit brune Khakitøj, som var af en særlig god, næsten uopslidelig Kvalitet. Jeg var heller ikke længe om at opdage, navnlig nu under det nære Samvær i Urskoven, at Ramasan absolut ikke var uimodtagelig for kvindelig Charme, og at han ogsaa havde Kvindetække. Og Emner i saa Henseende skortede det ikke paa, tildels fra de Egne, vi kom igennem, men ogsaa blandt hele den Skare af Negerkvinder, der fulgte i Køl vandet paa de tyske Soldater. Disse Non-Kombattanter var mindre velsete fra Ledelsens Side, da de jo tildels, maaske mere indirekte, tærede paa de i Forvejen magre Forraadskamre, idet deres Ægtefælle, eller den i de fleste Tilfælde under mere eller mindre løse Former til dem knyttede Askari eller Bærer delte deres i Forvejen magre Ration med dem. Men der var maaske noget om dette, som det ofte blev paastaet, at de til Krigsførelsen hørende Negre vilde finde sig i enhver Indskrænkning og udsætte sig for de største Anstrengelser, blot man ikke tog Kvinderne fra dem. Men alligevel blev der fra Ledelsens Side Gang paa Gang udstedt Forordninger om nøjagtigt at agte paa, at Negerkvinder blev, hvor de hørte hjemme, naar man efter et længere Ophold paa et Sted, paany drog videre.

Til at begynde med hændte det ofte, at Ramasan rodede sig ind i "Affærer" med andre, der maaske mente (100) at sidde inde med større Rettigheder paa den omstridte Skønne. Saaledes skete det i nogle enkelte Tilfælde, at jeg med min Autoritet som Europæer maatte optræde som Mægler og Dommer for at bilægge Striden, der truede min Husstand.

Noget senere, da vi i længere Tid fulgte en af østafrikas største Floder, var det mig paa-faldende, at blandt den lille faste Stab af Kvinder, som havde fulgt os fra vort Udgangspunkt og derved erhvervet sig en Slags Rettigheder, fordi de nu var saa langt borte fra deres

Hjemsted, at de umuligt kunde sendes tilbage, ogsaa befandt sig en ganske ung Negerpige, som jeg ikke tidligere havde bemærket. Jeg havde hverken Ret eller Lyst til at faa Antallet paa den kvindelige Kolonne forøget, og spurgte derfor Ramasan, hvor hun kom fra, og hvem hun tilhørte. Omsider kom det frem, at det var hans nye Bibi (Kone). "Jamen du har jo dog din Kone i Daressalam" indvendte jeg, "Det er rigtigt" svarede han, "men hende har jeg jo ikke her, og hun har ogsaa nok forlængst taget sig en anden". Og da Ramasan denne Gang ikke forlangte Forskud, gjorde jeg ikke Indsigelse mod hans andet Ægteskab.

Ramasan tilhørte den muhamedanske Trosbekendelse og holdt sig Koranens Bud strengt efterrettelig. Et Bevis paa dette fik jeg netop ved denne Flod med dens kolossale Vildtrigdom. Jeg sørgede for, at vi allesammen havde rigeligt med Kød, men opdagede snart, at Ramasan intet spiste deraf. Paa mit Spørgsmaal om, hvorfor han ikke spiste af Kødet, svarede han, at det var fordi, at den Bærer, der fulgte mig paa Jagt, var en Hedning og som plejede at "shinsha" det Vildt, jeg havde nedlagt, (tømme det for Blod). Siden da agtede jeg altid paa, at det var en muhamedansk Bærer, der gik med paa Jagt. Hver Gang han saa skar Halsen over paa en af de af mig nedlagte Antiloper, mumlede han en muhamedansk (101) Sætning. Derefter var der intet, der hindrede Ramasan i at spise af Kødet.

Negrene skar Kødet i smaa Stykker og trak det paa en tilspidset Stok, som derefter vandret anbragtes over et Baal, indtil Kødet var tørret, og saaledes kunde det holde sig i længere Tid trods den stegende Varme.

Det var ogsaa i denne Egn at Ramasan i en Neger-landsby tiltuskede sig en Høne, som paa det Tidspunkt var et sjældent Fænomen. Jeg spurgte ham, om han vilde sælge den til mig, men det var imidlertid ikke hans Mening, han vilde selv beholde sin Høne. Naa ja, det skulde han ogsaa have Lov til.

Vi havde i den senere Tid ikke lidt af Kødangel, men dog kunde det aldrig blive til andet end Rissuppe, idet vi manglede Fedtstoffer til Stegning. Jeg kunde derfor godt som Afveksling have tænkt mig lidt Hønseskødssuppe.

Englænderne sørgede imidlertid for, at vi ikke beholdt Eneretten paa de vildtrige Egne ved Floden, og efter flere større Kampe og Skærmydsler tvang de os bort herfra i sydlig Retning.

Som en Slags Ekspert ved Fremstillingen af Miner blev jeg beordret langt sydpaa og var omtrent en hel Maaned uafbrudt undervejs gennem endeløse Urskove. Regntiden var begyndt, mindre Fordybninger omdannedes til rivende Strømme, som ofte voldte os næsten uovervindelige Hindringer. Vildtet var næsten sporløst forsvundet, kun enkelte dybe Fodspor af Elefanter vidnede om, at Livet i Urskovens Dyb ikke fuldstændigt var uddød. Ramasan havde flettet en Kurv, hvori hans Høne sad, og saaledes bar han den paa Hovedet hele Dagen igennem, foruden sine mange andre Ejendele, som han førte med til megen Besvær paa de evindelige Vandringer. Jeg har ofte spekuleret paa, hvilken Indskydelse det var, som fik (102) Ramasan til at føre dette Dyr med sig paa denne lange og møjsommelige Rejse.

Først mærkede jeg lidt Smerter i Lemmerne og noget Besvær med at følge med. Senere, da Kuldegysninger meldte sig i tiltagende Grad, behøvede jeg ikke at nære Tvivl om, at Malariafeberen igen vilde komme til Udbrud. Allerede den næste Morgen var det umuligt for mig at staa op. Der fulgte nogle trøstesløse Dage og Nætter med en svingende Feberkurve, stigende helt op i Nærheden af det utilladelige. Bærerne byggede sig smaa Hytter, i Størrelse af et Hundehus, hvor de kunde krybe i Læ for den øsende Regn. Et beskyttende Tag paa nogle Pæle muliggjorde at holde et Baal vedlige til Madlavningen. Ustandseligt

trommede Regnen paa det lille, vandtætte Stykke Sejldug, som Ramasan havde hængt over mit Moskitonet. Humøret var langt nede, og den ensformige Forplejning virkede ikke stimulerende paa den i Forvejen anglende Appetit, og hvorfra skulde man faa Kræfter til at fortsætte?

Den Smule Chinin, som jeg endnu var i Besiddelse af, gjorde omsider sin Virkning. Feberen var i Aftagende. Jeg kunde næsten ikke tro mine egne øjne, da Ramasan pludseligt dukkede frem ved mit Leje med en stor Tallerken Hønsekødssuppe og Hønsekød, som han bad mig om at spise. En begyndende Anelse blev efterhaanden til Vished. "Ramasan", sagde jeg, "det er da vel ikke din egen Høne, som du har slagtet? Det kan jeg ikke tage imod, medens du selv spiser Majrod". "Naar jeg selv ikke har haft noget at spise, saa har du altid sørget for at jeg" fik noget, og dit Salt har du ofte delt med mig, og nu da du er syg og intet Kød har, som kan give dig Kræfter, saa har jeg slagtet min Høne til dig, Brana", svarede Ramasan. Jeg tror absolut, at det var Ramasan, der reddede" mig den Gang, da jeg efter det voldsomme Feberanfald var saa langt nede.

(103) Et Par Dage senere kunde jeg atter staa og gaa, og vi kunde, omend i Begyndelsen langtsomt, fortsætte vor Rejse.

Der kunde fortælles endnu mange, baade gribende og muntre Episoder om Ramasan, men et vil jeg endnu fremhæve, som under disse egenartede Forhold betød saa uendeligt meget, han tabte ikke Hovedet, naar det skete, at vi pludseligt og uventet kom i Bekneb. Dette var oftest Tilfældet med Bærerne, og var man i en saadan Situation ikke i nærmeste Nærhed, tabte de Besindelsen og forsvandt i Urskovens Dyb. I Reglen voldte det saa et stort Besvær med at faa dem samlet igen. Naar vi var undervejs (paa Safari) havde Ramasan intet at gøre med mine personlige Ejendele, dertil havde jeg ligesom enhver Europæer Krav paa 3 Bærere, der bar Forplejningstasken, Tøjtasken og Sovetasken. Men det skete flere Gange i disse Aar, at det alene skyldtes Ramasans resolute Indgriben, at jeg undgik at miste mine Ejendele, og da disse ikke kunde erstattes, forstaa man bedst, hvilken Katastrofe jeg blev forskaanet for.

Men det, der dybest har fæstnet sig i mine Erindringer om Ramasan var, da han i Slutningen af Krigen nede i Makanderhøjlandet, medens vi saa godt som fuldstændigt var omringet af Englændere, spurgte mig, om Krigen her og i Europa nu ikke snart var til Ende, thi nu længtes han snart tilbage til Daressalam. Jeg kunde saa inderlig godt forstaa ham, men var lige saa lidt som han orienteret om Krigens Forløb i Europa. Men for at give ham nye Forhaabninger, svarede jeg: "Jo, Ramasan, Krigen maa nu snart være til Ende".

"Vender du saa tilbage til Europa, Brana?"

"Ja, Ramasan, det gør jeg, men naar jeg maaske senere igen vender tilbage til Afrika, vil du saa igen være Boy hos mig?" "Ja, Brana, det vil jeg gerne. Kva heri!"

"Godnat, Ramasan."

(104) Ramasan gik for at lægge sig til at sove i Græsset.

Faa Dage efter denne Samtale var jeg engelsk Krigsfange og som saadan ikke længere Herre over mine Handlinger, og det blev kun til faa Enstavelsesord og som Afslutning en kort og hastig Hilsen, jeg kunde veksle med min Boy. Saaledes forsvandt Ramasan ud af min Tilværelse og var dermed uigenkaldeligt opslugt af det store og mørke Afrika.

I alle Aar siden da er der ingen fra denne Periode af mit Liv, der saa ofte har været i mine Tanker, som Ramasan. Hvorledes er det gaaet ham, og hvor længe har han ventet paa mig? Er han tilsidst vendt tilbage til sine Stammefrænder langt, langt inde i Afrika. Maaske sidder de i Mørkningen sammen omkring Baalet, og han fortæller sine undrende Tilhørere

om alt det, vi har oplevet sammen i disse Aar under Krigen. For mit Vedkommende er jeg først bagefter blev en rigtig klar over, hvad Ramasan har betydet for mig. Men Forholdene og de Krav, der stilledes til mig, førte det med sig, at Ramasans Omsorg og Hengivenhed blev taget som noget ganske selvfølgeligt, skønt jeg stadigt burde have husket paa, hvorledes det vilde være gaaet mig gennem disse Aar med en Boy, som jeg havde de første Maaneder. Jeg vilde ønske, at jeg endnu engang kunde mødes med Ramasan. Men dette Ønske vil ikke gaa i Opfyldelse.

*Nis Kock,
Sønderborg.*

En Misforstaaelse.

(105) Det var i Frankrig i Efteraaret 1918. En Del af vort Kompagni havde været haardt med paa Verdun-Fronten og skulde nu en Tid i Ro i en lille By bag ude, hvor der endnu var en Del Civilfolk. Det glædede vi os naturligvis til. Naar man i Maaneder kun har set Soldater, ensrettede Led i det store Krigsmaskineri, saa gør det altid et stærkt Indtryk paa een, naar man pludselig staar overfor rigtige Mennesker, ganske særligt, naar det er Kvinder og Børn. De fleste af os havde jo selv Kone og Børn derhjemme, som stadig var i vore Tanker.

Sammen med en Kammerat, en Berliner, blev jeg sendt til Byen for at sørge for Kvarter til vor Feldwebel og hans Skrивerhans. Der blev anvist os et Hus, hvor der boede en yngre Kone med sin lille Pige. Vi forklarede hende, hvad vi skulde, og hun viste os et Værelse, hvor der før havde været Indkvartering. Konen kunde omtrent lige saa meget Tysk, som vi kunde Fransk, dvs. ikke ret meget, men hun fik os dog fortalt, at hendes Mand var i Fangenskab i Magdeburg. Vi trøstede hende med, at i Magdeburg havde Fangerne det godt. Om hun troede os, er jeg dog ikke helt sikker paa. De franske Kvinder, der levede her bag Fronten, havde vel nok en trist Lod. Fra deres Kære, der var med i Krigen, fik de aldrig Efterretning, vidste ikke, om han var levende eller død, syg eller saaret. Kun i det Tilfælde, at han var i tysk Fangenskab, fik de med visse Mellemrum den Efterretning fra ham, at det gik ham godt. Det var dog altid et Livstegn. Konen var venlig, og vi fik snart den lille Piges Fortrolighed.

Vi gav os saa til at ordne Værelset. Der skulde laves et Par Køjer, der skulde slaas Hyl-der op, og der skulde slaas Brædder for, hvor der manglede en Rude, og Taget (106) skulde tættes, saa det ikke kunde regne ned i Feldwebelens Seng. Vi tog os det med Ro, Dagen skulde gerne gaa, for, som han udtrykte det, Berlinereren: "wer Arbeit kennt und sich nicht drückt, der ist verrückt!"

Men omsider blev vi færdige, vi manglede bare at faa fejtet ud, saa var Værelset saamænd meget komfortabelt. Vi bankede paa hos Konen og bad om at maatte laane en Kost (Besen). Men næppe havde jeg udtalt Ordet, før Konen fo'r op med Skrig og løftede afværgende Hænderne op for Ansigtet, og den lille Pige begyndte at græde. Vi saa uforstaaende paa hinanden. Saa gentog Berlinereren lidt brysk: "ein Besen". Men det blev for meget for den gode Kone. Med en Tungefærdighed, som vi ikke havde tiltroet hende, slyngede hun

os. en Talestrøm i Møde, hvoraf vi ikke forstod andet, end at hun var en fransk Kvinde, og at vi var tyske Barbarer, og om vi ikke vilde være saa venlige at forsvinde, jo før, jo hellere. Lidt slukørede listede vi ud, bandt nogle Kviste sammen til en Kost og fik fejtet ud, og tankefuld e drog vi tilbage til Kompagniet.

Næste Dag fortalte jeg vor Reservelæge, hvordan det var gaaet os. Han slog en hjertelig Latter op. "Ved I Dosmere da ikke, at det franske Ord for Kys er "Besen"? Konen har troet, I har villet kysse hende!" Nej, hvor skulde vi vide det fra. Vi var virkelig kede af, at vi, meget mod vor Vilje havde fornærmet Konen. Det er dog mit Haab, at den gode Kone senere har opdaget Fejltagelsen, at det er gaaet op for hende, at det var en Kost og ikke et Kys, vi bad om.

*Frederik Hansen,
Kegnæs.*

To Landsmænd mødes.

(107) Det var den 19. Juli 1916, at vi rykkede i en Stilling ved Somme. Straks fra Morgenstunden af aabnede Franskændene en heftig Artilleriild mod os, og hen paa Formiddagen blev vor Stilling stormet af de Sorte. Vi blev beordret frem til Modangreb, men den ene efter den anden faldt tilbage i Graven, ramt af en Kugle, thi Franskændene havde ogsaa faaet Maskingeværer frem. Selv blev jeg saaret, men dog ikke værre, end at jeg kunde blive ved Kompagniet. Kampen vedblev hele Formiddagen, og da den omsider stilnede af og Franskændene trak sig tilbage, laa der Dynger af Lig foran vore Skyttegrave. Jeg blev af Delingsføreren beordret hen til Lægen for at blive forbunden, thi Blodet vedblev at løbe fra et Saar i Hovedet.

For at naa hen til Lægen maatte jeg løbe ca. 200 Meter over aaben Mark, thi der var ingen Løbegrav her. Efter at være bleven forbunden, maatte jeg løbe samme Vej tilbage. Da jeg var kommen midtvejs, begyndte Franskændene pludselig at skyde med Shrapnels. Jeg søgte efter Dækning og saa, at der et lille Stykke ud til Siden laa en Mand med et Maskingevær. Ved Siden af ham laa der endnu et Maskingevær og 3 Mand, ramt af en Fuldtræffer.

Jeg spurgte den fremmede Kammerat, om jeg maatte ligge lidt i Dækning hos ham. Ja, svarede han uden at se paa mig, han holdt Blikket stadig rettet paa et bestemt Sted forude. Jeg kunde paa hans Sprog høre, at han maatte være heroppe fra det nordlige og spurgte derfor, hvor han var fra. "Da oben vom Norden", svarede han, stadig uden at vende Blikket mod mig. "Saa ka do well snak Dansk?" spurgte jeg. (108)

"Ja! Ka do aa?" svarede han, og nu saa han pludselig paa mig. "Hvor æ do fra?"

"Fra Affenraa" sagde jeg, "jeg har Arbejde paa "Hejmdal".

"Hvad siger du. Jeg hedder Peter R o s s e n, og er fra Hostrupskov. O, hvor er jeg glad, at jeg igen kan tale Dansk med en derhjemme fra."

"Du kan tro", svarede jeg, "at jeg ogsaa er glad for, at vi mødtes. Vi var 7 Kammerater derhjemme fra, men de fem er falden, saa nu er vi kun to tilbage. Men vi maa mødes igen.

Men nu maa jeg tilbage til mit Kompagni, for der er falden mange, og Franskmændene bliver ved med at skyde.

Farvel og kom rask og sund hjem igen, naar Krigen er forbi. Vi vil haabe, at det snart maa ske."

"Tak, ligesaa", svarede Peter Rossen kort.

Jeg løb hurtigt tilbage til mit Kompagni, men det var et sørgeligt Syn, der mødte mig. I Skyttegravnen fandt jeg kun faldne Kammerater. Livet var længst udslukt. Stive og kolde laa de der, de Saarede var blevet bragt bagud i Sikkerhed. Jeg var den eneste, der var tilbage i Skyttegravnen. Men jeg søgte ogsaa tilbage og fik her at vide, at Resterne af Kompagniet om Aftenen skulde blive afløst og sendes tilbage i "Rostilling". Dette skete om Aftenen Kl. 11, 23 Timer efter at vi var rykket ud. 23 frygtelige Timer. Det viste sig, at vi kun var 75 Mand tilbage i Kompagniet, og af disse faldt endda et Par Stykker, inden vi kom i Sikkerhed.

Inden vi marcherede tilbage, benyttede jeg den korte Tid, det vilde vare, inden vi kom afsted, til at se efter P. Rossen. Men han var der ikke mere, han var ogsaa bleven afløst.

Efter Krigen spurgte jeg efter ham, men fandt ham ikke. Nogle Aar senere saa jeg hans Navn i Mindeparken i Aarhus. Han var kommen godt ud af Helvedet ved (109) Somme, men var Aaret efter falden paa Slagmarken i Galicien.

Jørg. Hansen,
Kolstrup 23 a, Aabenraa.

Jeg kunde ikke andet.

Major Stieff var med sin Stab ude at "søge Stilling", da han pludselig blev overrasket af en Salve fra Russerne. Der var jo saadan set ikke noget at vente efter, alle satte afsted tilbage saa hurtigt, som Hestene kunde løbe. Forrest Løjtnanten, saa et Par menige Medlemmer af Staben, tilsidst Majoren og allersidst kom jeg. Da Fægtningen var forbi, maatte Staben stille til Klø, og alle, men mest Løjtnanten, fik en ordentlig Tordentale for deres "Fejghed". "Se til Manden der", sagde han, "han blev paa sin Plads bag mig".

Jeg blev jo lidt flov ved Rosen, og da Løjtnanten bagefter spurgte mig, hvad han skulde have gjort, svarede jeg: "Sporen rin" og "weg", Hr. Løjtnant". Jeg havde Sporerne saa dybt inde i Hestens Sider, som jeg kunde faa dem, indrømmede jeg, men Bæstet kunde ikke hurtigere, ellers var jeg kommen foran Hr. Løjtnanten.

Beroliget svarede Løjtnanten, som var et ejegodt Menneske: "Naa saadan, men det behøver den Gamle jo ikke at vide".

Og han fik det heller ikke at vide, hvis han da ikke kunde regne det ud. For jeg ved nok, hvorfor han kom ind som den næstsidste.

"Lilika" - Minder fra Rumænien.

(110) 1917. Fra Toppen af de iskolde Karpater var vi med det første Tøbrud steget ned til den rumænske Slette, hvor vi en kort Stund nød den lune Foraarssol.

Ploestis mange Oliekilder brændte endnu, da vi drog forbi dem, og det imponerede os, at finde de store Oliebeholdere saa langt borte fra deres Oprindelsessted. De var eksploderet og gennem det voldsomme Tryk slynget gennem Luften - og laa nu her, flere hundrede Meter borte, i de endeløse Majsmarker som store, sammenkrøllede Blikdaaser.

Fronten blev stabiliseret ved Sereth-Floden, længere syntes Generalstaben ikke at ville trænge frem, og vi var yderst fornøjede med det. Efter Foraarets milde Luft var nu Sommerens Hede kommet, en Hede, der gjorde os sløve.

Feltlazaret Nr. 15 blev installeret i Gugesti, og Opsamlingssted et, hvortil jeg hørte, blev lagt fem Kilometer bag Fronten ved Focsani, hvor vi slog vore Telte og Barakker op.

Hidtil havde vi ikke haft for megen Tid til at studere den rumænske Befolkning. Frem-marchen var jo gaaet saa hurtigt, at vi kun saa de uendelige Strømme af ulykkelige Flygt-ninge. Nu til Gengæld fik vi dem paa nært Hold. .

Jeg lærte hurtigt at skelne mellem de Rumænere, der bar Skjorten udenfor Bukserne, og dem, der bar dem indenfor. Saa utroligt det lyder, saa var det nu dem, der bar Skjorten udenfor, som var de mest sympatiske, mest renlige og tiltalende.

Jeg glemmer aldrig den første Nat, hvor jeg var (111) indkvarteret hos en rumænsk Bonde, en af dem der bar Skjorten i Bukserne.

Huset var af Lerjord. Taget af Majshalm, og foran Indgangen fandtes en faldefærdig Træveranda. Paa Afstand saa det meget romantisk ud. En stor, halvnøgen Børneflokk legede i Skyggen af Verandaen, og nogle Kvinder i farverige Bomuldskjoler, barbenede og med et Udseende som typiske Zigeunere, sad og lappede Tøj. Husets Herre, med et vældigt Fulds-kæg, bar trods den store Varme en Pelshue paa Hovedet. Hans snavsede Skjorte var godt fedtet i Halslinningen, hvorfra han altfor ofte, men med en sikker Haandbevægelse, fangede smaa Medbeboere. Han bar en kort, blaa Jakke og saa de mægtige vide Benklæder.

En saa stærk Hvidløgssduft, som her kom mig i Møde, var jeg dengang ikke vant til. Den var saa stærk, at den ligefrem generede mig. Da man havde anvist mig mit Værelse og jeg saa, at der ikke fandtes nogen Dør mellem mit og Familiens kombinerede Sove- og Op-holdsstue, blev jeg ikke saa lidt eftertænksom.

Pyt med Inventaret og med Sengen, der kun var en Træbænk, jeg havde jo mit eget Uld-tæppe med; men at være indkvarteret hos Mennesker, hvis Sprog og Sindelag jeg overho-vedet ikke kendte, og som hele Tiden talte og talte til een med den eneste Virkning, at jeg blev mere og mere utilpas af den stærke Hvidløgssduft, der med hver Ordstrøm lagde sig om mine Aandehuller, nej, jeg havde helt tabt Humøret, og min Higen efter Romantik var ble-vet betydelig reduceret.

Det blev ikke bedre om Natten, da jeg skulde sove. Luften i mit Rum var uudholdelig, og gennem den aabne Dør til Familiens Fællesrum kunde jeg se Bedstemoder, tre voksne og seks Børn ligge paa Gulvet paa Straamadrasser. Tøjet havde de beholdt paa, og jeg gjorde det samme, hvad jeg ikke kom til at fortryde. Knapt havde (112) jeg rullet mig i mit Tæppe og slukket Lyset, før jeg fik Besøg af smaa, flade Væsener, der i en lang Stribe kom marcherende fra Naborummet. De prøvede paa at faa Indgang til min Krop gennem Bukse-

benet og Halslinningen. Jeg tog resolut mit Tæppe og flyttede udenfor paa Verandaen. Her var Luften i det mindste renere, og træt overgav jeg mig til Søvn.

Da vi havde slaet vore Telte op og der derefter ikke var meget at gøre i den første Tid, stiftede vi snart Bekendtskab med Landsbyens Befolkning, saa baade mine Kammerater og jeg fandt os Venner.

Min specielle Ven, eller snarere "Veninde", hed "LILIKA". Ak, jeg maatte dog dele hendes Kærlighed med en slem Rival, nemlig min nærmeste Overordnede, "Militærlægen". Det blev ham, der stolt om Aftenen promenerede med hende, medens jeg i Skjul maatte liste ind ad Huset, naar min Rival var gaaet. Men, saa fik jeg lidt ekstra Mad hos hende, og Mad kunde hun lave - alt godt med Hvidløg.

Lilika var ikke mer end tyve Aar, det havde hun vist mig med Fingertegn, men det kan godt være, hun havde glemt en Haandfuld. Hun gik altid i Nationaldragt, der lod min romantiske Sjæl koge over. Men, der var dog et "men", som jeg først maatte overvinde, og det var, at Lilika gnaskede Hvidløg hele Dagen.

Det blev dog min Rival, der bekostede Tandpasta og Mundvand, han kunde heller ikke vænne sig til den skønne Lilika, uden først at modificere Hvidløgssduften. Men hun var lærenem, og snart blev jeg modtaget med aaben Mund, der viste hendes smukke Tænder, og det betød: "Du kan roligt kysse mig, Løgduften er fjernet!"

Idyllen blev dog en Dag ødelagt gennem en lille Ubetænksomhed. Vi havde alle faaet udleveret nyt Sommertøj - altsaa Uniformer, og vor øverste Stabslæge havde anmeldt sit Besøg til den paafølgende Dag, hvor vi (113) alle skulde stille til en lille Parade i de nye Uniformer. Vi fik nu travlt med at faa Klunset i Orden. Det var særligt galt med Benklæderne, der var slemt krøllede. Mine Kammerater havde dog faaet fat i et Trækulsstrygejern og sad alle i Teltene og ventede paa deres Tur til at presse Uniformen.

Jeg tog det med Ro, thi jeg havde aftalt med Lilika, at komme over til hende om Aftenen, og saa vilde hun selv presse mit Tøj.

Oh hun klarede det mens jeg sad inde i Stuen og spiste nogle dejlige Vandmelon.

Den næste Morgen tog jeg stolt det nypressede Tøj paa, men, o Skræk, hvad havde hun dog lavet med Benklæderne, Jeg blev hurtig til Grin af mine Kammerater, thi Lilika havde lige saa nydeligt presset Benklæderne langs Sømmene - i Bredden.

Nu var der ingen Tid til at faa dem presset om, og saaledes maatte jeg stille mig til Paraden. Men det blev dog først rigtig til Latter, efter at vor "Feldwebel" havde kommanderet os til at staa Ret, og vor høje Stabslæge sammen med vor egen Militærlæge skred vore Rækker af.

Jeg selv kunde ikke holde Masken, thi min kære Rival og Chef spadserede selv rundt i et Par nydeligt pressede Benklæder, der var pressede paa samme Maade som mine - langs Sømmene i Bredden.

Jeg fik et underligt spørgende Blik af ham, da han passerede mig sammen med Stabslægen, og Stabslægen saa paa mine brede Benklæder og mønstrede saa smilende Militærlægens. Værst var dog mine Kammeraters ondskabsfulde Bemærkninger efter Paraden.

Men Idyllen blev ødelagt, Rivalen krævede Eneretten paa Lilika, og at hun foretrak selve Militærlægen, dertil var intet at sige.

Men saa kom Epidemien, Tyfus hærgede hele Egnen, (114) og hver Dag gravede vi Massegrave for Befolkningen og vore egne Kammerater. Jeg saa de første Begravelser i Landsbyen, der foregik efter alle Ceremonier. Med Klagekvinder og Popen i Spidsen bar de den aabne Kiste til Graven.

Men Tallet steg uhyggeligt for hver Dag, og Smittefaren var for stor, saa Ceremonierne maatte falde bort, og tavse begravede vi hver Morgen Nattens triste Høst. Landsbyen blev spærret, og Lilika sendt bort med de endnu raske Beboere, og jeg saa hende aldrig mere!

"Du maa spise Hvidløg - og du bliver aldrig syg!" – Dette havde Lilika ofte sagt til mig, og nu fulgte jeg hendes Raad. Jeg gnavede Hvidløg Dagen lang, til mine Slimhinder smertede.

En venlig Befolkning blev dog mit Hovedindtryk af Rumænerne. Godt med Kosmetik i de store Byer, og godt med Skidt paa Landet.

Da Efteraaret atter bragte en Tyfusepidemi over Landet, undgik jeg, til Trods for Lilikas gode Raad med Hvidløg, heller ikke min Skæbne. Jeg maatte ligge med Næsen i Vejret, til Vinteren kom, og det blev en tynd og afmagret Sanitetssoldat, der atter vendte hjem over de høje Karpater.

Carl Werner-Jacobsen.

"Ach was, so einen Namen gibt's überhaupt nicht !"

Mit Navn er Chresten Jensen, og da mine Forældre nu engang har givet mig dette Navn, har jeg selvfølgelig holdt paa den rigtige Stavemaade af Fornavnet.

Jeg blev indkaldt til Husum, og da vi fik vor "Soldbuch" udleveret, saa jeg jo straks, at "Chresten" var blevet ændret til "Christian" og øjeblikkelig gik jeg hen paa Skrivestuen for at faa rettet Navneforandringen. Min (115) "Spiess" stod fuldstændig uforstaaende overfor mit Forlangende, og da jeg haardnakket blev ved mit, udbrød han til sidst "Ach was, so ein Name gibts überhaupt nicht!"

Men efter at have undersøgt mine Papirer, maatte han til sidst gi' sig, og Resten af Soldatertiden kunde jeg faa Lov til at beholde mit rigtige Navn.

*Chresten Jensen,
Aabenraa.*

Ingen Fremmedord.

En mørk Nat stod vi ca. 30 Mand paa en Korsvej ved et Pionerdepot for at modtage Materiale. Vi stod i Klynger og talte sagte sammen, da en Stemme, der tydeligt tilhørte en Officer, udbrød:

"Ein Moment, bitte" -.

"Das heisst ein Augenblick" var der en Menig der udbrød.

"Hvem var det, der svarede" - raabte Officeren, men tog sig selv i det og fortsatte, "Iøvrigt har De fuldkommen Ret, det hedder et Øjeblik, og jeg skammer mig, at jeg anvendte et Fremmedord".

Det var en menig dansk Soldat, der retledte Officeren, og vi er sikkert mange Danske, der til daglig ærgrer os over alle de Fremmedord, vi "pynter" vort Modersmaal med.

Koncert i Zarren.

(116) Det blev bekendtgjort i Parolen: Søndag Eftermiddag er der Koncert i Zarren Kirke. En Officersfrue vil synge for Frontsoldaterne.

Det vakte almindelig Forventning. Det var vel ikke saa meget den musikalske Interesse, der fremkaldte Spændingen, jeg tror, det var lige saa meget Længslen efter en Hilsen hjemmefra, fra en skønnere Verden. Trangen til noget, der kunde lyse lidt op i vor triste, feltgraa Tilværelse.

Musikken, denne herlige Guds Gave, fyldte ogsaa herude mit Sind med sin Skønhed og sit Trylleri. Tit gik jeg om Natten hele Timer frem og tilbage paa et ensomt Sted, hvor der var lagt Brædder over den bundløse flanderske Søle, og fordybede mig i et Musikstykke, eller i en anden skøn Oplevelse, og her genoplevede jeg alt langt inderligere og stærkere, end nogensinde ellers, her, hvor Sindet var som et tomt Rum, der helt lod sig fylde af det, Erindringen kaldte frem. Hjemme, hvor man har tusind Jern i Ilden, kan man ikke føle saa umiddelbart og stærkt som her. Jeg var ligesom udenfor Tid og Rum. Beethovens og Wagners Værker oplevede jeg her mere straalende end nogensinde, hvor jeg havde et ubegrænset, fuldkomment Orkester til min Raadighed. Som jeg oplevede Størværkerne her i Flanderns Nætter, staar mange af dem for mig endnu.

Alt det herlige, som ens Hjem og Fædreland havde givet en i Eje, var jo derude den Balast, der holdt Livsmodet, Troen og Haabet oprejst, og bevarede Sindet fra at stivne, fra Fortvivlelse og Undergang.

Dagen oprandt. Den store .flanderske Landsbykirke var fyldt til sidste Plads med feltgraa Soldater. Og saa kom den store Oplevelse.

(117) Sangerinden, en smuk, hvidklædt Dame, kom op gennem Midtergangen, ført af en Officer. Hun var rørt til Taarer, hun hilste venligt smilende til alle Sider.

Hvad var Grunden til, at dette Syn virkede saa overvældende paa det forventningsfulde Publikum af hærdede Krigere? Jo, det kaldte Minderne frem om Hjemmet, om et Paradis derhjemme; hvis Rigdom og Skønhed vi først her havde lært at fatte fuldtud. En fortærende

1 Barber-Salonen

Mortensgæs bag Fronten

D. S. K'ere

Ved Maasfloden i Belgien

Længsel kom frem efter alt det, vi før havde levet for og hørte hjemme i. Denne stærke Bevægelse fik sit Udtryk i en Lyd, der kom frem af Hundreders Bryst: et halvkvalt Skrig, en undertrykt Hulken, et hjerteskrærende Suk, der gik een gennem Marv og Ben. Herre Gud i Himlen, der var jo dog en anden Verden til end den Ørken, vi levede i! Naaede vi nogensinde ind til dette Paradis igen - og hvornaar?

Og saa lød Sangen, forjættende, løftende: Schuberts Litani, Gounods Ave Marie til Bachs Præludium, den franske Grazie i skøn Samklang med tysk Monumentalitet, - et Modstykke til Krigens Hærgen mellem de to Folk. Og der var som en Trøst i disse Toner: Det Liv, som de er et Udtryk for, har du faaet som en Gave, saa længe Vorherre vil. Saa sig Tak, og kræv ikke mere!

Saaledes blev denne imponerende Kirkekoncert .en uforglemmelig Begivenhed i vor graa Skyttegravstilværelse.

Og I, mine Kammerater, som var med denne Dag i Zarren Kirke, jeg ved jo ikke, om det har virket ligesaadan paa Jer. Men I har sikkert ikke glemt den hjerteskrærende, hulkende Lyd, der var som et Skrig til Himlen om Fred, om Befrielse fra dette frygtelige Vanvid, som hedder Krig.

*Lærer P. Jepsen,
Fjelstrup,*

Pionertjeneste ved Kronprinsens Hærgruppe.

(118) 1. Komp. af Res. Pion. Batl. Nr. 27 er den 20. 6. 1915 paa March fra Thioucourt i sydøstlig Retning. Vi sveder, og jeg synes, at jeg slet ikke mere passer til den snævre Plads i Kolonnen. Selve Kolonnen synes jeg heller ikke er som før. Maaske, det er det store Antal "Ersatz"mandskab, unge Rekrutter og Frivillige, som siden i Fjor fra Tid til anden har udfyldt Hullerne i vore Rækker, der ikke passer sammen med de gamle Soldater. Knap nok Halvdelen af de oprindelige 240 Mand er tilbage. Jeg beslutter at liste ud af Geledet, og der er flere, der gør det samme. Vi trasker saa bag efter Kompagniet og naar hen paa Eftermiddagen til Villers sous Prey, hvor Kompagniet faar anvist Kvarter. Vort Frontafsnit er Præsteskoven, syd for Metz. Vor Kompagnifører, en aktiv Hauptmann, bliver Afsnitskommandør, og som saadan forlanger han efter en Undersøgelse af Forholdene, at de franske Stillinger skal stormes, da franske Minører har undermineret den forreste tyske Linje. Der stormes den 4. og igen den 8. Juli, og Mandskaberne inddeles til mange forskelligartede Opgaver. Jeg tildeles den 8. Juli en Brandrørtrop, som har til Opgave, med særlige Brandrør at ryge Franskmændene ud af Dækninger og Stoller. I Hælene paa vort Infanteri gaar vi frem mod de franske Stillinger. Den første Skyttegrav er tom, og der kæmpes længere forude. Den franske 7,5 cm Feltkanon arbejder nu paa Akkord og overstrør deres tidligere Skyttegrav med Granater. Efter Anvisning kaster jeg et hurtigt Blik til venstre og højre for at finde en Bølgeblikplade, der som Regel er Taget over Nedgangen til en "Minørstollen". Lidt til højre er der en saadan, som jeg iler henimod, forfulgt af de franske Granater. Om denne "Stollen" er besat, faar (119) jeg ikke Tid til at undersøge, da flere Granater slaar ned

omkring Indgangen. Min Entre bliver noget hovedkulds, og Bøssen vil, som altid, ikke med gennem den snævre Indgang. Den bliver udenfor og bliver ødelagt af Granatsplinter. Jeg selv tumler ind i det mørke Jordhul og kurer paa min Bagdel en halv Snes Meter i Dybet, til jeg naar Bunden. Her faaer jeg Tid til i Tankerne at skælde ud paa mine franske Kollegaer, der ikke, som vi er vant til, har lavet en ordentlig Trappenedgang. Jeg lytter i nogen Tid efter, om der er nogen hjemme i Lejligheden, men da alt er roligt, lister jeg mig forsigtigt fremad ind i Mørket og drister mig til at stryge en Tændstik. Som jeg har ventet, er der i Sidevæggen i smaa Nicher med passende Mellemlum anbragt Tællelys, som jeg paa min Vej fremad alle tænder. Jeg naar frem til Gangens Endepunkt. Her er udgravet et Sprængkammer med Plads til et Par Tusind Pund Sprængstof. Over Kammerets Bund staar et Par Tommer Vand, overtrukken med en Hinde, som stillestaaende Vand ofte har. Ved den ene Væg ligger en Bunke Sandsække, og deri saas Aftrykket af den Legemsdel, man sidder paa. Af trykket har den Vagtpost frembragt, der til Stadighed har opholdt sig her for at lytte, og til Tidsfordriv har han af blaa Syrenblomster, stukket forsigtigt ned i Vandet, dannet et Kvindenavn, sikkert den Kvinde, han holdt af og længtes efter.

Franskmanden er bleven vred for Alvor, og han overdænger det hele med Granater. Jorden gynger af Sprængningerne, og en ubehagelig, stadig Buldren slaar ned i Minegangen. Jeg forventer fransk Angreb, som dog udebliver, og hen paa Morgenstunden, da der er blevet mere roligt, lister jeg ud af min Hule og spejder i alle Retninger. Ene og forladt som jeg er, ved jeg intet bedre, end at søge hjem til mit Kvarter. Da jeg ankommer dertil, er Kompagniet opstillet, og Staben i Færd med at modtage Rapport om, hvad der er sket, og hvem der savnes. Jeg (120) melder mig hos Kompagniføreren "zur Stelle" og kommer straks i Forhør om mine Bedrifter og om Grunden til, at jeg kommer tilbage længe efter det øvrige Mandskab. Til min Forklaring om den voldsomme Artilleriild, der ikke var til at færdes ude i, forklarer Løjtnant Himmelsbach stilfærdigt: "Ja, det var jo en skrækkelig Ild", og hans Udsagn befrier mig for yderligere Forklaring. Løjtnant Himmelsbach, der ved Mobiliseringen blev indkaldt som Underofficer, er en meget særpræget Personlighed, faamælt og med en langsom og særegen Talemaade. I Civil er han Stadsbygmester, en fin og dannet Mand, og han behersker fremmede Sprog, jeg har flere Gange hørt ham berolige de franske Husejere, naar vi i Krigens første Maaneder, ofte ved Nattetid, tog deres Husrum i Besiddelse for at faa Natteteje. – Kompagniet begynder straks ud fra de nye Stillinger med Minørarbejde, ialt gravedes 14 Minørstollen", Det er et møjsommeligt Arbejde at hakke sig ca. 10 Meter ned i den haarde Kalkstensgrund. Arbejdsinddelingen er 8 Timers Arbejde og 24 Timers Ro, og Arbejdsydelsen er 80 cm fremad i 8 Timer for to Mand, der skiftevis bruger Hakke eller Stenbor til Sprænghuller, og at bære de løsnede Skærver op og ud. Arbejdet fortsættes Dag og Nat, og efter et Par Maaneders Forløb begynder det at blive livligt derne- de i 10 Meters Dybde. Vi kan høre vore Kammerater til Siderne. Dumpe Hakkeslag i lang- som Takt fra vore tunge Hakker og ind imellem andre lettere Slag i et iltet Tempo, det er de franske Minører med smaa, lette Redskaber. Snart begynder den underjordiske Mine- kamp med gensidige Afværgesprængninger, en nervepirrende Tilværelse og næsten som en Duel, siddende paa en Krudttønde med tændt Lunte af ukendt Længde. Ved en ny Inddeling af Kompagniet faaer jeg Peter Junker fra Haderslev til Arbejdsfælle og en ny Opgave af behageligere Art. Der skal bygges et Telefonrum og Opholdsrum for den vagthavende (121) Officer. Peter og jeg har Nattur fra Kl. 10 Aften til Kl. 6 Morgen. Før Afmarchen uddeles Post, og jeg faaer nogle Breve og et Par Eksemplarer af "Hejmdal". Ankommen til forreste Stilling og til vort Arbejdssted gaar Peter, der er en flittig Mand, straks i Gang og

svinger Hakken lystig. Jeg sidder paa det nederste Trappetrin og læser Breve og Aviser og lader Tankerne vandre til hjemlige Egne en Stund. Dog snart er de igen tilbage paa Stedet, og de brogede Billeder fra Frontlivet glider forbi. For Tiden kan mærkes udbredte Anstregelser blandt Mandskabet for at blive noget mere end blot Menigmand. Som Udtryk for mine Tanker faar jeg min Blyant frem og skriver med pæne, latinske Bogstaver paa Sidevæggens Rammetræ:

»Alle ville Herr'er være,
ingen vil paa Sækken bære.«

En underlig Lyd øverst oppe ved Indgangen faar baade Peter og mig til at spidse øren. Forude, saavel oppe som nede, har vi altid baade øjne og Øren paa Stilke: "H-y-y-i-s-ch!" lyder det langtrukket og efterfølges af et svagt Lysskær, der bevæger sig langsomt i Rundkreds. Hvad i Alverden er nu det? Maaske noget nyt Djævelskab, som Franskændene har udpønset til vort Fordærv. Forestillingen gentages nogle Gange og kommer hver Gang længere ned ad Trappen. "Aha", siger Peter, "det er Løjtnant Himmelsbach, der vil besøge os", og han undersøger, om Rammerne er sat korrekt og forsvarligt i. Nedrejsen gik for sig paa den Maade, at han først fra Trin til Trin flyttede Fødderne ned, og derefter trak Bagdelen efter sig, uden at hæve sig i Sædet, og derved frembragte han den underlige Lyd. Jeg faar i Hast to Sandsække fyldt med Skærver og kanter mig forbi Løjtnanten og forsvinder ud. Grundig, som Løjtnanten er, finder han selvfølgelig min Notits paa det underste Rammetræ, og hans Lommelampe belyser længe det skrevne. Lang (122) Tavshed og Grublen, men endelig lyder det fra Løjtnanten: "Junker, sagen Sie mir, was steht eigentlich hier?" Peter kommer til og tyder det skrevne og oversætter det til Tysk. "Haa - haa - haa!" ler Løjtnanten hjertelig, da han straks har fattet Meningen. Han udspørger saa Peter om, hvad det er for et ham ukendt Sprog, der har forvildet sig helt hernet i Præsteskovens Undergrund og undres vel endnu mere over, at der i den tyske Hær ogsaa findes Folk af denne Nationalitet. Dog nogen Afbræk i god Forstaaelse i den kommende Tid mærkedes ikke. Løjtnanten er en af de Skikkelser, der oftest dukker op i Erindringen. Desværre fik han begge Ben skudt i Stykker, og om han har overlevet det, ved jeg ikke.

*Iver Gemmer,
Bevtoft,*

Lützows wilde Jagd.

Major Stieff var en meget nervøs og kolerisk Herre. Naar han var i "Druek", galoppere-de han med optrukne Knæ og fægtede med Armene, saa det var en Gru at se paa. Bag ham red Staben, der bestod af 5 Mand. Vi skulde jo lade alle Tegn og Befalinger fra Majoren gaa videre, og det gjorde vi. Intet Under, at Major Stieffs Stab ved Divisionen kun hed Lützows wilde Jagd. Men en Gang gik det galt. Vi kom fægtende og gestikulerende i fuld Karriere uden at tænke paa, at Solen stod bag os og kastede vore Skygger som groteske, kæmpemæssige Skyggebilleder langt forud.

Hvad Majoren sagde, er ikke egnet til en pæn Bog.

Portbuen i le Transloy.

Af en sønderjysk Soldats Erindringer .

(123) . . . "Spader!" - "Var det Kongen, du spillede ud August?" – Jeg holdt de fedtede og medtagne Kort frem mod Lyset, der faldt ned i Hulen til os gennem Skaktens Aabning. Ak ja, - desværre saa det just ikke ud til, at de Kort, jeg havde paa Haanden, skulde kunne give "Stik" til mig. Nej, jeg har saa sandelig ikke Heldet med mig i Dag. Og, desværre har jeg saa ofte fanget den durkdrevne Rad, August, i at ville snyde i Kortene. "Hej -, Knacker! Du kan da vel for Pokker følge Kulør!" raabte Hartvig Harms og aabenbarede, at han sidder inde med "Trumf Es".

Aabningen oppe i Graven fordunkles, - en Mand er undervejs ned ad Skaktens Trappe; - jeg sidder næsten som i Blinde. At se, hvilke Kort jeg har paa Haanden, er mig nu ganske umulig. Tællelyset, som er anbragt ovre paa Hulens modsatte Væg, giver kun lige Lys nok til mine to Kammerater. Den lille, osende Flamme kastes hid og did i Hulens lumre Trækvind. "Ha-ha"! ler Feldwebel Walter Langbehn, der nu er naaet ned i Hulen til os. - "Naa, jeg kommer nok lige til Pas. Giv mig osse et Par Blade med, Knacker"!

Walter misser lidt med øjnene og griber efter Kortene, medens han sætter sig ned paa den ledige Ende af Bænken.

"Saa, Hartvig, nu kan jeg vel godt spille ud", siger Feldweblen, efter dog først at have faaet tre nye Kort. (124)

"Hør", sagde Walter, medens han samler Kortene og blander dem, "jeg kan forresten fortælle jer, at hele Herligheden her nu er forbi. I Aften Klokken elleve skal vi rykke frem til Afsnittets anden Stilling. – Nu ved I det!".

"Det var da osse Pokkers!" er der en eller anden, der brummer fra et af Lejerne, der laa gemt i Mørket inde i Hulens Baggrund.

"Ja - to friske", raaber Hartvig Harms "men helst lidt bedre, end de to, jeg smed", tilføje han og saa over paa Feldweblen.

"Naa - saa, man kan altsaa ikke lade os i Fred længere", siger Christian Thomsen. Han pakker stille sine Skrivesager sammen. Christian har nu alligevel tabt Traaden og Lysten til at skrive videre. Ja, her havde man nu siddet saa rart sammen. Man havde talt om de sidste Nyheder derhjemme fra - havde læst i Aviserne -, der dog allerede var otte Dage gamle. Eller man havde, som saa ofte før, set paa Billeder eller Fotografier af Familien, eller af de mange gode Venner og Bekendte, som man delte Lod og Kaar sammen med. "Pokker skulde da osse staa i den forbandede Krig!" siger Christian Thomsen. Han sukker dybt.

"Ja, den forbandede Krig! Gid den snart maatte være forbi!", siger jeg - og tager det sidste Stik hjem paa Hjerter Es. Jeg har ingen Lyst til at fortsætte med Kortspillet. "Hør, Karl Mohr, har Du Lyst til at spille i mit Sted, saa kan Du nu faa min Plads; jeg gider ikke mere!" Langsomt stiger jeg op ad Nedgangen. Oppe i Graven er det saa dejligt friskt. Vinterhimlen er i Dag klar og blaa. Solen, der nu staar lavt i Vest, sender sine kolde Straaler ned til mig i Graven. – Det fryser allerede helt godt; men hvad, vi kan vel snart heller ikke vente andet paa denne Tid af Aaret. Vi har i Dag den 19. December 1916. Jeg vender mig og gaar bagud af Graven. Her sætter jeg (125) mig ned paa Pinden over Latrinen. Dunstbølger fra Affaldsgraven i Forbindelse med den anvendte Klor kildrer snart min Næse.

Aa, ja, hvor mange "Latrinen-Parolen" og andre dybsindige Historier og Ting er ikke blevet fortalt eller drøftet, naar man sad sammen med en eller flere Kammerater paa "Pinden", enten det var her eller der bag Fronten. Langsomt stiger jeg op paa Toppen af Bakken bag Reservegraven og har herfra en glimrende Udsigt ud over den omkringliggende, sønderskudte og oprodede Egn.

"Hej, du Knacker! Hvad laver du der!", siger den lille Louis Meier. Han er Alarmpost nede i Graven. "Kom hellere ned, før du faar et Stykke Jern i Planeten!" - "Ja - ja, Louis, det gaar sgu nok", siger jeg og staar snart oppe paa Toppen og ser mig: rundt.

Dernede til højre ligger Byen Barastre eller rettere Ruinerne af den, for andet er det nemlig ikke mere. Vi laa nede i Byens Kældre det første Døgn under vort Ophold her. Hyggeligt kan man just ikke sige, at det var dernede. Englændernes Granater rodede svært op i Ruinerne. Man skulde nok, saa vidt det var gørligt, holde Næsen inden Døre. Uden større Sorg forlod vi den sammenskudte By og flyttede herop i Reservegravens dybe og temmelig sikre Huller.

Netop nu slog et Par Granater ned i Ruinerne. Store Støvskeer rejste sig højt mod Himmelen. Blaa. Ruinerne giver snart ingen Genlyd mere fra Eksplosionerne.

Bagved mig, ovre fra højre, lyder der et Par svære Drøn. Det er et Marine-Batteri, som staar der ovre, vel nok en 2-3 Kilometer borte. Det faar nu "Dunst", som vi kalder det her. Eksplosionerne ruller hen over den tilsyneladende døde Egn. Et Par vældige Jordfontæner rejser sig himmelhøjt derovre. Den lille By ser ogsaa ret medtaget ud.

(126) Jo, jo, man har det heller ikke helt rart ved Artilleriet, der er opstillet i ikke alt for lang Afstand fra vore forreste Infanteristillinger.

Jeg retter mit Blik fremad. Der ude ligger altsaa Byen eller rettere Ruinerne af Byen Le Transloy, som vi i den kommende Nat skal passere. Jeg ser kun sønderskudte Ruiner, blandt hvilke enkelte Gavle og sønderbrudte Murpartier rager frem. En Klat bladløse Træer ses ogsaa der. De tre Kilometer frem til Byen synes at være et eneste stort Morads med talrige vandfyldte Granathuller. Hist og her ser jeg Resterne af en ødelagt Pigtraadsspærring samt Resterne af knuste Køretøjer, der rager op af Moradset. - Hu-ha! - Det vil sikkert ikke blive en helt rar Spadseretur, som vi i den kommende Nat skal foretage.

En engelsk Flyver kommer brummende. Han synes at have Ærinde her. Bagfra brager en Salve op mod den dristige Flyver, der nu nærmer sig. "Syv-komma fem'erne" bjæffer arrigt, hvide Uldtotter omsværner snart den næsvisse Fyr. Han slaar et Sving ud til Siden og dykker nu elegant ned og - er atter ude af Skudlinjen. Nu kommer han igen nærmere. Jeg ved, hvad det gælder, Observation! Jeg stiger ned fra mit luftige Stade og er snart nede i Gravens Sikkerhed.

Bum-bum-m! Der har vi allerede Englændernes første Hilsen. Granaterne, Prøveskudene, som de kaldes, gik nok alt for langt. Deres Maal var Batteriet, som staar omkring 150 Meter bagved os. Flyveren ligger nu lige over vore Hoveder. Han udskyder nu en fem-seks blankskinnende Kugler, Signaler til det engelske Batteri, hvis Granater nu stryger med et kort og uhyggeligt Pust lige hen over Gravkanten, saa de af Kammeraterne, der har Vagten, bliver lidt blegere end sædvanligt om Næsen. De stiger ned fra deres Poster. "Dækning!" - I Luften svirrer det med Granatstumper. Blykugler fra (127) Shrapnelgranaterne kommer med Brum gennem Luften og "Ku-ku-ku-r-r-ur" kommer et Tændrør hylende og klasker i Jorden i kort Afstand fra os.

Jeg har nu ogsaa faaet nok og forsvinder ned i Jordens Dyb. Nede i Hulens Sikkerhed sætter jeg mig tilrette og faar fat i Skrivetøjet. Posten gaar væk herfra med Proviantkolon-

nens Mandskab, der i Aften kommer med Brød og den længelsfuldt imødesete Middagsmad.

Natten er mørk og kold. Sorte Skikkelser dukker op af de mange Jordhuler. Vi ligner Trolde med Pukler paa Ryggen. Det er Stormoppakningen.

Vi vælter os op paa Gravens Kant og tager Opstilling paa Marken ovenfor Graven. Hist og her høres der en Gaben. Mange af os har lige før Opbruddet taget sig en Skraber. De staar nu og gaber og bander højlydt i Kulden. Beskyttelsen bliver fjernet og fem skarpe Patroner glider med et Knald ned i Geværrets Kammer. Saa er man parat. Uroligt staar man og tramper i det slagte Pløre. Der ventes og ses med en vis Gru forud. Det brager og knalder ganske livligt derude. Lyskugler farer op mod Himlen og oplyser i kortere eller længere Tid Omgivelserne. Særligt de franske Lysraketter hænger længe i deres Silkeskærme og gør næsten Nat til Dag. Pludselig er de slukket og da er det rigtignok atter bælgmørk Nat.

Jeg ser ved Skæret af en Lyskugle, at Klokken er fem Minutter over elleve. Nede fra venstre høres der nu svage Kommandoer. Det er vort niende Kompagni, der kommer dragende forbi. Jeg hører, hvorledes man endnu taler sammen, men ser kun Kammeraterne som mørke Skygger glide forbi mig frem gennem Natten. Som en sort Streg ses de lange Bærestænger, som en Mand i hver Gruppe er forsynet med, rage op i Luften, op over Soldaternes hjælmlædte Hoveder. (128)

"Fremad

Hos os hedder det nu: - "Hæng om" March!"

Vi stiger ned paa det, man her benævner som Vej og følger lige i Hælene paa det forangaaende Kompagni. Det Islag, som ligger paa Jorden, gør Gangen tung. Man prøver at ramme i den foregaaende Kammerats Fodspor. Men selvfølgelig er dette lettere sagt end gjort. Hvor er dog Marken dyndet og opblødt. Vand og Mudder kan let gaa ned i vore Støvler. Heldigvis har de fleste af os forudset dette, og vi har derfor pakket vore Ben ind i Klude eller Sandsække eller vi har viklet dem ind i Tøjstrimler, som vi har lavet af faldne Kammeraters Kapper. Jo, vi gamle Soldater ved nok at gardere os mod den Slags Ubehageligheder. Her maa man sandelig hjælpe sig, som man kan. Snart viser det sig, at Gruppeinddelingen kan være god nok, men bare ikke her. Her gik det snart ud over Inddelingen. Kompagnierne trak ud paa Linje for at omgaa Forhindringerne og de mange Granathuller.

Jeg havde tænkt at anvende min lange Bærestang til Reservebaaren som en Slags Springstok, som jeg havde set blive benyttet derhjemme paa Sønderjyllands Vestkyst. Men nær havde jeg sat min Stang til under Forsøget. Mine Ben stak alt for dybt i Mudderet. En eller anden Befalingsmand spurgte, om jeg var blevet saaret eller om jeg var syg.

– Forude hørtes et Hyl og et vældigt Plask. Heldigvis var det kun en Mand fra vor første Deling, der var dumpet ud i et vandfyldt Granathul. Men med min lange Bærestang fik vi snart Kammeraten bjerget op paa det tørre igen. Videre fremad igen. – Man maatte jo ikke tabe Forbindelsen med de forangaaende Kammerater. Ogsaa Fritz Duffelmann maatte rystende af Kulde og drivende af Vand, tænderklaprende videre. – Bare ingen unødvendige Standsninger. (129)

Hui-i-i-Ping -! Geværkulgerne hørtes nu fløjte i Luften og B-r-r-rang! En Salve eksploderede over vore Hoveder. Shrapnellernes Indhold af Blykugler klasker ned omkring os. Men heldigvis bliver der ingen af os ramt. Ved Spektaklet bliver et Par af Soldaterne fra vor sidste Opfyldning bange. De skrider op, og der kræves en kraftig Tiltale, før de atter bliver beroligede.

Forude falder nu en Mand. I Skæret fra en Lyskugle ser jeg, at den uheldige er den nye Løjtnant, som førte vor første Deling, Løjtnant Hass. Han er væltet over et Feltbanespor, der her laa gemt under Overfladen og derfor var usynlig. Han famler nu bandende rundt Mudderet efter Staalhjælmen, som han har tabt ved Faldet. Et Glimt fra hans Lommelygte falder ud over det vandfyldte Terræn.

- "Menneske dog -! Er du da gaaet helt fra Forstanden", raabte Feldwebel Ahrens, og saa slukkes atter Lyset. Løjtnanten er atter kommet paa Benene. En Mand har fisket hans Staalhjul op, og Løjtnanten sætter den atter paa sit Hoved med det Resultat, at han giver et nyt Hyl fra sig. Han har faaet en Del Mudder med op paa Hovedet.

Men nu hedder det: - "Fremad igen". Forbi Rester af Tipvogne og Hestekøretøjer med sønderrevne Hestekadavere gaar det. To Mand kommer dinglende med en saaret Kammerat paa Baaren mellem sig. Snart kommer der flere. Alle stønnede de over dette tunge Arbejde det er, at slæbe saarede Kammerater tilbage. Nogle af de Saarede klager sig ganske forførdeligt. Gud ske Lov! - Nu var vi naaet frem til Le Transloys Ruiner. Vi faar atter fast Grund under Fødderne og klumper os pustende sammen under et gennemhullet Jernbliktag. Vi staar her foran en stor Beton-Understand, hvori der findes Forbindingsstation, Telefon og Munitionsdepot m. m.

(130) Kasser med Haand- og Geværgranater samt Infanteriammunition bliver fordelt paa de forskellige Grupper. Jeg ser i et Glimt fra en Lygte Walter Langbehn staa med en Pakke Signalpatroner under venstre Arm. I den højre Haand holder han den tilhørende svære Signalpistol. Han ser i dette Øjeblik ikke ulig ud som en af de gamle Lejrsoldater fra gamle Dage. Et stort, kraftigt Fuldskæg gjorde Billedet fuldstændigt. Nogle Kammerater griber fat i Kassernes Hanke. Og saa hedder det atter: "March - Fremad"! - og ud gennem en Port gaar det.

Her passerer vi Peronne-Bapaume-Vejen. Lige midt i Vejbanen ses der et vældigt stort nyt Granathul. Kolonnen maatte bøje udenom for at komme ned til Vejen, der fører ud mod Fronten. Nogle af os skyder en Genvej, og maatte derfor vente paa Kammeraterne med Kasserne. Jeg ser mig tilbage. - Nej, se! sikke dog en dejlig Portbue. Hvor den dog skinne- de saa lys og hvid, som den nu lige blev belyst af en Lysrakete. - Aa - Du dejlige Bue, saa fager og hvid! -, Ja, Portbuen ser saa fredelig ud i al denne Vederstyggelighed og Elendighed. Byen her er en knust og dødsdømt By. Jeg tror, at det eneste Levende, der er tilbage i Byen, er - Rotterne. Ingen Mennesker kunde mere finde et Skjul her i disse Ruiner, der kun for kort Tid siden havde huset glade og lykkelige Mennesker. Men det eneste, der sang her, var Kuglerne, der fløjtede henover og omkring os og slog mod de brudte Ruiner. Det er ogsaa den forbandede Krig, der er Skyld i dette Ødelæggelsesværk!

Der blev skiftet ved Kasserne, og videre gik det ned gennem Byen ad Stien, der engang havde været en bred og pæn Gade. Hist og her ligger et Bundt Tøj - Menneskelig. Men bare Fremad!

Holdene var naaet ud af Byen. Man drejer ind i en Hulvej til venstre for Vejen. Der flokkedes vi atter og stod saa stille. Kasserne bliver sat ned paa (131) Jorden, og man aandede befriet op. Mine Ben ligefrem rystede under mig. Et Par af Kammeraterne falder ganske stille om og bliver liggende. Over vore Hoveder farer hvæsende Granater, og Kuglernes Fløjtekoncert lyder ganske lifligt hernede hos os, der i Øjeblikket staar godt dækkede mod disse sidste.

"Videre"! bliver der raabt. Vi naar frem til en overdækket Plads. Kasserne bliver stablet op paa den ene Side af Pladsen. "Følg efter"! bliver der raabt. Nede i Baggrunden findes der

en skraat nedadgaaende Gang med høje Trappetrin. Som "Mørkets Dæmoner" kommer vi nu glidende ned imod Afgrunden. – Latter -! Ja, sandelig; det er en af de mørke menneskelige Væsener, der har udstødt en befriende Latter. Man er atter glad! – Livet er dog dejligt, selvom det kun bliver skænket en i smaa, bitte Bidder.

Den blafrende Flamme, der havde oplyst vor Nedfart, har vi nu naaet. – Vi staar paa Bunden af Kalkhulen. foran Le Transloy. Som kaade og glade Børn staar vi alle der og venter. Paa hvad? Jeg ser endnu Walter Langbehn for mig, som han den Gang stod dernede i Kalkhulens sikre Dyb. Hans øjne lyste saa glade ud gennem hans Pryd, hans smukke brune Fuldsæk.

Ja, du herlige Tilflugtssted! – Du dejlige Hule! Hvor meget har Du ikke set af Sorg og Elendighed og - Glæde! Hvis disse dine Vægge kunde tale -!

Helt fra den Tid, da de franske Hugenotter maatte flygte fra deres Hjem og Arne paa Grund af deres Tro, vil du kunne fortælle. Her i dit Gemme fandt de stakkels forfulgte Franskmænd et Skjulested og bjærgede saaledes Livet.

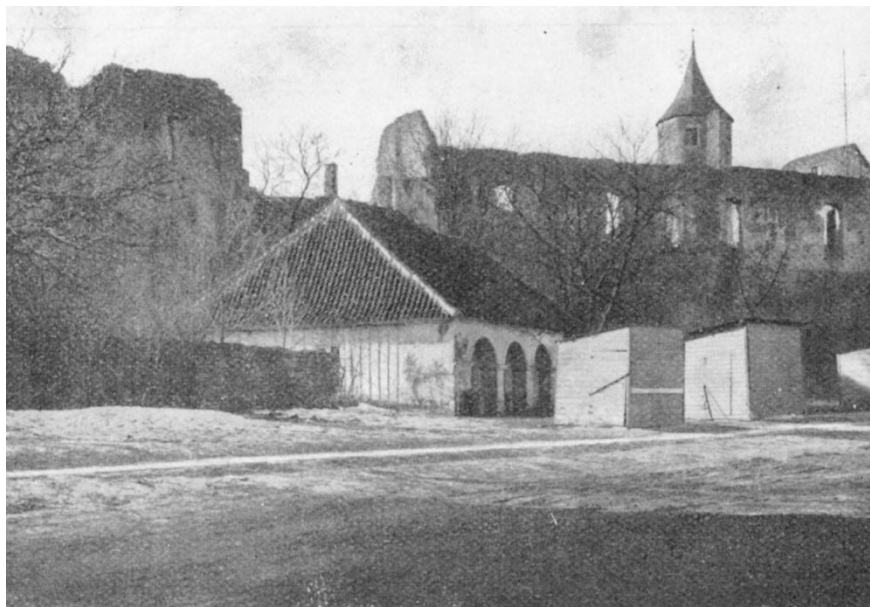
I vore Dage har Franskmænd ogsaa søgt Ly hernede. Det var i Begyndelsen af Krigen, dette skete. En fransk Bataillon var søgt herved. De undgik Døden, men ikke - Fangenskab!

(132) Kalkhulen, eller var det Kridt, den bestod af, var en lang Gang, ud fra hvilken der var lavet Huler ud til Siden. I Midten findes der en større aaben Plads. Her var det 4, maaske 5 Meter, op til det hvælvede Loft. Oprindeligt havde Hulen kun haft to Opgange; men under Krigens Forløb, havde tyske Pionerer lavet to nye Opgange. Dog var den ene af Opgangene senere blevet ubrugbar. En Granat havde ramt den, saa den var styrtet sammen.

Foruden de to nævnte Opgange havde Pionernerne ogsaa lavet en hel Serie nye Kamre, saa der var god Plads hernede, ca. 25-30 Meter nede under Jordens Overflade. Seks Kompagnier (omkring 1000 Mand) samt Folk fra Maskingeværafdelingen, Telefon, og en Del Sanitetssoldater laa for Tiden her i Hulen, der hørte ind under 2. Stilling.

Kompagniet trak nu hen langs Gangen og besatte de forudbestemte Huler eller Kamre. Vi er 16 Mand til en af de nye Kamre. Et Stykke Lærred, der udgjorde det for Dør, bliver slaaet til Side og vi træder indenfor i Hulen. Ved Lyset fra en Lommelygte finder vi os tilrette. Et Tællelys bliver tændt og kaster snart sit matte Skær udover det tavse graa Rum. Hyggeligt er det just ikke her, men saa velgørende, dejligt roligt. – Ikke en Lyd høres. Gevær og Oppakning bliver stillet eller lagt op mod Væggen. – Vi kaster os saa, saa lange vi er, ned paa det bløde Leje for bare at hvile lidt efter den anstrengende Tur. Men, - om Forladelse, Lejet er blødt, altfor blødt. – En tyk Kridtsky rejser sig øjeblikkelig fra Gulvet og faar os alle til at nyse, og det bliver omtrent mørkt i Hulen. Lidt efter lidt finder vi alle ud paa Gangen igen. Man staar her og nyser og ler, eller man - smaaskændes Støvet har nu atter lagt sig paa Gulvet - eller hvor det ellers behager det at lægge sig. Vi overdækker Gulvet med vore Teltlærreder. Og - forsigtigt lægger vi os (133) atter ned. Hist og her stiger der en lille Sky op. Men - skidt med det. Snart ligger vi alle og sover. – Aah ja, bare sove!

.... Der var en, der kaldte. – Jeg ser mig rundt i det mørke Rum, Tællelyset er forlængst brændt ned. Kun Skæret fra Lyset ude paa Gangen gør, at jeg kan orientere mig. Længere nede paa Gangen bliver der igen raabt af Feldweblen. - "Saa Kammerater! – Nu vaagner vi op igen". "Ah-h-ja", - man gaber og strækker sig og - vaagner efterhaanden op. Hist og her bliver en "Hindenburglampe" tændt. Man ler og snakker atter. Madposen kommer frem, og man begynder at fodre. – Man faar sin Davre.

Den danske Berg i Reval

Nyt hjemmefra

Juleaften i Fangelejren

Mindesmærke ved Ypern over 60.000 faldne og saarede
engelske Soldater

Jeg ser paa Uret. – Klokken er allerede 9. Oppe paa Jorden er det sikkert allerede Dag igen. Hernede hos os er det jo altid Nat, i det mindste kommer der højst en ganske svag Lysning hened. Tæppet foran Døren bliver nu slaaet til Side og Feldwebel Walter Langbehns leende Ansigt kommer til Syne indenfor Lyskredsen. – "Hvordan er det gaaet Jer? Har I kunnet sove?"

- "Naa" - "Jo" - "Nej"! lyder det fra forskellige Sider. - "Kridtstøv". - "Ja, det forbandede Møg"! - "Henne hos det "Niende" er det meget værre. – Der er det forfærdelig fugtig, saa I maa s'gu ikke klage", siger Feldweblen og ser sig rundt i Kredsen, som om han savnede nogen.

- "Ja", siger han nu, "er der forresten to Mand, der vil melde sig frivillig, saa kom med mig".

– Frivillig til Tjeneste? Kvad Katten skulde nu dette betyde. Det kunde være strengt nok at maatte udføre et Arbejde, men at melde sig frivilligt? Nej. aldrig i Livet! saa dum er man da heller ikke. Hvordan kunde Walter ogsaa komme paa den tossede Ide. Alle i Rummet tier. Feldweblen har bedømt Stillingen ganske rigtigt. (134) Han lader Tæppe falde og vil gaa til den næste Hule. Men da siger pludselig Hein Hansen: "Hør, Walter, du skal ikke gaa alene. – Jeg gaar med"!

Hein ser over paa mig, jeg forstaar ham og siger: "Jeg osse" og rejser mig op og tager mit Tøj paa. Snart trasker vi bag efter Feldweblen hen ad Gangen og staar lidt efter inde i Kaptajnens og de højere Befalingsmænds Hule. En Karbidlampe kaster sit klare Lys ud over Bord, Stole og Bænke, som Hulen her er forsynet med. Hausmann selv sidder i en magelig Lænestol. Han nikker bare hen til os, da vi træder ind og forsøger en Hilsen. Jeg ser, at Kaptajnens Ansigt er meget snavset, og med Hænderne stod det heller ikke bedre til.

Hausmann ser atter hen paa os og siger saa: "Naa, det er Jer to, der skal være "Luftmænd"! - "Hør, Martens, skænk først de to Kammerater en ordentlig Snaps, før de gaar til det vanskelige og svære Arbejde"! "Luftmænd"? – Hein og jeg kigger paa hinanden. Bare vi nu ikke kommer til at forlade Hulen, tænker jeg. – Satans osse at man kunde være saa dum!!! Men Rommen, den vilde vi i det mindste have. Martens kom med en Romflaske fra Baggrunden. Hvor Liggepladserne er, ses utydelige i Halvmørket. Vi holdt vore Bægre frem.

- "Hør, Hannes", du giver dem vel en ordentlig Snaps - hvad? "Jo, jo, Hr. Kaptajn, det skal blive besørget". Han ler og skænker os vore Bægre fulde.

Vi ler stille og lader Bægerets Indhold løbe ned gennem Halsen. - "Ah, aah"! – Hvor det varmer i hele Skroget. Lidt efter vandrer vi ganske fornøjede hen ad Gangen sammen med Feldwebel Walter.

Henne ved Hulens ene Opgang staar "Luftfornyelsesmaskinen". Vi standsede og ser paa Arbejdet. Tilsyneladende ser det ud til, at de to Mænd fra niende Kompagni har deres Mas med at slæbe Maskineriet, der er forsynet med to Sving, rundt. Men, mon den virkelig gik saa (137) tungt? "Ja, der ser I saa Uhyret. Naar de to Kammerater fra vort niende Kompagni er trætte, saa er det Jer Tur til at dreje paa Lirekassen. Men," siger Feldweblen smørret "gør det nu ikke for galt, saa der gaar Ild i Maskinen, - det vil være ubehageligt for os alle tre. Jo, det er sandt, - Smøreolie kan en af Jer let finde henne hos Martens. – I forstaar mig nok", siger Feldwebel Walter Langbehn og fjerner sig.

Maskinen gik som den var smurt. – Ganske let gik den. I Hulen, hvori vi har indrettet os, sidder der nu for det meste tre Mand, der spiller Kort, medens den fjerde Mand altid, eller dog for det meste, staar og drejer paa Maskinen. Vi fire Mand passer os selv og deler

kammeratlig Arbejdet og - Rommen - imellem os. Hvad Kammeraterne foretager sig, ved jeg ikke. Det angaar jo ikke os.

Men der er et Ordsprog der siger: "At det gode varer sjældent ret længe". – Det kommer ogsaa til at passe her. Tre Dage, tre herlige Dage, saa er det forbi. – Maskineriet staar stille. Bataillonen drager ud for at afløse de dødtrætte og udslidte Kammerater, der ligger i deres usle Huler ude i Helvedet foran.

De herlige Dage i Le Transloys Kalkhule er forbi.

Juleaften kom. Hjemme gaar man nu mod den festlig oplyste Kirke. Klokken ringer og under Orgelbrus istemmer Menigheden de kære, gamle Julesange. - "Et Barn er født i Beth-lehem " og andre.

. . . Vi sidder her fire Kammerater og kryber sammen i en simpel og faldefærdig Jordhule. Walter Langbehns Kone har sendt ham et lille Juletræ. Ja, det var kun et Par Grene lavet af Traad og grønt Papir. Og Træet er pyntet med to smaabitte Lys, som Walter nu faar tændt. Nu stemmer Feldweblen i med en Julesalme. "Stille Nacht, heilige Nacht" toner snart op fra Hulens Dyb og blander sig der med Kuglernes Fløjten og (136) Granaternes Brummen og Bragen. – Natten er festligt oplyst. I Skæret fra de smaa blafrende Flammer synger vi dybt rørte, og med mere eller mindre rustne Stemmer, den ene Julesalme efter den anden.

Jeg ser mig rundt i Kredsen, alle er saa dybt bevægede. Jeg tror endda, at jeg ser noget fugtigt i Walters øjne. Taarerne løber ham ned i Skægget. Ja, vi har nok Taarer i øjnene alle fire. Vi trykker hinandens Hænder og siger: "Glædelig Jul"!

27. December 1916. Natten er mørk og kold. Fra Himlen daler langsomt den fineste, hvide Sne ned. Myriader af Stjerner blinker ned til os. Vi er blev en afløst igen. De graa, tavse Skygger glider op gennem Le Transloys Ruiner. Ingen agter paa den Hysten og Fløjten, der lyder omkring os. Bare afsted, fremad mod det Sted, hvor Frelsen venter os.

Forude dukker der i Mørket noget hvidt frem! Portbuen, bag hvilken Livet atter begynder. Ja, Livet, som vi dog alle elsker endnu.

Portbuen holder endnu trods svære Beskadigelser. Den er som Porten mellem Liv og Død. Og vi skynder os at smutte ind bag dens Bue.

6. Januar 1917. Efter at have tilbragt en halv Snes Dage bag Fronten er det igen forbi med Hviledagene. Kompagnierne har atter faaet tildelt nyt Erstatningsmandskab. Kompagniernes Kampstyrke er atter sat op til 70 -80 Mand.

Det er en kold, graa Vintermorgen, da vi atter bestiger Toget i Rieu y og igen kører vi ud mod Fronten. Da vi naar frem til Byen Harringcourt, kører Toget ikke længere. Vi kommer af Toget og videre paa vore Ben. Da Mørket kommer, er Bataillonen naaet frem til Barastre med dens dejlige og lusede Kældre, som vi atter slog os ned i. Næste Aften bliver vi her alarmeret. Vi maa (137) straks af Sted, ud for at afløse Regimentets første Bataillon, der allerede har lidt en ilde Medfart. Resterne af Bataillonen maa straks trækkes ud af Ildlinjen Kompagnierne vader atter i Mulm og Mørke hen over Markerne mod Ruinerne af Byen Le Transloy. Foran Byen gaar det nok haardt til, ser det ud til. Mine Kammeraters Bøsser og Hjælme blinker i Lysskæret forude.

Hele Vejen herud har det regnet. Tøjet er næsten gennemblødt, og fra de tunge Kapper drypper Vandet ustandseligt. Vore Støvler, der efterhaanden er bleven noget medtagne, kan nu ikke længere holde Fugtigheden ude. Særlig var det galt med Erstatningssoldaterne, der nu kun har "Papstøvler" paa. Man faar vaade Fødder og man faar Fødderne ødelagt. Ja, selv vor Tobak gaar det ud over. Den nye Løjtnant, der førte Kompagniets første Deling, klager

over, at han har faaet en hel Æske Cigaretter ødelagt af Fugtigheden. Kammeraterne gaar ligefrem og bander over al denne paatrængende Regn og Væde. Nu staar vi da atter under det gennemhullede Tag i Le Transloy. Ammunitions-kasser med mere bliver fordelt, og Turen gaar videre, ud gennem Porten. Atter er vi ude i Dødens Rige. Det lader ogsaa til at "Tommy" i Nat er generet af Regnvejret. Skydningen ovre fra Englænderne er i Øjeblikket en Del afsvækket. Kun hist og her falder der en Granat, der fa ar os til at fremskynde Farten ud af Byen.

Folkene fra den sidste Erstatning klager sig højlydt over det hurtige Tempo, og de store, for disse gamle Mænd, alt for store Anstrengelser.

Man skraber nu Bunden for brugbart Menneskematerialer derhjemme i Tyskland!

Vi er naaet frem til Udgravningen ved Kalkhulen og hviler os lidt her. Snart gaar det videre, ned gennem Kirkegaardsalleen forsvinder snart det ene Kompagni (138) efter det andet. Gennem en Mur af springende Granater gaar det frem for at besætte de forudbestemte Pladser og Stillinger i Forsvarsafsnittet.

Kompagniet er sluppet ud til Kirkegaardsstillingen. Vi har kun mistet 1 Mand undervejs, hvilket maa siges, at være billigt sluppet. Skæbnen vilde, at vi nu allerede i levende Live blev - bisatte, et muret Gravkammer bliver vort foreløbige Opholdssted. Vi er fem Mand, der deler denne herlige Hule sammen med to smukke Egekister, der indeholdt Benresterne af en agtværdig fransk Monsieur og hans Madame. Kisterne, der staar og tager megen Plads op i Kammeret, bruger vi som Borde. Den næste Formiddag, mens jeg er fraværende, slaar en Granat ned i Nærheden af Hvælvingen. Under den Rystelse, som fulgte efter Eksplosionen, brød Skammelen under Fruens Kiste sammen. Kisten falder ned, og Indholdet trimler ud over den paa Gulvet liggende Hein Maas. Hein bliver lidt bleg om Næsen, udstøder et Brøl og farer op fra Lejet paa Gulvet. Han staar og stirrer først lidt paa de møre Ben, og saa siger han: "Hør. Jubelski! – Vi maa have Møget lempet udenfor. – Hjælp mig!" Da jeg kommer tilbage fra Turen til Kompagnichefens Hule, finder jeg, at der var foregaaet en hel Del Forandringer inde i Gravkammeret. De to Kister staar paa Gulvet, tømte for deres Indhold, som man uden nogen videre Højtidelighed har smidt op paa den sønderskudte og oprodede Kirkegaard. Jeg kigger paa de to grinende Kammerater, der nu ligger udstrakte og nyder Livet i de bløde polstrede "Senge". Selv en violet Silkehovedpude mangler der ikke.

Otto Zimmermann ligger og leger med en smuk, lang Guldkaede. "Den fandt jeg blandt Kvindens Ben, altsaa hendes Gave til mig" siger Otto og holder Kæden frem, saa jeg kan beundre den. - "Tyve - Ligrøvere og – (139) Gravskændere"! siger jeg og sætter mig ned paa den endnu - hele ~Skammel.

"Pah - hva"! raabte Jubelski. - "Husk dog paa, at det er Krig!"

Ja, det var jo ret nok, hvad min Kammerat sagde. – Det er jo Krig. Ja, og det levnede Kistelaag er dejlig som Bord til at spille Kort ved. "Glem bare ikke dette, Knacker", sagde Otto Zimmermann leende. Jo, man kan vel næsten sige, at vi stakkels lusede Mænd bor ganske komfortabelt her i det rare og temmelig sikre Gravkammer. Hvis der bare intet andet havde været i Vejen. Det er en mørk og stormfuld Januarnat. Kompagnierne er atter paa Vandring, ud for at afløse vore trætte Kammerater, der ligger ude i de elendige Huller, som man benævnte som 1. Stilling. Ja, hvad skal man egentlig skrive om disse Dage, der blev til Uger. Man ligefrem saa, at vi var glemte herude i vore Huller, hvor Døden overalt lurede paa os.

Den 19. Januar. Jeg har haft Held til at faa et Saar, saa jeg kan komme tilbage fra dette Helvede, Tilintetgørelsens Ligmark.

"Ja, du kan sgu sagtens være glad nu, Knacker, nu kommer du da foreløbig ud af Skidtet"! siger Feldwebel Walter Langbehn for ligesom at trøste mig lidt. Jeg har nu faaet hele Hovedet indviklet i Bandager og kan derfor kun se ud gennem et Par Huller. Jeg ser paa mine gode Venner og Kammerater, der deltagende staar og ser til, medens de alle tilsidst trykker min Haand til Afsked.

Jeg ser mig endnu en Gang rundt i den lille Kreds af unge og ældre Mænd, mine Kammerater, som jeg nu gennem kortere eller længere Tid har delt vore faa og fattige Glæder sammen med, for ikke at tale om Sorg og Savn. Feldwebel Walter Langbehn er en af dem, som jeg længst har været sammen med. Hans Ansigt er furet og (140) hærget, og hans kraftige Fuldsæk har nu faaet isprængt en hel Del graa Haar.

Aa, ja, stakkels Venner, kære Kammerater! – Nu skal vi skilles. Jeg føler, at Forbindingen bliver fugtig. – Maaske var det dog bare Blodet fra mit Saar, der foraarsager dette! - - -

"Halløj - Knacker!" kalder Albers, Sanitetsunder-korporalen. Jeg vinker for sidste Gang ned til mine Kammerater, der staar nede i Graven foran Forbindingahulens Nedgang. "Farvel -:- farvel!"

Hen over den sørgelige Ligmark slæber den lille Skare af saarede Soldater sig tilbage. Granaterne kastede os til Jorden, saa de Saarede, der laa paa Baarerne eller i Poserne, lider ofte en ilde Medfart, og de klager sig ofte højlydt over de mange Stød og Knubs, som de faar.

Hulvejen er endelig naaet. Bærerne sætter stønnende Baarerne ned paa Jorden. Her i Kalkhulens Dækning aandede man atter op. – Den værste Tørn er overstaaet. Lægen giver alle os Saarede en Indsprøjtning mod Stivkrampe. Og saa gaar det atter ud af Hulens sikre Dækning. Snart drager den lille Skare op gennem Byens Ruiner. Jeg gaar som i Søvn, maaske er det Blodtabet, der bevirkede dette. Jeg føler mig bare saa veltilpas. Vi naar atter frem til den store Landevej, der gaar gennem Byen. Og - der dukker atter den kære Port frem af Mulmet. En Lyskugle oplyste den i et Øjeblik.

Men hvad er det? – Portbuen er borte! – Og vi vader hen over dens smuldrede Kalk og knuste Sten. – Vi er atter i Sikkerhed. Vi er atter naaet om bag den Port, der næsten for mig og mine Kammerater stod som Porten mellem Liv og Død. Vi var atter vendt tilbage til de levende Menneskers Land, til Livets Land.

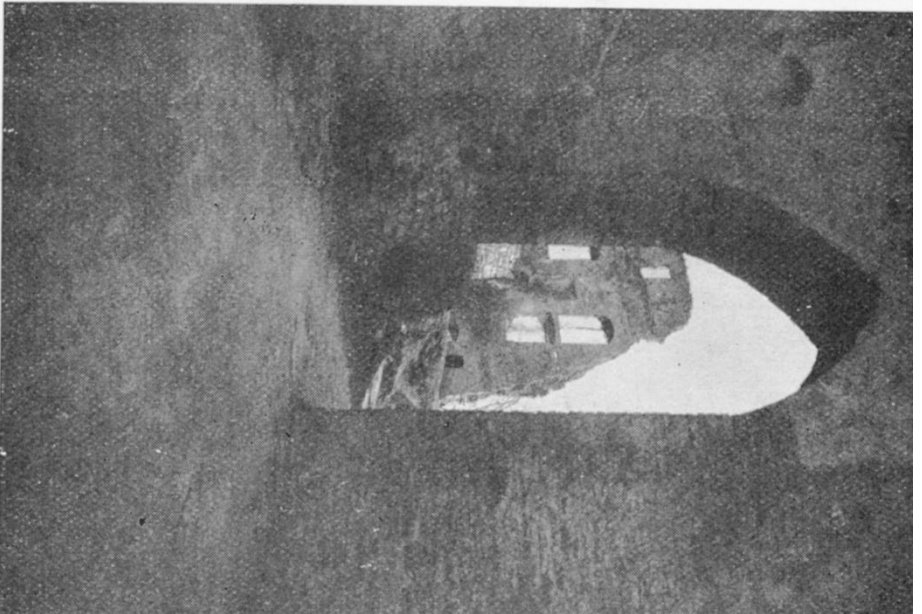
Men Portbuen i Le Transloy er ikke mere! – Den ligger i Grus

Niels H. Lustrup.

Kartoffelskreller

Borgruin i Reval

Kammerat Anton Houborg,
70 Aar

Den 23. Juli i Aar fyldte Kammerat Anton Houborg 70 Aar, og ved en Sammenkomst paa Harmonien i Haderslev Søndag den 26. Juli blev vor gamle Formand hyldet af op imod 600 Mennesker, flere kunde Lokalet ikke rumme, Kammerater med Hustruer og indbudte Gæster. Ved Festen var tilstede 65 Afdelingsfaner.

I FRANKRIGS JORD

Hist i fremmed Land jeg skuer
som i Drømme liden Tuer,
Kors ved Kors af frønnet Træ.
Mange, mange, sære Navne;
kendte Navne findes her.
Over Mænd fra mange Sogne;
i Frankrigs Jord de fandt et Hjem.

Disse Kors, de mig vil minde
Om de mange, kære Venner,
der her hviler dybt i Jorden.
Kommer hid fra Syd og Norden.
Blomsterbede - Tæpper bløde
gule, hvide, rosenrøde!
melder dem om Morgenrøde.

Niels H. Lustrup

Vi D. S. K.ere.

(141) Naar man har været med i D. S. K.-Arbejdet fra Begyndelsen; og herigennem lært mange af Kammeraterne nøjere at kende, deres Indstilling til Foreteelserne i den store Verden. og deres Standpunkt til det, der sker i vort eget Land og specielt i vor snævre Hjemstavn, det sidste er jo kun saa lille i Forhold til Verdensbrydningerne, men det altoverskyggende for netop os, naar man har mærket det fra Skyttegravnen til Hjemstavnen flyttede Kammeratskab give sig mere end følelsesbetonede Udslag, naar man i det hele taget er i Kontakt med den Ledning, der usynlig, men alligevel stærk og stadig stærkere, binder de Tusinder af dansksindede sønderjydske Krigsdeltagere sammen, ja, saa har man baade som Dansk og som Krigsdeltager Lov til at glædes over at være med i dette store Fællesskab.

Tiden læger de fleste Saar og Erindringerne blegner, ja, det er jo saa vist indrettet, at netop det mest grufulde udviskes først, og de mere morsomme Situationer bliver staaende for det indre øje. Og det er jo faktisk den sidstnævnte Art af Oplevelser, der tidt faar en Kammerat til at udbryde: »Dæ vaa da helt mosorn o' faa snakket lidt samrnæl«.

Men baade de, dødsensalvorlige Hændelser, saavel som de mere humørfyldte Tildragelser, dem havde vi jo sammen med de tyske Kammerater, thi i en Krig faar Deltagerne Handlingerne i stærkt koncentreret Form, og det er dette, der direkte fremtvinger det, vi kalder for Kammeratskab. Vi er pisket til at holde sammen og at hjælpe hverandre.

Hvad der bandt de dansksindede Krigsdeltagere sammen, var imidlertid mere end blot og bart Soldaterkammeratskab. Bindemidlet var det, der til alle Tider vil binde Danske sammen: Kærligheden til alt, hvad der er dansk. At Hjemmettyskerne i det store og hele holdt sig til os, er forstaaeligt, Modersmaalet og Hjemstavnen var fælles for os.

(142) At udpensle den dansksindede Krigsdeltagers Sjæleliv lader sig ikke gøre i faa Streger, thi dertil var vi alt for forskellige, selvom de Kaar, vi kom fra, ikke var skilt saa forfærdelig fra hverandre. Men Menneskene er jo nu engang forskellige ifølge Karakteregenskaber, Opdragelse, Anlæg, Uddannelse og meget mere, ogsaa Sønderjyder. Alle Afskygninger af menneskelige Egenskaber var repræsenteret iblandt os, lige fra de helt fintmærkede Aander til de mest robuste Kroppe, og mellem disse to Poler var der et vidt Spillerum for de enkeltes indre Liv og sjælelige Medleven.

For at faa et Ekstrakt af de danske Krigsdeltageres sjælelige Indstilling, maa man fordybe sig i de mange Feltbreve, der er samlet og udgivet, ja, for at faa en passende Afrunding

af Emnet, kan man tage de dansksindede Sydslesvigeres Feltbreve fra den nuværende Krig med ogsaa. Saa først kan man faa et ihvertfald nogenlunde Billede af det, der bevægede sig og brød paa hos den dansksindede sønderjydske Krigsdeltager.

Set i Forhold til vore unge sydslesvigske Landsmænd, der nu kæmper i den tyske Soldatertrøje, stod vi jo endda noget stærkere, idet Sydslesvigerne kun kan blive Enere indenfor den store tyske Hær, mens vi alligevel var saa mange, at ihvertfald de slesvigske Regimenter var præget af os, ja, der var jo Kompagnier, hvor vi somme Tider var i Flertal.

Dette gav os en hvis Styrke, idet det danske Element, der, hvor vi var de mange, dannede en fast Blok, en Selvfølgelighed, som vore tyske Kammerater ikke altid, kunde forstaa. Men for os var det til uvurderlig Hjælp og Støtte, særlig i de sjælelige dunkle Stunder der en Gang imellem overfaldt de fleste. Trængte vi saadan rigtig til at aabenbare vore inderste Følelser, for at faa Luft for noget, der trykkede og pinte, saa maatte det være paa sit eget Maal og til en Kammerat, der talte samme Sprog, og havde man en sjælden Gang, haft en rigtig stor Glæde, ja, saa vilde man ogsaa helst delagtiggøre en Landsmand i denne. Sproget bandt os sammen. Vi kunde kun tænke paa dansk.

Og det kan vi fremdeles kun.

I et Fødselsdags-Interview i Anledning af Kammerat Houborgs 70 Aars Fødselsdag sagde han bl. a., at først er man dansk og siden alt andet, et Ord, som vi fuldtud kan give vort Samtykke. Og de dansksindede Krigsdeltageres Sjæleliv blev gennemlevet paa dansk.

Herm. Hunger.

